

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 10872

DI HELDN FUN KHELM

Solomon Simon

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

די העלדין
פון פעלים
פון שלמה סיימאן

און צווייטן פון זיך איבערזעצט

פארלאג **מחנות** ניו יארק

ארויסגעגעבן פון
פאַרלאַג מתנות
ביים שלום עליכם פּאַלק אינסטיטוט

THE HEROES OF CHELM
By SOLOMON SIMON

Copyright by
SOLOMON SIMON
New York, 1942

Printed in U. S. A.

POSY-SHOULSON PRESS
19 West 21st Street
New York, N. Y.

כעלמער נאַראַנים. ס'איז ניט אמת.
די כעלמער זענען ניט קיין נאַראַנים,
נאַר אַלע נאַרישקייטן טרעפן זיך ביי זיי.

א י נ ה א ל ט :

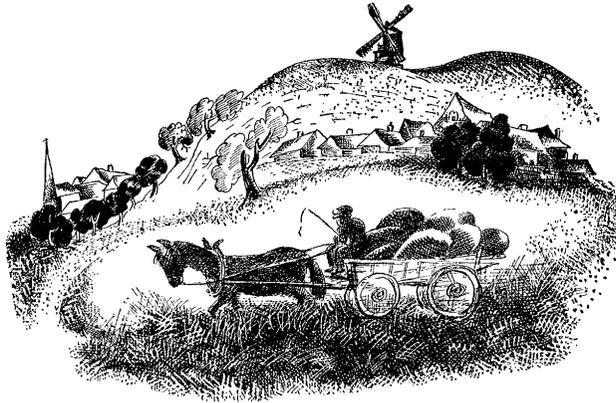

9	— — — — —	בעלם בויט א וואַסערמיל
17	— — — — —	בעלם רעכנט זיך אָפּ מיט אַ ראַק
25	— — — — —	הילל פירט די גרענדע
33	— — — — —	דערטרונקען צוויי מילשטיינער
38	— — — — —	געבאָפּט די לבנה
47	— — — — —	בעלם בויט אַ שול
60	— — — — —	בעלמער יידן האַנדלען
74	— — — — —	יושר אין בעלם
89	— — — — —	אַ חתונה אין בעלם
98	— — — — —	די לעשימאַשין
112	— — — — —	די קעמלפּויק
130	— — — — —	די קאַץ אין בעלם
144	— — — — —	בעלם וואַנדערט

די העלדן פון בעלם

כעלם בויט אַ וואַסערמיל

פֿינף פֿורן פֿאַרן פֿון כעלם קיין שעדלעץ. פֿאַרן די פֿורן
 באַרג אַרויף, באַרג אַראָפּ. כעלם פֿירט קאַרן צו מאַלן
 אין דער וואַסערמיל פֿון שעדלעץ.

פֿינף פֿורן, פֿינף פֿערד און צען כעלמער קלוגע לייט.
 איין כעלמער, אַ לאַנגער, פֿירט דאָס פֿערד ביים ציימל; אַן
 אַנדער כעלמער, אַ קורצער, זיצט אויף דער קעלניע און האַלט
 די לייצעס. צוויי כעלמער מיט יעדער פֿור. פֿינף פֿורן,
 פֿינף פֿערד און צען כעלמער קלוגע לייט. דער עלפטער איז
 דער קליגסטער פֿון אַלע—הילל, דער פֿירער פֿון „אַבאָז“. הילל
 פֿאַרט אין אַ פֿאַיעטאַנדל. ער פֿאַרט מיט דריי פֿערד נאַשפּיץ ווי
 אַ פֿרייץ.

אין מיטן וועג שטעלן זיך אָפּ די כעלמער אָפּצורוען זיך.
 שטעלט זיך אויף הילל, דער קליגסטער פֿון כעלם, און טוט
 אַ זאַג:

— זאַגט מיר נאָר, כעלמער, פֿאַרוואָס פֿירן מיר קאַרן צו
 מאַלן קיין שעדלעץ?

— פֿאַרוואָס טאַקע? — פֿרעגן די כעלמער.

ענטפֿערט הילל, דער קליגסטער פֿון כעלם:

— מיר פֿירן קאַרן צו מאַלן קיין שעדלעץ, ווייל אין כעלם
 איז ניטאָ קיין וואַסערמיל.

די העלדן פון כעלם

— טאקע אן אמת, — ענטפערן די כעלמער.
— אוודאי אן אמת, — שרייט אויס הילל, — אָבער זאָגט
מיר, פאַרוואָס זאָלן מיר ניט בויען קיין וואַסערמיל אין כעלם ?
— טאקע פאַרוואָס ניט ? — פרעגן די כעלמער.
— וועלן מיר טאקע בויען, וועלן מיר טאקע בויען, —
קלאַפט זיך הילל מיט דער פויסט אין האַרצן. — אַ וואַסערמיל
וועלן מיר בויען !
— אוודאי וועלן מיר בויען, — האָבן צוגעשטימט די
כעלמער.
— אָבער, יידן, — האָט הילל געוואָרנט, — אַ וואַסערמיל
קאָסט געלט, אַן אוצר מיט געלט, אַ ים מיט געלט !
האָבן די כעלמער געענטפערט :
— מיר וועלן זיך פון העמד אויסטאָן און אַ וואַסערמיל
אויפבויען אין כעלם.
— אויב אַזוי, — האָט הילל אויסגעשריען מיט פרייד, —
איז גוט און וואויל. מיר וועלן אויפשטעלן אַ וואַסערמיל פון
וואַסערמיל-לאַנד. גוטע פריינט וועלן זיך פרייען און שונאים
וועלן צעפוקעט ווערן פון קנאה.
— שונאים וועלן צעפוקעט ווערן פון קנאה, — האָבן די
כעלמער געליאַרעמט און געטומלט.

באלד נאָך פסח האָבן זיך די כעלמער געשטעלט בויען די
וואַסערמיל. זיי האָבן אָבער אָפגעמאַכט ניט צו בויען די
וואַסערמיל לעבן טייך. דער טייך איז דאָך אין טאָל און די

כעלם בויט אַ וואַסערמיל

וואַסערמיל וועט זיך ניט אַנזען. זיי וועלן שטעלן די וואַסערמיל אויפן שפיץ באַרג, וועט מען זי זען אויף מיילן ווייט. זאלן שונאים זען און צעפוקעט ווערן.

די כעלמער האַבן אויפגעבויט אויפן שפיץ באַרג אַ וואַסער-מיל אַזאַ, וואָס איז טאַקע ווערט געווען אַנצוקוקן. דער דאָך איז געווען פון בלעך און געפאַרבט רויט. האָס מילראַד פון דעמבענעם האַלץ און געפאַרבט גרין. די ווענט, כדי זיי זאלן אויסקוקן שיין, זיינען געווען גלאַט אַן איין פענצטער. די מיל-שטיינער האָט מען געבראַכט אַזש פון לייפציק. כעלם האָט אפילו ניט פאַרגעסן אַוועקצושטעלן אַ וועטערהאַן אויפן שפיץ דאָך.

דאָס לעצטע טשוועקל איז אַריינגעקלאַפט געוואָרן. די מיל איז פאַרטיק געוואָרן. כעלם האָט געבראַכט אין מיל פולע פורן מיט קאַרן צו מאַלן. הילל, דער קליגסטער פון כעלם, האָט אַליין מיט זיינע אייגענע הענט, אַנגעשאַטן די גרויסע קאַסטנס מיט תבואה. ער האָט אַ דריי געטאַן דאָס הענטל פון וואַלץ צו לאַזן די מיל גיין. אַלע האַבן פאַרשטאַפט די אויערן מיט וואַטע און פאַרמאַכט די אויגן: אַט באַלד וועלן די וואַלצן אַ קלאַפ טאָן, דאָס ראַד און די רעדלעך וועלן זיך אַ דריי טאָן, די מילשטיינער וועלן אַנהייבן מאַלן. עס וועט ווערן אַ קלאַפעריי פון די וואַלצן און רעדער, און אַ וויסער שטויב וועט זיך אויפהייבן ביזן הימל. אַבער, מאַדנע, די וואַלצן האַבן ניט געקלאַפט, די רעדער האַבן זיך ניט געדרייט און די מילשטיינער האַבן ניט געמאַלן. די מיל איז געשטאַנען שטום און שטיל ווי אַן אַפגעמאַלטע מיל אויף פאַפיר. די כעלמער האַבן אַרויסגענומען די וואַטע פון די אויערן, געעפנט די אויגן און געקוקט לעקעשעוואַטע.

די העלדן פון כעלם

הילל האָט זיך געוואונדערט :

— מאַדנע, ער, דער קליגסטער פון כעלם, פאַרשטייט אויך
ניט פאַרוואָס די מיל מאַלט ניט. די גרעסטע בוימייסטערס פון
כעלם האָבן געמאַכט דעם פלאַן פאַר דער מיל. די באַלמע-
לאַכעס האָבן געטאַן אַליץ ווי עס איז געווען פאַרשריבן אין פלאַן,
איז פאַרוואָס מאַלט די מיל ניט ?

רופט כעלם צונויף אַלע אירע בוימייסטערס אויף אַן אסיפה.
קומען די בוימייסטערס מיט פאַפיר און בליישטיפט, ווירעס און
מעסטשטריק. די בוימייסטערס באַקוקן די מיל, באַטאַפן יעדן
ברעט און יעדן טשוואַק. אַליץ איז ווי עס באַדאַרף צו זיין.
יעדער מילשטיין האָט אַ לאַך אין מיטן. די שלעסער זיינען
אויף די טירן, אַ שוועל איז ביי דעם אַריינגאַנג. דער וועטער-
האַן איז אויפן שפיץ דאַך. אַליץ איז ווי געהעריק.

— די מיל מוז גיין ! — באַשליסן די בוימייסטערס.

— פרוברט נאָך אַמאַל, — טוט אַ קאַמאַנדעווע דער הויפט
פון די בוימייסטערס.

די כעלמער פאַלגן. הילל טוט ווידער אַ דריי דאָס הענטל,
וואָס דאַרף לאַזן גיין די מיל. אַבער די רעדער דרייען זיך ניט,
די וואַלצן קלאַפן ניט און די שטיינער מאַלן ניט. די מיל שטייט
שטום און שטיל, ווי אַן אַפגעמאַלטע מיל אויף פאַפיר.

טוט איינער פון די בוימייסטערס זיך אַ פאַטש אין שטערן
און זאָגט : — איך ווייס שוין פאַרוואָס די מיל מאַלט ניט !

— פאַרוואָס ? — פּרעגן אַלע מיטאַמאַל.

— די מיל גייט ניט, — ציט די ווערטער דער קלוגער
בוימייסטער, — די מיל גייט ניט, ווייל עס איז ניטאָ קיין גענוג
ליכטיקייט אין דער מיל. די ווענט זיינען טאַקע שייך, אינגאַנצן

כעלם בויט אַ וואַסערמיל

גלאַט, אָבער עס זיינען ניטאָ קיין פענצטער אין דער מיל. אַז
קיין פענצטער זיינען ניטאָ איז פינצטער.
— נו, אַז עס איז פינצטער אין מיל איז וואָס? — פרעגן
די כעלמער. — מיר פאַרשטייען עס ניט.
זאָגט הילל, דער קליגסטער מאַן פון כעלם: — איך פאַר-
שטיי יאָ פאַרוואָס די מיל-פינצטערניש לאַזט די מיל ניט גיין.
וואו עס איז פינצטער, דאָרטן געפינען זיך שדים. אין מיל איז
פינצטער, זיינען דאָ אין איר שדים. די שדים האַלטן צו דאָס
גרויסע מילראַד. אַז דאָס ראַד דרייט זיך ניט, קלאַפן ניט די
וואַלצן. אַז די וואַלצן קלאַפן ניט, מאַלן ניט די שטיינער.
— גערעכט, — זאָגט דער בוימיסטער, — גערעכט
איז הילל.

טוט הילל אַ קאַמאַנדעווע צו די כעלמער:
— גיסט אַריין ליכטיקייט אין מיל!

כאַפן די כעלמער עמערס און צעבערס, פעסלעך און זעק
און שטעלן זיך אויס אין דרויסן אַנטקעגן דער זון. די מענער
כאַפן אַריין אין די זעק זונשטראַלן און פאַרבינדן די זעק. זיי
פאַרוואַרפן די פולע זעק מיט זונשטראַלן אויף די פלייצעס
און לויפן אין מיל, בינדן אָפּ די זעק און גיסן אַריין די ליכטי-
קייט גלייך אין מיל אַריין. די פרויען טראָגן אויף די אַקסלען
פולע צעבערס מיט טאַגליכט. די קינדער שלעפן עמערס מיט
ליכטיקייט אין מיל אַריין. מע גיסט און מע גיסט אין מיל
אַנגעפאַקטע זעק מיט זונשטראַלן, פולע צעבערס מיט טאַג-

די העלדן פון כעלם

ליכט, גאַנצע עמערס מיט ליכטיקייט אָבער די מיל בלייבט
פינצטער.

זאָגט דער בוימייסטער: — פאַרפאַלן, עס העלפט ניט!
מע מוז אַראַפּרייסן דעם דאָך פון מיל!

רייסט מען אַראָפּ דעם דאָך. די מיל ווערט פאַרפלייצט
מיט ליכט און זונשיין, אָבער די רעדער דרייען זיך ניט, די
וואַלצן קלאַפּן ניט און די שטיינער מאַלן ניט.

האַט כעלם פאַררופן אַ נייע אסיפה פון די בוימייסטערס.
טראַכטן און טראַכטן די בוימייסטערס און קאַנען זיך ניט
דערטראַכטן. זיי גייען ווידער אַוועק אין מיל און באַקוקן ווידער
יעדן שרייפעלע, יעדן רעדעלע. זיי מעסטן און שרייבן. אַלץ
איז פאַרט ווי עס באַדאַרף צו זיין. די מיל מוז גיין.

אָבער מאַלע וואָס די בוימייסטערס זאָגן. די מיל מאַלט
ניט. די מיל גייט ניט.

רופט זיך אַן איינער פון די בוימייסטערס:

— איר ווייסט וואָס עס פעלט דער מיל?

— וואָס? — פרעגן אַלע נייגערקן.

— עס פעלט דעם מילראַד וואַסער, — ענטפערט דער בוי-
מייסטער. — אַ וואַסערמיל דאַרף האָבן וואַסער, דערפאַר רופט
מען זי דאָך אַ וואַסערמיל.

טוט הילל, דער קליגסטער מאַן פון כעלם, אַ קאַמאַנדעווע:

— כעלמער, גיסט וואַסער אויפן מילראַד!

צעשטעלן זיך די כעלמער אין אַ לאַנגער שורה פון מיל
ביז דעם טייך, מענער, ווייבער און קינדער שעפן וואַסער פון
טייך און גיסן אויפן מילראַד. אָבער עס העלפט ניט. דאָס

כעלם בויט אַ וואַסערמיל

גרויסע ראָד דרייט זיך ניט. די וואַלצן קלאַפן ניט, די שטיינער
מאַלן ניט און די מיל גייט ניט.

רױשט און טומלט כעלם: — גוואַלד, וואָס טוט זיך דאָ?
פאַרוואָס מאַלט ניט די מיל? אינמיטן טומל און הוהאַ
קומט אָן אַ פרעמדער. קוקט דער פרעמדער אויף דער שיינער
וואַסערמיל, וואָס שטייט אויפן באַרג, זעט ער ווי די כעלמער
שטייען מיט לידיקע צעבערס און עמערס. זאַגט ער:

— קלוגע לייט פון כעלם: וואָס טומלט איז אַזוי?

ענטפערט הילל, דער קליגסטער מאַן פון שטאַט:

— אונדזער וואַסערמיל וויל ניט מאַלן.

זאַגט דער פרעמדער:

— אויב איר ווילט, אַז די וואַסערמיל זאַל מאַלן, שטעלט

זי אַוועק ביים טייך, מיט איר ראָד קעגן שטראַם, — וועט די
מיל מאַלן.

צעלאַכט זיך כעלם:

— הערט נאָר אָן איינפאַל פון אַ פרעמדן נאַר! ער זאַגט,

אַז מע וועט שטעלן די מיל לעבן טייך מיט דעם ראָד קעגן

שטראַם, וועט די מיל אָנהייבן מאַלן. אָן איינפאַל! אַריינגיסן

ליכטיקייט אין מיל האָט ניט געהאַלפן, אַראַפרייסן דעם דאָך האָט

ניט געהאַלפן; גיסן וואַסער אויפן ראָד האָט אויך ניט געהאַלפן

און אַזאַ פראַסטע זאָך ווי שטעלן די מיל ביים טייך מיט דעם

ראָד אַנטקעגן שטראַם וועט העלפן?

די העלדן פון כעלם

אָבער די מיל מאַלט פאַרט ניט. האָט כעלם גערופן נאָך
אַן אסיפה. די בוימייסטערס האָבן געטראַכט און געטראַכט און
עס איז געבליבן אַז די וואַסערמיל אויפן באַרג מאַלט ניט, ווייל
כעלמער קלימאַט פאַסט זיך ניט פאַר קיין וואַסערמיל.
נו, אַז אַן אסיפה פון בוימייסטערס האָט אַזוי באַשלאָסן איז
עס דאָך פאַרפאַלן. בלייבט עס אַזוי.

כעלם רעכנט זיך אַפּ מיט אַ ראָק

אַכדעם ווי הילל האָט אויפגעבויט די וואַסערמיל אויפן שפיץ באַרג, זיינען די כעלמער געוואָרן אַרעמער פון בלינדע בעטלער. גאַנץ כעלם האָט זיך געשפייזט מיט קאַרטאָפל. קאַרטאָפל האָט זי געהאַט גענוג. יעדער כעלמער האָט פאַר-מאַגט אַ גאַרטן לעבן הויז, וואו ער האָט פאַרזייט קאַרטאָפל. האָבן די כעלמער געגעסן זונטיק בולבעס, מאַנטיק בול-בעס און דינסטיק ווידער בולבעס. ניט מער, אויף שבת האָבן זיי געמאַכט פון די קאַרטאָפל אַ קוגל. גאַנץ כעלם האָט געגעסן קאַרטאָפל און געבענקט נאָך אַ שטיקל הערינג. די כעלמער האָבן שטאַרק ליב געהאַט הערינג. אַלע גע-זאַלצענע פיש זיינען געווען ביי די כעלמער אַ גוטער מאכל. אַבער מער פון אַליץ האָט אַ כעלמער פאַרט ליב געהאַט אַ גוט שטיקעלע הערינג.

אַ כעלמער עסט ניט קיין הערינג אַזוי ווי אַלע מענטשן עסן הערינג. פריער נעמט דער כעלמער דעם הערינג און וואַשט אים גוט אַרום. דערנאָך הייסט ער דעם ווייב אַפּגיסן דעם הערינג מיט הייס קאַכיק וואַסער. נאָכן אַפּגיסן מיט הייס וואַסער שיילט דער כעלמער אַפּ די הויט פון הערינג. אַפּ-געשיילט די הויט, קלייבט דער כעלמער אויס אַ שאַרף מעסער און צעשניידט דעם הערינג אויף דינע שטיקלעך. דאָס ווייב

די העלדן פון כעלם

לייגט צונויף אזוי קונציק די שטיקלעך הערינג, אז עס קוקט אויס ווי דער הערינג וואָלט פון קיינעם ניט אָנגערירט געוואָרן. אז דער הערינג ליגט אזוי צונויפגעלייגט, צעשניידט דער עלט-סטער זון אַ גרויסע ציבעלע אויף דינע פענעצלעך און צעלייגט זיי מיט אַ סדר אויף דעם ראַנד פון טעלער. צעלייגט די ציבעלע, נעמט דער כעלמער אַ פעפער-מעסטל און באַשפרינקלט דעם הערינג מיט פעפער. גאָר צולעצט גיסט ער אַרויף אויפן הע-רינג, אויף די ציבעלעס און פעפער אַ היפש ביסל עסיק. אז אַלץ ווערט גוט דורכגעווייקט אין שאַרפן עסיק, נעמט מען זיך צום עסן.

כעלמער עסן דעם הערינג מיט שוואַרץ ברויט. זיי קייען, פאַסמאַקעווען זיך און זאָגן איינער צום אַנדערן, אז אויף יענער וועלט, אין גן עדן, וועט גאָט געבן אַלע גוטע פרומע לייט דריי מאָל אַ טאָג הערינג מיט שוואַרץ ברויט.

דער קלוגער הילל האָט גאַנץ גוט געוואוסט, אז כעלמער יידן האָבן ליב הערינג. וואָס, ער אַליין איז ניט קיין כעלמער און בענקט ניט נאָך אַ שטיקל הערינג ? אָבער וואָס טוט מען, אז די מיל אַרבעט ניט און דער קלימאַט אין כעלם בייט זיך ניט ? זיצט איינמאָל דער קלוגער הילל אויפן מילשטיין אין דער פוסטער מיל, און אונטן אויפן דיל זיצן די כעלמער אין אַ קרייז און רייזן. הערט ער ווי זיי דערמאָנען זיך אין אַמאָליקע גוטע צייטן, ווען דער גראַשן האָט זיך געבאַמבלט אין קעשענע און יעדער כעלמער האָט געגעסן, ווען ער האָט נאָר געוואָלט, הע-

כעלם רעכנט זיך אָפּ מיט אַ ראָק

רינג מיט ציבעלע, באַשאַטן מיט פעפער און באַגאַסן מיט עסיק.
טראַכט הילל :

— אַך, ווי גוט וואָלט געווען ווען איך קאָן זיי געבן הערינג
צו עסן אַלע טאַג. אָבער אַז די מיל מאַלט ניט און דער קלימאַט
בייט זיך ניט, און די חובות זיינען גרויס — איז שלעכט !
מיטאַמאַל פליט אים דורך אַ געדאַנק אין קאַפּ. ער שטעלט
זיך אויף און שרייט אויס מיט פרייד :
— כעלמער יידן, איך האָב אַ פלאַן.

— וואָס פאַר אַ פלאַן ? — פרעגן די כעלמער.
— אַ פלאַן, אַז מיר זאָלן האָבן וויפל הערינג מיר וועלן נאָר
וועלן און עס זאָל אונדז ניט קאָסטן קיין גראַשן געלט.
— וויאָזוי קאָן עס געמאַלט זיין ? — פרעגן די כעלמער.
— טאָ הערט זשע מיט קאַפּ, — האָט הילל געענטפערט.
מירן שטילערהייט קויפן פינף פעסלעך רויטע הערינג און פינף
פעסלעך ווייסע הערינג. מירן אויך קויפן צען זעק געטריקנטע
געזאַלצענע פיש, וואָס מע רופט טאַראַנעס און פופצן זעק גע-
רויכערטע, געזאַלצענע פיש וואָס מע רופט קאַפטשאַנקעס, און
די אַלע פיש וועלן מיר אַריינלאָזן אין כעלמער טייך. די פיש
וועלן זיך מערן און פרוכפערן אין טייך. איבעראַיאָר וועלן
מיר דינגען פישער-יונגען און זיי וועלן אויסשפרייטן נעצן
און זיי וועלן כאַפן פאַר אונדז וויפל הערינג מיר וועלן נאָר וועלן.
עטלעכע הערינג וועלן מיר איבערלאָזן אין טייך, וועלן זיי זיך
זיכער ווייטער פרוכפערן און מערן, וועלן מיר האָבן אומזיסטע
הערינג אויף אייביק און אייביק.

— אַ גוטער פלאַן, — האָבן די כעלמער צוגעגעבן.
— איז דאָך גוט, האָט אויסגערופן הילל.

די העלדן פון כעלם

— יא, גוט, — האָבן געענטפערט די כעלמער, — אָבער מיר דאַרפן דאָך האָבן געלט איינצוקויפן די געזאַלצענע פיש, און קיין געלט האָבן מיר נישט.

הילל האָט אַ מאַך געטאַן מיט דער האַנט :
— געלט, שמעלט ! גערטנער האָבן מיר ? וועלן מיר פאַרמשכונען אונדזערע גערטנער און איינקויפן די געזאַלצענע פיש און ס'וועט אונדז זיין גוט.

האָבן די כעלמער באַלעבאַטים אַזוי געטאַן. זיי האָבן פאַרמשכונט זייערע גערטנער און געקויפט אַ פעסל וויסע הערינג און אַ פעסל רויטע הערינג, טרוקענע טאַראַנעס און גערויכערטע קאַפטשאַנקעס און אין אַ פינצטערער נאַכט האָט הילל מיט די שענסטע באַלעבאַטים אַריינגעלאָזן די געזאַלצענע פיש אין דעם כעלמער טייך.

די באַלעבאַטים האָבן אָפּגעוואַרט אַ קיילעכדיק יאָר און פונקט צום טאָג זיינען זיי געקומען צו דעם טייך מיט אַ חברה פישער, וואָס האָבן געשלעפט נעצן פאַר פישפאַנג. גאַנץ כעלם איז זיך צוזאַמענגעלאָפן אַנצוקוקן דעם בייז-וואונדער.

צעשטעלן זיך די פישער און הייבן אָן זייער אַרבעט. זיי פאַרוואַרפן נעצן, לאָזן זיי אַרונטער און שלעפן זיי אַרויס. אַלע כעלמער שטייען מיט אָפּענע מיילער און קוקן צו וואָס עס טוט זיך דאָ. זינט די שטאַט איז אַ שטאַט איז נאָך קיינעם נישט איינגעפאַלן כאַפן פיש אין כעלמער טייך.

כעלם רעכנט זיך אָפּ מיט אַ ראָק

די פישער שלעפן אַרויס די נעצן — גאַרנישט ניטאָ אין זיי.
עטלעכע לאַנגע גראָזן, אַ ביסל בלאַטע און מער גאַרניט.

פאַרוואָרפן די פישער די נעצן נאָך אַמאַל. זיי אַרבעטן
שווער — לאַזן אַראָפּ די נעצן צום גרונט פון טייך און שלעפן
זיי אַרויס. גאַרנישט! אַ ביסל מער טייך-גראָז, עטלעכע האַלב
צעפּוילטע שטעקלעך, אַן אַלטער צעריסענער שטייול, און פון
פיש איז קיין זכר ניטאָ.

שטייט הילל, דער קליגסטער מאַן פון כעלם, אַ צעקאַכטער
און קאַמאַנדעוועט :

— פאַרוואָרפט די נעצן נאָך אַמאַל! און נאָך אַמאַל!
ס'מוזן דאָ זיין הערינג!

פאַלגן די פישער. זיי אַרבעטן אָפּ אַ גאַנצן טאָג. זיי
באַגיסן זיך מיט שווייס און — זאָל עס כאַטש זיין אַ ברעקעלע
פישעלע אויף אַ רפואה.

זעט הילל אַז עס איז שלעכט, צעשרייט ער זיך מיט באַנו-
מענע קולות :

— גוואַלד, יידן, ראַטעוועט! מע האָט אונדז באַגנבעט.
שרייען אים נאָך די כעלמער באַלעבאַטיים:
— גוואַלד יידן, ראַטעוועט! מע האָט אונדז באַגנבעט.

קומט צולויפן דער כעלמער רב און פרעגט מיט שרעק:
— ווער האָט אייך באַגנבעט, און וואָס האָט מען ביי אייך
געגנבעט?

די העלדן פון כעלם

דערציילט אים הילל די גאנצע מעשה פון אָנהייב ביזן סוף
און לאַזט אויס :

— די כעלמער ווייבער האָבן זיך דערוואוסט פון אונדזער
סוד און זיי האָבן זיך ניט געקאָנט איינהאַלטן ביזן סוף יאָר. זיי
האָבן אַרויסגעגנבעט פון טייך אונדזער ווייסן הערינג און רויטן
הערינג, די טרוקענע טאַראַנעס און גערויכערטע קאַפטשאַנקעס.
שווערן די ווייבער פון כעלם, אַז זיי ווייסן ניט פון וואָס
צו זאָגן :

זאָגט דער רב :

— אַז ייִדישע טעכטער שווערן, מוז מען זיי גלייבן.

זאָגט הילל :

— וויבאַלד אַז מע האָט אונדז ניט באַגנבעט, מוזן דאָך
זיין די הערינג אין טייך. זאָלן די פישער פאַרוואַרפן די נעצן
נאָך אַמאָל.

פאַרוואַרפן די פישער די נעצן נאָך אַמאָל. דאָס מאָל זיינען
זיי באַגליקט געוואָרן. זיי האָבן געפאַנגען אַ גרויסן, רויטן ראַק
מיט שפיציקע הערנער. אַ ראַק, וואָס אַזוינס איז נאָך ניט
געזען געוואָרן.

וואַרפן אַרויס די פישער דעם ראַק אויפן זאַמד און דער
כעלמער רב טוט אַ קוק אויפן ראַק און זאָגט צו די כעלמער
באַלעבאַטים :

— זעט, אַט איז אייער גנב. איר האָט אומזיסט באַשולדיקט
אומשולדיקע מענטשן אין גנבה. קוקט אַן דעם טרייפענעם
ביין. ער איז רויט און אַנגעגאַסן מיט בלוט. אַ בלינדער קאָן
זען, אַז ער איז רויט און פעט, ווייל ער האָט אויפגעגעסן אייער

כעלם רעכנט זיך אפ מיט א ראק

ווייסן הערינג און רויטן הערינג, אייערע טרוקענע טאראנעס און גערויכערטע קאפטשאנקעס.

— לאַמיר דעם גנב צערייסן אויף שטיקלעך, — האָט כעלם געשטורעמט מיט צאַרן.

— אַ ראַק צערייסט מען ניט, זאָגט דער כעלמער רב רואיק צו די שטאַט-באַלעבאַטיים. מע זאָגט אין יידיש „צערייסן ווי אַ הערינג“, אָבער קיינער זאָגט ניט „צערייסן ווי אַ ראַק“.

— לאַמיר אים צעהאַקן, — זאָגט כעלם.

— ניין, ס'טויג ניט, — שאַקלט דער רב מיטן קאָפּ, מע האַקט ציבעלע, מע האַקט לעבערלעך, אָדער מע צעהאַקט רעטעך מיט שמאַלץ, אָבער ניט קיין ראַק.

— לאַמיר אים אָפּבראַטן, — זאָגט כעלם.

— ניין, ס'טויג ניט, — ענטפערט ווידער דער רב, — האָט איר ווען עס איז געהערט, אַז אַ ייד זאָל בראַטן אַ ראַק? אַ ייד בראַט אַ גאַנדז, אַ קאַטשקע, אַ ייד בראַט פלייש, אָבער יידן בראַטן ניט קיין ראַק.

— איז וואָס זאָל מען מיט אים טאָן? — פרעגן כעלמער באַלעבאַטיים. — צערייסן ניט, צעהאַקטן ניט, בראַטן ניט, איז ווי אַזוי זאָל מען אים באַשטראַפן? און באַשטראַפן מוז מען אים, ער האָט דאָך אויפגעפרעסן אונדזערע געזאַלצענע פיש, וואָס מיר האָבן אַריינגעלאָזט אין טייך צו פרוכפערן און מערן זיך.

זאָגט דער רב:

— שא, שטיל, איך האָב פאַר אים אַנגעגרייט די ריכטיקע שטראַף.

— וואָס פאַר אַ שטראַף? — האָבן אַלע אויסגעשריען אין איין קול.

די העלדן פון כעלם

— דערטרינקט דעם ראַק! — האָט דער רב באַפוילן.
— אַ גערעכטער פּסק פאַרן ראַק, — האָבן די כעלמער
אויסגעשריען מיט פּרייד. דערטרינקט דעם הערינג-פרעסער!
הילל, דער קליגסטער מאַן פון כעלם, האָט אַ כאַפּ געטאַן
דעם ראַק און אים אַריינגעוואַרפן אין טייך אַריין.
אַט אַזוי האָט כעלם גענומען נקמה פון דעם טרייפענעם
ראַק.

הילל פירט די גרענדע

ד וואסערמיל אויפן באַרג האָט ניט געמאַלן, קיין הערינג אין כעלמער טייך זיינען ניט געווען. די גערטנער פאַר-משכונט. כעלם איז מער און מער פאַראַרעמט געוואָרן. אָט באַלד און די גאַנצע שטאָט וועט דאַרפן אָנקומען צו בעטלברויט. אָבער ווי זאָגט אַ יידיש ווערטל: דער אויבערשטער שיקט צו דעם שפינער זיין פלאַקס און דעם שיכור זיין שנאַפּס. אין כעלם האָט זיך באַוויזן אַ פרעמדער ייד, וואָס האָט געוואַלט אָפקויפן די וואַסערמיל, וואָס שטייט אויפן שפיץ באַרג. כעלם וואַלט אויפגעריכט געוואָרן. איז דאָך גוט, אָבער הילל, דער קליגסטער ייד פון כעלם, האָט געפירט די גרענדע און ער האָט ניט געלאָזט פאַרקויפן די וואַסערמיל.

ס איז געווען אין אַ מאַנטיק-פרימאַרגן. אַ פרעמדער איז אָנגעקומען קיין כעלם, אַרויפגעקלעטערט אויפן באַרג און אָנגע-הויבן באַקוקן די וואַסערמיל.

גייט דער פרעמדער אַרום אַרום דער מיל — און גאַנץ כעלם, מיט היללן אין דער שפיץ, גייט אים נאָך. אַלע ווילן

די העלדן פון כעלם

זען וואָס דער פרעמדער וועט טאָן. דער פרעמדער באַקוקט מיט קאָפּ די מיל און ער זאָגט :

— אַ שיינע מיל !

— אוודאי איז זי שייין, כאַפט אונטער גאַנץ כעלם.

— אַבער, — זאָגט דער פרעמדער און גלעט זיין באַרד, —

די וואַלצן קלאַפּן ניט, די רעדער דרייען ניט און די מילשטיינער מאַלן ניט.

— אויך אַן אמת, — שאַקלען די כעלמער מיט די קעפּ.

רעדט ווייטער דער פרעמדער :

— די מיל וועט ניט מאַלן. ס'איז דאָך אַ וואַסערמיל, און

אַ וואַסערמיל דאַרף שטיין אין טאָל ביים וואַסער, מיט דעם גרויסן ראַד אַנטקעגן שטראָם.

— מיר האָבן עס געהערט, — זאָגט הילל, — אַבער ס'איז

ניט אמת. מיר כעלמער האַלטן אַז די מיל גייט ניט, ווייל

דער כעלמער קלימאַט פאַסט ניט פאַר קיין וואַסערמיל.

טוט דער פרעמדער אַ קוק אויף היללן, דעם קליגסטן מאַן

פון כעלם, און דער פרעמדער זעט אויך ווי די כעלמער שאַקלען

צו מיט די קעפּ ווי שעפּסן. טראַכט ער : — אַז די וועלט זאָגט

— כעלם, גלייב. כעלם האַט אייגענע פירעכצן. דאָ וועט ניט

העלפן קיין טענות. צו אַ קינד דאַרף מען ריידן ווי צו אַ קינד

און צו אַ כעלמער דאַרף מען זען נוצן זיינע אייגענע חכמות.

זאָגט דער פרעמדער צו היללן :

— טאַקע אמת. איך האָב אויך געהערט, אַז כעלמער

קלימאַט פאַסט ניט פאַר קיין וואַסערמיל. אַבער אייער כעלמער

באַרג איז זייער אַ גוט ערטל אויפצושטעלן אַ ווינטמיל.

הילל פירט די גרענדע

— אָבער אויף אונדזער באַרג שטייט דאָך אַ וואַסערמיל,
— זאָגט הילל.

— פאַרקויפט מיר די וואַסערמיל, — זאָגט דער פרעמדער,
— וועל איך זי איבערבויען אויף אַ ווינטמיל.

— פאַרקויפן די וואַסערמיל ? — האָט הילל אויפגעציטערט,
— ניין ! — האָט ער געזאָגט האַרב, — מיר וועלן ניט פאַרקויפן
די וואַסערמיל. מיר האָבן געאַרבעט שווער און ביטער זי אויפ־
צובויען.

די כעלמער האָבן צוגעשאַקלט מיט די קעפּ.

— אָבער איר האָט דאָך ניט קיין נוצן פון איר, — האָט
דער פרעמדער געזאָגט.

— פאַרוואָס האָבן מיר ניט פון איר קיין נוצן ? — וואונ־
דערט זיך הילל. — די מיל איז דאָך שיין. קוקן מיר אויף איר.

— וועט איר קוקן אויף אַ ווינטמיל, — האָט דער פרעמדער
געזאָגט.

— מיר האָבן זיך שוין צוגעוואוינט צו דער וואַסערמיל, —
זאָגט הילל, און די כעלמער שעפּסן שאַקלען צו מיט די קעפּ.
זיי זיינען מסכים מיט היללן.

טראַכט דער פרעמדער : ס'איז שלעכט. דער באַרג איז
זייער גוט פאַר אַ ווינטמיל. ווינטן בלאָזן פון אַלע זייטן. אַרום
כעלם זיינען דאָ צענדליקע דערפער. די פויערים דאַרפן פירן
צו מאַלן זייער קאַרן און ווייץ מיילן-ווייט. דאָ קאַנען זיי האָבן אַ
מיל גלייך אונטער דער נאַז. אָבער וואָס טוט מען מיט דעם
קליגסטן מאַן פון כעלם, וואָס האָט געאַרבעט שווער און ביטער
אויף אַ וואַסערמיל, וואָס שטייט אויף אַ באַרג ? ער, דער

די העלדן פון כעלם

גרויסער חכם, וויל דווקא קוקן אויף אַ וואַסערמיל און די כעלמער שעפסן שטימען איין.

מיטאַמאָל האָט זיך דער פרעמדער דערמאַנט, אַז אין כעלם איז אַ מינהג, אַז יעדער איינער מעג רופן אַן אסיפה. האָט ער געטראַכט: אפשר אויף אַן אסיפה, וואו עס וועט זיין גאַנץ כעלם מיט די האַלב-הונגעריקע ווייבער, וועט ער קאַנען זיי איבערריידן זיי זאָלן פאַרקויפן די וואַסערמיל. זאָגט ער צו היללן:

— נו, וויבאַלד איר ווילט קוקן נאָר אויף אַ וואַסערמיל, זייט איר גערעכט. אָבער איך וויל רופן אַן אסיפה.

— איר ווילט אַן אסיפה, — זאָגט הילל, — וועלן מיר רופן אַן אסיפה. אָבער די וואַסערמיל וועלן מיר ניט פאַרקויפן.

— ניט איז ניט, — זאָגט דער פרעמדער מילנער, — אָבער רופט אַן אסיפה.

— מירן רופן, מירן רופן, — האָבן אים די כעלמער פאַרזיכערט.

אַין אַוונט האָט מען פאַררופן אַן אסיפה. דער פרעמדער האָט זיך אַוועקגעשטעלט אויף דער בימה און גערעדט צו די כעלמער אַזוי צו זאָגן:

— אַ וואַסערמיל האָט איר. אַ שיינע מיל, אָבער זי קאַן ניט מאַלן קיין מעל. דערפאַר איז אייער באַרג זייער גוט פאַר אַ ווינטמיל. פאַרקויפט מיר די וואַסערמיל, וועל איך זי איבער-בויען אויף אַ ווינטמיל. איר וועט האָבן גענוג געלט אויסצולייזן

הילל פירט די גרענדע

אייערע גערטנער. איר וועט זיך אויך קאָנען פאַרגינען צו עסן
הערינג מיט ציבעלע, באַשאַטן מיט פעפער און געווייקט אין
עסיק, דריי מאָל אַ טאָג. אייך וועט זיין גוט און מיר אויך.
מורמלען די כעלמער צווישן זיך: דער פרעמדער איז
גערעכט און קלוג — שוין באלד אַזוי קלוג ווי אַ כעלמער. ער
איז דאָך גערעכט — ס'איז שווער צו לעבן. לאַמיר אים פאַר-
קויפן די וואַסערמיל. אים וועט זיין גוט און אונדז אויך.
אַבער הילל האָט דאָך געבויט די וואַסערמיל. ער איז אויך
דער קליגסטער מאַן אין כעלם. זאָל ער ענטפערן. ער וועט
שוין וויסן וואָס צו ענטפערן. און הילל ענטפערט דאָס זייניקע:
— די מיל איז שיין. אַ שאַד צו פאַרקויפן אַזאַ שיינע זאָך.
רייצט זיך דער פרעמדער:
— די וואַסערמיל איז שיין, אַבער איר קאָנט זי ניט בייסן
און עסן. פריש ברויט און הערינג איז טאַקע ניט אַזוי שיין,
אַבער מע קאָן עס בייסן און עסן. פאַרקויפט די מיל. איך
וועל אייך גוט באַצאָלן, און איר ...
דער פרעמדער האָט קיין צייט ניט געהאַט צו ענדיקן זיינע
רייד און הילל איז אויפגעשפרונגען און אויסגעשריען:
— איך האָב אַ פלאַן, איך האָב אַ פלאַן!
— אַ פלאַן, אַ פלאַן, — האָבן די כעלמער אויסגערופן, —
לאַמיר הערן.
— יא, לאַמיר הערן, — האָט דער פרעמדער געענטפערט
מיט אַ זיפן.
הילל האָט זיך אַ קער געטאַן צו די כעלמער און געזאָגט:
— דעם פרעמדן איז געפעלן אונדזער באַרג. דער באַרג
איז זייער גוט פאַר אַ ווינטמיל, אַבער מיר ווילן זיך ניט שיידן

די העלדן פון כעלם

מיט אונדזער וואסערמיל, טאָ לאַמיר אָפּשטופן אונדזער וואַסער-מיל, וועט בלייבן אַ שטיק באַרג פאַר דעם פרעמדנס ווינטמיל. — אַט דאָס איז אַן איינפאַל, — האָבן די כעלמער גע-יובלט. — דער פרעמדער וועט קענען האָבן זיין שטיק באַרג און ביי אונדז וועט בלייבן אונדזער וואַסערמיל. מיר וועלן אים פאַרקויפן אַ שטיק באַרג. דער פרעמדער וועט בויען אַ ווינטמיל. וועט אים זיין גוט און אונדז אויך. קוועטשט דער פרעמדער מיט די פלייצעס און שווייגט. ער בלייבט אין כעלם וואַרטן צו זען ווי אַזוי די קלוגע יידן וועלן אָפּשטופן די מיל.

קלייבן זיך צונויף די כעלמער אויפן באַרג און הייבן זיך אָן צוצוגרייטן אָפּצושטופן די וואַסערמיל. זיי טוען אויס די קאַפּאַטעס, פאַרקאַטשען די אַרבל, שפיייען אָן אין די הענט און זיי זיינען גרייט צו שטופן.

רופט זיך אָן הילל:

— וואַרט, כאַפּט ניט, ס'איז ניט קיין הייסע לאַקשן. איר זייט שוין פאַרטיק צו שטופן. איך פרעג אייך: האָבן מיר מסכים געווען ווי ווייט מיר זאָלן אָפּשטופן די וואַסערמיל? מיר קאַנען זי נאָך פאַרשטופן אין טאַל אַריין.

— איז וואַס טוט מען? — פרעגן די כעלמער.

גאָר נישט — ענטפערט הילל — לאַמיר פריער אָפּמעסטן מיט אַ מאָס ווי ווייט מיר דאַרפן די מיל אָפּשטופן. מיר וועלן מאַכן אַ סימן. דאַרטן אויפן סימן וועלן מיר אַוועקלייגן

הילל פירט די גרענדע

אונדזערע קאפאטעס. אז מיר וועלן צושטופן די מיל צו די קאפאטעס, וועלן מיר וויסן אז מיר דארפן אויפהערן.
— איי, קלוג, איי, קלוג—האָבן די כעלמער געיובלט.
— ניט געבאלעמוטשעט! — האָט הילל אַ קאָמאָנדעווע געטאָן, — צו דער אַרבעט!

איילן זיך די כעלמער, מעסטן אָפּ דעם פלאַץ ווי עס באַדאַרף צו זיין. זיי לייגן אַוועק די קאָפאָטעס אויף דעם אַנגעוויזענעם אָרט, שטעלן זיך אַוועק לעבן דער הינטערשטער וואַנט פון דער מיל און הייבן אָן שטופן.
זיי שטופן און סאַפּען, זיי שטופן און באַגיסן זיך מיט שווייס.
זיי זיינען פאַרטאָן אין זייער אַרבעט און זיי זעען ניט וואָס עס טוט זיך אַרום זיי.

אַ גנב איז פאַרבייגעגאַנגען די מיל און ער האָט דערזען, אז עס ליגט אַ באַרג מיט קאָפאָטעס און קיין מענטש איז ניטאָ דערביי, האָט זיך דער גנב דערבאַרעמט אויף די קאָפאָטעס און זיי צוגענומען.

אַ גאַנצן טאָג האָט די כאַליאַסטרע געשטופט די מיל. אז די זון האָט זיך אַנגעהויבן זעצן האָט הילל אויסגעשריען:
— גענוג געהאַרעוועט, גענוג! — לאַמיר זען ווי ווייט מיר האָבן אָפּגעשטופט די מיל.
ווישן אָפּ די כעלמער דעם שווייס פון די פנימער און לאָזן זיך אַוועק זוכן די קאָפאָטעס. זיי קוקן אַהער, זיי קוקן אַהין — ניטאָ קיין סימן פון אַ קאָפאָטע.

די העלדן פון כעלם

— אר-ווא, — זאגט הילל מיט היין. — דאָס איז כעלם ! אַז מיר טוען עפעס אָפּ, איז אָפּגעטאַן ! מיר האָבן אַזוי ווייט איבער-גערוקט די מיל, אַז מיר האָבן זי אַרויפגערוקט אויף די קאַפּאַטעס. שיקט נאָך דעם פרעמדן. ער האָט שוין איבערגענוג אַרט פאַר זיין ווינטמיל.

קומט דער פרעמדער צוגיין, טוט אַ קוק אויף דער מיל און די אויסגעמאַטערטע כעלמער און ער זאָגט זיך רואיק :
— די מיל שטייט נאָך אַליץ וואו זי איז פריער געשטאַנען. איר האָט זי ניט גערירט פון אַרט.

איז וואו זיינען די קאַפּאַטעס ? — האָט הילל געפרעגט מיט כעס.

— פון וואָנען זאָל איך וויסן וואו די קאַפּאַטעס זיינען ? — האָט געענטפערט דער פרעמדער. — אפשר האָט זיי אַ גנב צוגענומען.

ווערט הילל רויט פון כעס און שיסט אַרויס :
— גיי הייב זיך אָן מיט ניט קיין כעלמער ! וועלכער נאַר דאַרף האָבן אַזויפיל קאַפּאַטעס ? קיינער קאַן מער ווי איין קאַפּאַטע ניט טראָגן.

— גערעכט, גערעכט, — האָט דער פרעמדער געשאַקלט מיטן קאַפּ, — כעלמער בלייבן אַלעמאַל גערעכט. אַט האָב איך געהערט, אַז אַמאַל איז אַ כעלמער געפאַרן קיין וואַרשע, איז ביי אים דער וואָגן געפּגרט, דאָס פּערד צעבראַכן געוואָרן און די בייטש האָט אויסגעלונקען אַ פּוס.

דער פרעמדער האָט זיינס אָפּגעזאָגט און איז אַוועק.
די כעלמער זיינען געבליבן שטיין מיט אָפענע מיילער און הוילע אַרבל.

דערטרונקען צוויי מילשטיינער

ר ער פרעמדער איז אוועק און דער דלות איז גרעסער גע-
וואָרן אין שטאָט. ס'איז כעלם ביטער אויפן האַרצן. טאָג
איין, טאָג אויס, דאָס זעלביקע עסן — ברויט מיט נישט, אָדער
פוסטער קרופניק. דער בויך ווערט אַנגעפילט, אָבער זאָט קאָן
מען ניט ווערן פון אַזאַ עסן. ניט קיין פוטער און ניט קיין
שמאַלץ; ניט קיין פלייש און ניט קיין פיש; ניט קיין פיצעלע
הערינג צו דערקוויקן די נשמה און אפילו קיין קאַרטאָפּל צו
זאָט איז שוין נישטאַ.

כעלם איז טרויעריק. מע הערט נישט אין שטאָט קיין
געזאַנג אָדער געלעכטערס, נאָר אַלע אַוונט צעזינגען זיך די
גרילן אין די לעכער:

— צירק, צירק, צירק, — זינגען די גרילן: טרוקן ברויט
און אַ קאַרטאָפּל. די מיל מאַלט ניט, קיין הערינג און טרוקענע
טאַראַנעס זיינען אין טייך ניטאַ און איצט איז כעלם געבליבן
אַן קאַפּאַטעס. צירק, צירק, צירק, — זינגען די גרילן. —
טרוקן ברויט און אַ קאַרטאָפּל און באַלד וועט דאָס אויך ניט זיין.
זיצן די כעלמער אין מיל הונגעריקע, שווייגנדיקע און
אומעטיקע. קוקט הילל און זעט די פינצטערע פנימער פון די
שטאַטלייט, טראַכט ער: ס'איז זיי שלעכט. מע מוז ראַטעווען
די שטאָט. ער האָט טאַקע אַ גוטן פּלאַן. אָבער ס'איז ניט גוט

די העלדן פון כעלם

צו ברענגען אַ פלאַן פאַר אַנגעברוגזטע, אַנגעבלאַזענע און הונ-
געריקע יידן.

אַבער דער פלאַן וועט דאָך זיי גליקלעך מאַכן, — טראַכט
הילל, — דאַרף מען זיי אויפמונטערן אַ ביסל.

לאַזט זיך הילל דער פירער אַראָפּ אויף אַלע פיר און הייבט
אַן זוכן אויפן דיל פון מיל.

זעען די כעלמער ווי הילל זוכט און נישטערט. פרעגן זיי:
— הילל, וואָס זוכסטו?

ענטפערט הילל:

— איך האָב געזען, אַז איר האָט אַראָפּגעלאָזן די נעז, זוך
איך זיי.

צעלאַכן זיך די כעלמער הויך אויפן קול. זעט הילל, אַז
די כעלמער זיינען מונטערער געוואָרן, כאַפט ער זיך אַרויף אויף
דעם הויכן מילראַד און רופט אויס אויפן קול:

— כעלמער, ניט געזאַרגט. איך האָב אַ פלאַן, וואָס וועט

אונדז אויסלייזן פון אונדזער אַרעמקייט און דלות.

— לאַמיר הערן, — האָט כעלם געענטפערט.

— הערט זשע, האָט הילל געזאָגט צו זיי. — די מיל איז

שיין. פאַרקויפן זי איז אַ שאַד. אַבער מאַלן מאַלט זי דאָך ניט.

אויב אַזוי, צו וואָס דאַרפן מיר די מילשטיינער?

— טאַקע, צו וואָס דאַרפן מיר די מילשטיינער? — האָבן

די כעלמער געפרעגט.

— זאַג איך דאָך, — טענהט הילל, — אַז מיר דאַרפן זיי ניט.

טאַ לאַמיר זיי אַרויסנעמען פון מיל און פאַרקויפן. פאַר

דעם געלט וועלן מיר צוריקקויפן אונדזערע גערטנער. מיר

וועלן צוריק אויפגעריכט ווערן.

דערטרונקען צוויי מילשטיינער

— ס'וועט זיין גוט, אַז מיר וועלן צוריק אויפגעריכט ווערן,
האַבן די כעלמער געליאַרעמט.
און הילל רעדט ווייטער :
— און די שטיינער אַרויסנעמען פון מיל איז גרינגער ווי
אויפצועסן אַ בייגל, אַדער אַרויסנעמען אַ האָר פון מילך. די
מיל שטייט דאָך אויפן באַרג, וועלן מיר די שטיינער אַראָפּ-
קייקלען גלייך אין טאַל אַריין צום טייך. מיר וועלן אויפן טייך
אַנגרייטן אַ פליט. מירן אַרויפלייגן די שטיינער אויף דעם
פליט און זיי אַוועקפירן אין שטאַט אַריין. דאָרטן וועט מען זיי
אויסכאַפן פאַר גוט געלט.

גערעדט און געטאַן. צוואַנציק מאַנצבילן און פערציק
יינגלעך האָבן אַנגעהויבן אַרבעטן אַרום די מילשטיינער. חברה
האַט אָפגעדרייט שרויפן, לויז געמאַכט ברעטער, אַרויסגענומען
טשוועקעס. די כעלמער האָבן געקלאָפּט, געזעגט, און נאָך
שווערער פראַצע, האָבן זיי לויז געמאַכט די מילשטיינער.
אַז די מילשטיינער זיינען לויז געוואָרן, האָט זיך הילל גע-
שטעלט אויף אַ לייטער און געקאַמאַנדעוועט :
— פאַרזיכטיק, כעלמער ! שפּרינגט אָפּ אַן אַ זייט. אַט !
אַט ! באַלד. האָ, האָ. דער מילשטיין, האָפּ !
דער מילשטיין קייקלט זיך באַרג אַראָפּ, אַראָפּ, אַראָפּ, גלייך
אין שטאַט אַריין. פון שטאַט אין טאַל, פון טאַל — באַץ — גלייך
אין טייך אַריין און ניטאָ ! דער מילשטיין איז טיף אין וואַסער.
ניטאָ קיין מילשטיין.

די העלדן פון כעלם

בלייבט כעלם שטיין אָפהענטיק — שוין ניטאָ דער מיל-
שטיין אויך.

הילל פאלט ביי זיך ניט אַראָפּ, ער זאָגט :

— דער מילשטיין האָט זיך דערטרונקען און איז איינגע-
זונקען געוואָרן. פאַרפאַלן. אָבער ניט געזאָרגט. מיר האָבן
דאָך נאָך אַ מילשטיין. איך האָב שוין אַ פּלאַן, אַז דער צווייטער
מילשטיין זאָל ניט פאַרפאַלן ווערן.

אַון הילל רעדט ווייטער וועגן זיין פּלאַן :

אין אַ מילשטיין איז דאָך דאָ אַ לאַך. זאָל אונדזער שמש
אַריינשטעקן זיין קאָפּ אין לאַך פון שטיין. מיר וועלן אַראָפּ-
קייקלען דעם שטיין אינאיינעם מיטן שמש. אויב דער שטיין
וועט אַריינפאַלן אין טייך, וועט דער שמש אַרויסנעמען זיין קאָפּ
פון דעם לאַך פון שטיין. דער שמש קאָן דאָך שווימען. וועט
ער אַרויפשווימען און אונדז אַנווייזן וואו דער שטיין ליגט.
— אַ בריליאַנטענער איינפאַל, — האָבן צוגעשטימט די
כעלמער.

כעלמער טוען זאָכן אויף גיך. טראַכטן ניט און איבער-
לייגן זיך ניט. באַלד האָבן זיי באַפוילן דעם שמש אַריינשטעקן
זיין קאָפּ אין לאַך פון מילשטיין. אַ שמש מוז דאָך פאַלגן. האָט
ער געפאַלגט.

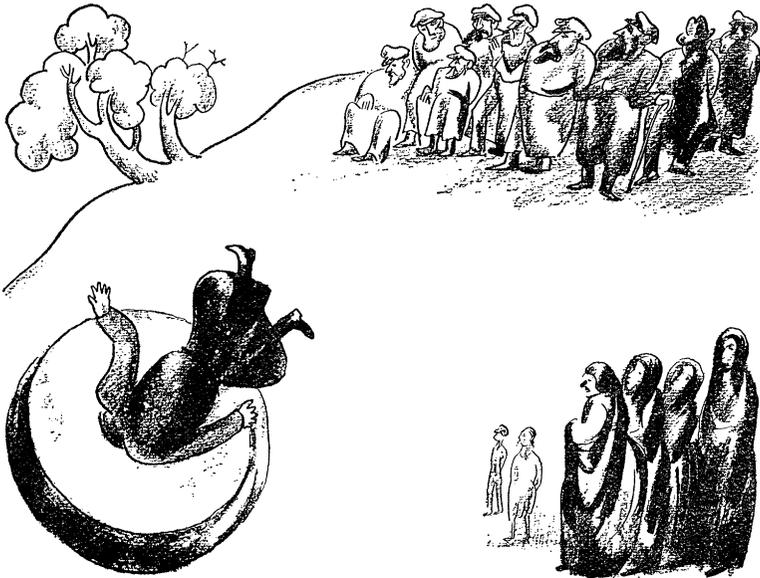
די כעלמער האָבן אַ שטויס געטאָן דעם צווייטן מילשטיין.
דער שטיין מיטן שמש האָבן זיך אַנגעהויבן קייקלען באַרג אַראָפּ.

דערטרונקען צוויי מילשטיינער

פון באַרג אין שטאַט אַרײַן. פון שטאַט אין טאַל אַרײַן. פון טאַל
גלייך אין טײך אַרײַן.

— בול, בול, — האָט זיך דאָס וואַסער געבלעזלט. די
כעלמער זײַנען געשטאַנען אויפן ברעג טײך און געוואַרט. אָט
באַלד שווימט אַרױף דער שמש און ווײַזט אָן דעם אָרט וואו
דער שטײן איז אײַנגעזונקען געוואָרן. אַבער —

זײ האָבן געוואַרט אַ שעה, צוויי שעה, דריי שעה. אַ טאַג
און נאָך אַ טאַג און דער שמש איז נײַט אַרױפגעשוואומען און
נײַט אָנגעוויזן דעם אָרט, וואו דער שטײן איז אײַנגעזונקען
געוואָרן.

געכאַפט די לבנה

י מיל איז געבליבן אָן שטיינער, די שטאַט איז געבליבן אָן אַ שמש, איז געווען שלעכט. ערגער, פון ערגער איז געווען וואָס גאַנץ כעלם האָט געהונגערט. אויף איין פיצעלע ברויט זיינען געווען צען מיילער. די בייכלעך פון די קינדער זיינען געשוואָלן געוואָרן פון הונגער. די וויבער זיינען געוואָרן דאַר ווי שפענער. די מענער זיינען אַרומגעגאַנגען פאַר-שמאַכטע, פאַרביטערטע. אָבער די כעלמער ווייסן, אַז וואָס צו גאַט איז צו גאַט. ווען די נעכט זיינען געוואָרן ליכטיק, זיינען די כעלמער אַרויס מחדש זיין די לבנה. די יידן זיינען געשטאַ-נען אונטערן פרייען הימל מיט זייערע פנימער צו דער ליכטי-קער לבנה. זיי האָבן געזאַגט די תפילות פאַר דער באַנייאונג פון דער לבנה און געפרייט זיך.

הילל האָט אויך געזאַגט די תפילות און געשפרונגען אַנט-קעגן דער לבנה, אָבער זיין קאַפ איז געווען ערגעץ אַנדערש וואו. — וואָס וועט זיין מיט כעלם, — האָט ער געטראַכט. — די גויט איז גרויס, מען מוז ראַטעווען כעלם, איך בין דאָך דער שולדיקער.

שאַקלט ער זיך פרום און קוקט אויף דער ליכטיקער לבנה און טראַכט זיינס. פלוצים איז ער געבליבן שטיין. אַ פלאַן, גאַר אַ גרויסער פלאַן האָט אים אַ קלאַפ געטאַן אין קאַפ. ער

געכאפט די לבנה

האָט אַזש אַ ציטער געטאַן פון פרייד, איבערגעריסן זיין מחדש
זיין די לבנה און אויסגעשריען מיט ברען:

— כעלמער יידן, מיר זיינען געראַטעוועט!

בלייבן די כעלמער שטיין מיט די לעצטע ווערטער פון דער
תפילה אויף דער צונג צו הערן וואָס הילל וועט זאָגן. הילל
שרייט אויס:

— איך וויל פאַר אייך פאַקן די לבנה!

— פאַקן די לבנה? — פרעגן די כעלמער פאַרוואונדערט.

— יא, ענטפערט הילל פעסט ביי זיך, — איך וועל אַראָפֿ-
נעמען די לבנה, זי גאַנץ גוט פאַרפאַקן און זי באַהאַלטן אין
פאַליש פון שול. די גאַנצע וועלט וועט מוזן אַנקומען צו אונדז.
— יידן, מיר זיינען געראַטעוועט, — האָט גאַנץ כעלם
אויסגעשריען.

— נאָך אַ מין געראַטעוועט, — בלעקערט הילל, — יעדער
ייד מוז דאָך מחדש זיין די לבנה. וואָס וועט אַ וועלט יידן טאָן
אַן דער לבנה? מען וועט טאַקע קומען צו אונדז פון אַלע עקן
פון דער וועלט. מען וועט קומען צו אונדז און מען וועט זיך בעטן:
פאַרקויפט אונדז אַ שטיקעלע לבנה, מיר וועלן אייך אַפּגילטן,
אַבי פאַרקויפט אונדז אַ שטיקעלע לבנה.

— אַיי, אַיי, וועט אונדז זיין גוט, — פרייען זיך די כעלמער.
— מיר וועלן גיין אין גאַלד, אַבער אַרעמעלייט וועלן מיר געבן
אַ שטיקעלע לבנה אומזיסט, — ווערן די כעלמער ברייטהאַרציק.
— וואָרט, — האָט זיך הילל געקאַכט, — איך בין נאָך ניט
פאַרטיק מיט מיינ פלאַן. נאָכדעם ווי מיר וועלן פאַקן די לבנה,
וועלן מיר זי אויסצוואַגן, אויסוואַשן און אויסשייערן. מיר וועלן
אַראָפּנעמען פון איר די פלעקן און זי וועט שיינען ליכטיקער,

די העלדן פון כעלם

העלער. דאן וועלן מיר זי פארדינגען צו די מענטשן פון אלע גרויסע שטעט. איר ווייסט דאך: די גרויסשטאטיקע האבן ליב עס זאל ביי זיי זיין ליכטיק אין די גאסן, צינדן זיי אן ביינאכט גאסלאמפן. אויפן ארט פון לאמטערנעס וועלן זיי קאנען אויפ-הענגען איין ליכטיקע, ציכטיקע, אויסגעוואשענע לבנה און — פארטיק. אלע גרויסע שטעט וועלן אונדז אפגילטן.

— מיר זיינען געראטעוועט, — ליארעמען די כעלמער.

דער פרעמדער מילנער, וואס האט געחלשט אפצוקויפן די ווינטמיל, איז פונקט דאן אנגעקומען קיין כעלם. ער האט געהערט, אז די כעלמער הונגערן, האט ער געמיינט, אז זיי זיינען שוין געקומען צום שכל. אבער אז ער האט דערהערט היללס נייעם פלאן, איז אים פינצטער געווארן אין די אויגן. גייט דער פרעמדער צו און פרעגט:

— זאגט זשע מיר, רב הילל, ווי אזוי וועט איר אראפנעמען

די לבנה פון הימל?

— א, דאס זייט איר, פרעמדער מילנער? צו שפעט גע-

קומען. מיט א שעה פריער וואלטן מיך אייך מיט א דאנק פאר-קויפט די מיל. איצט אבער זאג איך אייך: לא! — וואס אויף פראסט יידיש מיינט עס: ניין, מיר פארקויפן ניט און פארטיק!
— ניט איז ניט, — זאגט דער מילנער, — אבער זאגט זשע

מיר, ווי אזוי וועט איר אראפנעמען די לבנה פון הימל?

— וואסי, איר האט עפעס א פלאן? — פרעגט הילל

שפאטיש.

— אוודאי האב איך א פלאן, — זאגט דער פרעמדער

לאכנדיק. זאל מען צונויפנעמען אלע לייטערס פון כעלם און זיי צונויפבינדן. נאכדעם, אז מען וועט מאכן פון אלע לייטערס

געכאפט די לבנה

איין לייטער, וועט מען נעמען דעם גרויסן, לאנגן לייטער און
אָנשפּאַרן אים אויף דער אַלטער שול. דער נייער שמש וועט
אַרויפקלעטערן צום הימל און אַראָפּכאַפּן די לבנה.

הילל הערט אים אויס און ער זאָגט ערנסט :

— ס'איז ניט קיין שלעכטער פּלאַן. ס'איז אַבער אַ סכנה,
אַז דער נייער שמש זאָל אַראָפּפּאַלן פון אַזאַ הויך און ברעכן
האַלדז און נאַקן. וועלן מיר ווידער בלייבן אָן אַ שמש. איך
האַב אַ בעסערן פּלאַן. מאַרגן אין אָוונט, אינמיטן כעלמער
מאַרק, וועל איך אייך ווייזן וואָס איך קאַן. פאַרשפּעטיקט ניט.
דער פרעמדער האָט געקוועטשט מיט די פלייצעס : ווער
קאַן דערגרונטעווען די טיפקייט פון ים און די גרויסע קלוג-
שאַפט פון כעלם ?

ער איז געבליבן וואַרטן צו זען וואָס דאָ וועט זיין.

אויף מאַרגן אין אָוונט איז דער מאַרק געווען שוואַרץ
פון מענטשן. קינד און קייט זיינען דאַרט געווען. דער רב אויך.
די לבנה האָט געשיינט. די גאַנצע שטאָט האָט געוואַרט אויף
היללן. דער פרעמדער אויך.

מע האָט לאַנג ניט געדאַפט וואַרטן. הילל האָט זיך באַוויזן.
נאָך אים האָבן צוויי כעלמער געטראָגן אַ צעבערל מיט רויטן
באַרשטש. הינטערן צעבערל מיטן רויטן באַרשטש זיינען גע-
גאַנגען נאָך צוויי יידן און געטראָגן אַ זאַק און אַ שטריק
און אַ זיגל.

הילל האָט זיך אָפּגעשטעלט און באַפוילן :

די העלדן פון כעלם

— שטעלט אוועק דאָס צעבערל מיטן רויטן באַרשטש
אינמיטן מאַרק.

די צוויי כעלמער, וואָס האָבן געטראָגן דאָס צעבערל, האָבן
געפאַלגט.

הילל האָט אויפגעהויבן זיין קול און געזאָגט הויך, אַז אַלע
זאָלן הערן:

— כעלמער יידן, קוקט אַרויף און זעט! די לבנה שיינט
אויבן אין טונקלבלויען הימל. איצט קוקט אַראָפּ און זעט!
אונטן, אין צעבערל באַרשטש, אויפן דעק, שווימט אַרום די
זעלביקע לבנה.

גייען צו צוועלף געהויבענע באַלעבאַטים מיטן רב אינ-
דערמיט און טוען אַ קוק אין צעבערל רויטן באַרשטש.

— יאָ, — שאַקלען זיי מיט די קעפּ, — ס'איז אַן אמת. די
זעלביקע לבנה, וואָס איז אין הימל, איז דאָ אויפן דעק
פון צעבערל באַרשטש.

— נו, זאָגט דער רב צו היללן, — וואָס וועסטו איצט טאָן?
— די זעק און שטריק און זיגל דערלאַנגט, — האָט הילל אַ
קאַמאַנדעווע געטאָן.

מע האָט אים דערלאַנגט די זעק און שטריק און זיגל.
הילל האָט שנעל צוגעדעקט דאָס צעבערל מיט די זעק, ער
האַט שטייף פאַרבונדן די זעק מיט די שטריק. ער האָט געמאַכט
צען קנופן און דערנאָך פאַרזיגלט יעדן קנופּ.
— איצט, — האָט הילל געזאָגט, — שטעלט אוועק דאָס פאַר-
זיגלטע צעבערל אין פּאָליש פון שול ביז די פּינצטערע נעכט
וועלן אַנקומען, ווען קיין לבנה אין הימל וועט מער ניט זיין.

דאן וועלן מיר ווערן די מיוחסים. איר פארשטייט, כעלמער
 "ידן? מיר האָבן דאָך די לבנה אַ פאַרפאַקטע.
 — מיר פאַרשטייען, — האָט גאַנץ כעלם געענטפערט.
 דער פרעמדער מילנער האָט געגלעט זיין באַרד און גע-
 שמייכלט: — מיר דוכט זיך, אַז איך וועל שוין די מיל יאָ אָפּ-
 קויפן. איך דאַרף נאָר ניט זיין קיין פאַרשלאָפענער און ניט
 פאַרשוויגן דעם צעדרייטן היללן.

עס זיינען אַוועק צוויי וואַכן. סוף חודש אין אַ פינצטערער
 נאַכט האָט הילל געזאָגט צו כעלם: היינט איז די נאַכט וואָס
 מיר נעמען אַרויס די לבנה.
 דער רב און די שענסטע צוועלף באַלעבאַטים זיינען אַוועק
 און אַרויסגענומען דאָס צעבערל פון פּאַליש און עס אַריינגע-
 טראָגן אין שול. הילל מיט די צוועלף שיינע באַלעבאַטים אינ-
 איינעם מיטן רב האָבן באַקוקט דאָס אוצרל. יאָ, קיינער האָט
 עס ניט אָנגערירט — די שטריק זיינען פאַרקניפט און די זיגלען
 זיינען ניט געשטערט.
 אויפן פינצטערן מאַרק איז געווען פאַרזאַמלט גאַנץ כעלם.
 יעדער איינער האָט געוואַלט זען ווי אַזוי מע וועט אַרויסנעמען
 די לבנה פון צעבערל, ווי מע וועט זי צוואַגן און וואַשן מיט
 ברונעם-וואַסער און ערשט נאַכדעם זי צוריק אויפהענגען אויפן
 הימל.
 מע האָט געבראַכט דאָס צעבערל מיט דער פאַרפאַקטער
 לבנה. הילל האָט אַוועקגעשטעלט דאָס צעבערל אויף אַ טיש אין

די העלדן פון כעלם

מיטן מארק און זיך גענומען צו דער אַרבעט. ער האָט צע-
בראַכן די זיגלען און מיט אַ שאַרף מעסער האָט ער צעשניטן
די קנופן און די שטריק זיינען אַראָפּגעפאַלן. שנעל האָט הילל
אַראָפּגעכאַפט די זעק פון צעבערל און אויסגעשריען:

— ליכטיק זאָל ווערן, ליכטיק זאָל ווערן!

אַלע האָבן געעפנט די מיילער אויסצושרייען פון פרייד,
אַבער דער מאַרק איז געבליבן פינצטער.

הילל האָט געמיינט, אַז די לבנה האָט זיך פאַרטשעפעט אָן
טשוועקל. ער האָט איבערגעקערט דאָס צעבערל מיטן רויטן
באַרשטש מיטן זעק אַרויף, אַבער דער מאַרק איז געבליבן
פינצטער. ניטאָ קיין לבנה.

◻ איז געוואָרן אַ טומל און אַ גוואַלד: וואו איז די לבנה?
ענטפערט דער רב:

— שווייגט, וואָס טומלט איר? גנבים האָבן צוגעגנבעט
די לבנה.

— עס קאָן ניט זיין, — האָט זיך געהערט אַ שטים. — די
זעק זיינען געווען גאַנץ און ניט צעשניטן. די שטריק פאַרקניפט
און די זיגלען ניט גערירט. ווי אַזוי האָבן די גנבים געקענט
צוקומען צו דער לבנה?
ענטפערט דער רב:

— ס'איז טאַקע שווער, אַבער מעגלעך. די גנבים פון דער
גאַנצער וועלט האָבן אַהערצו קיין כעלם צוגעשיקט זייער קיי-
סער. דער קייסער פון די גנבים קאָן אַלץ טאָן.

געכאפט די לבנה

— אָבער צוליב וואָס וועלן די גנבים מטריח זיין זייער
קייסער, — האָט זיך שוין הילל אַליין געוואונדערט.
ענטפערט דער רב :

— דאָס קען מען דערקלערן פּראָסט. אַז אַלע נעכט וועלן
זיין ליכטיקע, לבנהדיקע, וועלן דאָך די גנבים בלייבן אָן ברויט.
גנבים מוזן האָבן פינצטערע נעכט.

דער רב האָט גערעדט געמיטלעך, אָבער כעלם האָט
געקאַכט :

פון דער מעשה מיט דער לבנה האָט זיך אויסגעלאָזן אַ
טייך, — האָט אַ ייד געטענהט.

— איז ניט גוט, — האָט אַ צווייטער געזאָגט.
אַלץ איז טאַקע דערקלערט, אָבער קיין ברויט איז אַלץ ניטאָ,
— האָט נאָך אימעצער אויסגעשריען.

דער פּרעמדער מילנער איז דאָ, — האָט אָן אַנדערער
אויסגעשריען.

כעלם האָט אויפגענומען דאָס געשריי :

— דער מילנער איז דאָ !

— מיר ווילן ברויט !

— פאַרקויפט די מיל !

הילל און דער רב האָבן האָבן גענומען שרייען :

— פּע, יידן, וואָס איז דאָס פאַר אָן אופן פון מאַנען און
טומלען. גייט אַהיים, מאַרגן וועלן מיר רופן אָן אסיפה.

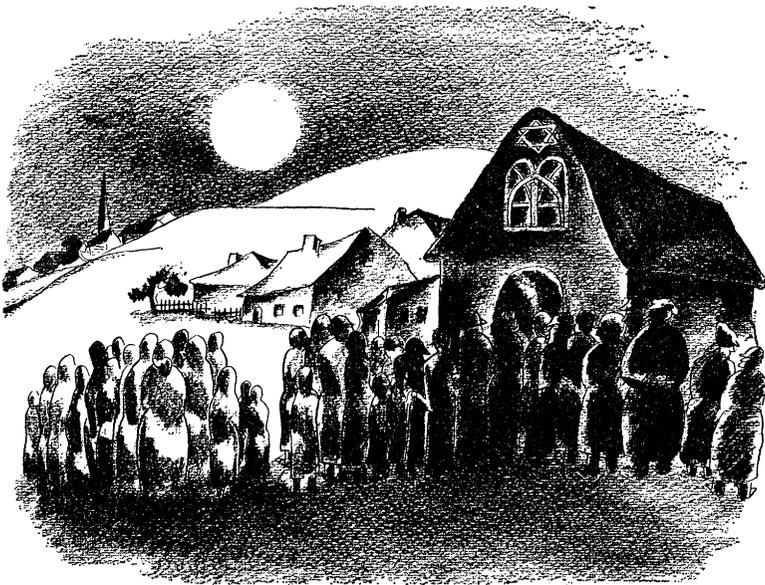
אָבער כעלם איז ניט געגאַנגען אַהיים. די געשרייען זיינען
געוואָרן העכער :

— ברויט ! מיר ווילן ברויט !

— מיר ווילן אונדזערע גערטנער צוריק !

די העלדן פון כעלם

— מיר קאָנען מער ניט וואַרטן.
אַ שטיין איז געפּלויגן און שיר ניט צעפּלעט היילן דעם
קאַפּ. דער רב האָט איינגעשטילט דעם עולם :
— שאַט, יידן, זאָל זיין ווי איר ווילט. איר ווילט ניט
וואַרטן, וועלן מיר ניט וואַרטן. ברענגט דעם פרעמדן מילנער
צו מיר אין שטוב אַריין און זאָל ער ציילן געלט.
דער מילנער האָט זיך ניט געלאָזן בעטן. ער איז געקומען
צום רב און אָפּגעציילט די האַרטע רענדלעך גלייך אויפן אַרט
און כעלם האָט פאַרקויפט איר שיינע וואַסערמיל.

כעלם בויט אַ שול

רער מילנער האָט אָפּגעקויפט די וואַסערמיל און די שטאַט איז טאַקע אויפגעריכט געוואָרן. די כעלמער האָבן אָנגע- הויבן עסן צו זאָט. זיי האָבן באַשוכט און באַקליידט ווייב און קינד. זיי האָבן געקויפט זייעכץ און פאַרזייט די צוריקגעקראַגענע, פאַרמשכנטע גערטנער.

ס'איז געוואָרן רואיק אין כעלם. די ווייבער האָבן געהאַט וואָס צו קאָכן, האָבן זיי זיך ניט געקריגט מיט די מענער. די קינדער זיינען געווען זאָט, האָבן זיי זעלטן געוויינט.

די מענער האָבן פאַרזייט די גערטנער און געוואָרט ביז די אוגערקעס, קאַרטאַפּל, באַב און מערן וועלן אויפגיין. דערווייל האָבן זיי ניט געהאַט וואָס צו טאָן, זיי האָבן זיך אַרומגעדרייט איבער דער שטאַט און געקייט שטרויעלעך מיט זייערע פאָדער- שטע ציין און געקוקט אויפן הימל ; זיי האָבן געוואָלט טרעפן צי עס וועט רעגענען באלד אָדער מאַרגן.

אין האַרבסט האָט מען אַראַפּגענומען פון די גערטנער און די כעלמער זיינען געווען נאָך מער צופרידן. ס'איז געווען אַ גוטער זומער. די גערעטעניש אויף די פעלדער איז געווען גרויס, איז די כעלמער געווען נאָך בעסער ווי גוט.

די העלדן פון כעלם

שבת זיינען די שולן געווען געפאקט. דער רב איז אָבער געווען ניט צופרידן. ער האָט געהייסן אויסרופן אין אַלע שולן אַז ער פאַררופט, אויף באַלד נאָך הבדלה, אַן אסיפה.

באַלד נאָך הבדלה זיינען די שענסטע באַלעבאַטים זיך צונויפגעקומען צום רב אין שטוב. גאַנץ כעלם איז געשטאַנען אין דרויסן אַרום די פענצטער. דער רב האָט אָנגעהויבן מיט אַזאַ מין דרשה :

— כעלמער באַלעבאַטים. גאַט האָט אונדז באַגליקט און אונדז איז גוט. מיר זיינען זאַט. אונדזערע קינדער זיינען באַ- שוכט און באַקליידט. מיר זיינען פאַרזאָרגט אויפן ווינטער מיט קאַרטאָפּל און מערן, אוגערקעס און בורעקעס, אַרבעס און באַב. ס'איז דאָ גענוג ברויט און אַ שטיקעלע הערינג. אַ פּי- צעלע פלייש איז אויך פאַראַן, דאַנקען גאַט, צו פאַרזוכן. אונדז איז גוט. אָבער עס טויג ניט.

— פאַרוואָס טויג ניט ? — פּרעגן די באַלעבאַטים.

— ווייל מיר האָבן פאַרגעסן, אַז מיר זיינען יידן.

— וואָס הייסט, רבי, — האָבן די כעלמער אויפגעציטערט, — מיר האָבן פאַרגעסן אַז מיר זיינען יידן ? דאַוונען, דאַוונען מיר, ברכות זאָגן מיר, לערנען, לערנען מיר און מיצוות היטן מיר.

— אמת, אָבער דאָך, — זאָגט דער רב, — ווי איז דאָס אַ שטאַט אָן אַ שול ?

— וואָס מיינט איר, רבי, אָן אַ שול ? מיר האָבן די שניי- דערשע שול, די שוסטערשע שול, די קאַלטע שול, די אַלטע שול אויף דער לאַנגער גאַס און די קליינע שול, אויף דער קלויסטער גאַס.

כעלם בויט א שול

יא, — זאָגט דער רב, ס'איז אמת. אָבער וואו איז די כעלמער שול? אין כעלם מעג דאָך זיין אויך אַ כעלמער שול.
— גערעכט, רבי, — האָבן די באַלעבאַטים געזאָגט. — מע דארף טאַקע האָבן אַ כעלמער שול אויך.
טאָ לאַמיר בויען אַ כעלמער שול, — זאָגט דער רב. — ביימער אויפן באַרג האָבן מיר, געלט אויף טשוועקעס פאַרמאַגן מיר. מאַרגן פרי זאָלן אַלע קומען אויפן כעלמער באַרג און מיר וועלן אָנהויבן האַקן ביימער. מירן אָנגרייטן קלעצער אויף אַ שול.

— מירן קומען, מירן קומען און מיר וועלן בויען — האָבן אויסגעשריען די שיינע באַלעבאַטים, וואָס זיינען געווען ביים רב אין שטוב און אַלע אַנדערע יידן, וואָס זיינען געשטאַנען ביים רב אונטער די פענצטער.

א שפּראַך אויף טאָג האָבן זיך די כעלמער געשטעלט צו דער אַרבעט. מיט זעג און האַק האָבן זיי זיך אַ נעם געטאַן צו די הויכע סאָסנעס און גראַבע דעמבן. די אַרבעט האָט גע-ברענט אונטער זייערע הענט. די כעלמער האָבן געקענט די מלאכה צו מאַכן פון ביימער קלעצער: פריער האָבן צוויי כעלמער אונטערגעזעגט דעם בוים, נאָכדעם האָבן זיי אים אונטערגעהאַקט. אַז דער בוים איז געלעגן אויסגעצויגן אויף דער ערד, האָבן די כעלמער אַרומגעהאַקט די צווייגן און אָפּגע-שיילט די קאָרע — דער בוים איז געוואָרן אַ קלאַץ.

די העלדן פון כעלם

אז פון א וואלד ביימער זיינען געווארן סקירדעס קלעצער, האבן די כעלמער געזאגט: גענוג זאל זיין! איצט טראגן מיר די קלעצער בארג אראפ. — האבן די כעלמער אזוי געטאן און עס איז געווען א שווער שטיקל ארבעט. דעם קלענסטן קלאץ האבן געדארפט טראגן צוועלף מענטשן. די שווערע קלעצער האבן דרייסיק פאר פלייצעס אונטערגעשפארט.

אזוי האבן די כעלמער אפגעארבעט צוויי חדשים. זיי האבן אראפגעטראגן אלע קלעצער פון בארג אין טאל אריין, נאר איין דעמבענער שווערער קלאץ איז געבליבן. זיי האבן אים ניט געקאנט רירן פון ארט.

שטייען די כעלמער לעבן קלאץ און שמועסן: — וואס זאלן מיר איצט טאן? ס'איז א טייערער, גוטער קלאץ, א קלאץ וואס פאסט פאר א באלקן. ווי אזוי אבער טראגט מען אים אראפ אין טאל אריין, אז מע קאן דעם דעמב ניט רירן פון ארט? ריידן זיי און טראכטן און קאנען זיך ניט דערטראכטן צו קיין זאך.

— לאמיר גיין פרעגן דעם רב — האבן זיי געזאגט, — ער איז דאך דער רב פון כעלם, דארף ער און מוז ער אלץ וויסן.

קומען זיי צום רב און דערציילן אים אז זיי האבן אראפגעטראגן אלע קלעצער פון בארג אין טאל אריין, נאר איין קלאץ איז געבליבן. דער בעסטער, שענסטער, גרעסטער דעמבענער קלאץ איז געבליבן. ער איז אזוי שווער אז זיי קאנען אים ניט רירן פון ארט.

כעלם בויט א שול

גלעט דער רב די באַרד און שמייכלט :

— אײ, אײ, כעלמער יידן, ס׳איז מיר אַ חידוש איר זאָלט
ניט וויסן אַז קיילעכדיקע זאָכן טראַגט מען ניט באַרג אַראָפּ,
נאָר מע קייקלט זײ אַראָפּ. געדענקט איר ניט ווי מיר האָבן
געקייקלט די מילשטיינער באַרג אַראָפּ ?
— אַן אמת, — ענטפערן די כעלמער, — מיר האָבן אָבער
פאַרגעסן.

— פאַרגעסן איז קיין תירוץ ניט, — זאָגט דער כעלמער
רב. — איצט אָבער ווייסט איר, אַז קלעצער טראַגט מען ניט
באַרג אַראָפּ, נאָר מע קייקלט זײ באַרג אַראָפּ.
ענטפערן די כעלמער :

— איר קאָנט זיך אויף אונדז פאַרלאָזן, רבי, מע דאַרף
אונדז ניט פאַרטייטשן קיין צוויי מאָל איין וואָרט. מיר ווייסן
שוין וואָס צו טאָן.

די כעלמער יידן זיינען אַוועק און זיך גענומען צו דער
אַרבעט. זײ האָבן די קלעצער איינציקווייז אַרויפגעשלעפט צוריק
אויפן באַרג. נאָכדעם אַז זײ האָבן אַרויפגעשלעפט אַלע קלעצער
אויפן באַרג, האָבן זײ איטלעכן קלאַץ באַזונדער אַראָפּגעקייקלט
צוריק, באַרג אַראָפּ, אין טאָל אַרײן. דעם גרויסן דיקן דעם-
בענעם קלאַץ אויך.

ווען דער כעלמער רב האָט געהערט אַז אַלע קלעצער,
אַרײנגערעכנט דעם גרויסן דעמבענעם קלאַץ, זיינען שוין אין
טאָל, איז ער אַרויס צו זען ווי גוט מע בויט די שול. ער קוקט
זיך אַרום און זעט, אַז כעלמער שטייען רעדלעכווייז, רײדן,
קאָכן זיך און טאָן טוען זײ גאַרניט. זאָגט דער רבי בייזלעך :

די העלדן פון כעלם

— יידן, אַט אַזוי טוט איר גאַטס אַרבעט ? אַזוי בויט מען אַ שול ? די האָר אויף אייערע קעפּ וועלן גרוי ווערן און די שול וועט ניט פאַרטיק זיין. פויל זייט איר, פויל — כעלמער יידן !

האַבן אַלע כעלמער יידן אַנגעהויבן ריידן אויף אַמאַל :
— גערעכט זייט איר, רבי, אַבער מיר קאַנען זיך ניט שטעלן צו דער אַרבעט. מיר ווייסן ניט וואָס צו טאָן — קריגן מיר זיך.
— גאַטס אַרבעט טאָר מען ניט איבעררייסן, — זאַגט דער רב.

— מיר האָבן זי ניט איבערגעריסן, — ענטפערן די כעל-
מער, — מיר האָבן זי נאָך ניט אַנגעהויבן.
— פאַרוואָס ? — פרעגט דער רב גלעטנדיק זיין באַרד.
— מיר האָבן געוואָלט אריינטראַגן די קלעצער אין שול
הויף. האָבן מיר אַבער אויסגעפינען אַז די קלעצער האָבן צוויי
עקן — אַ רעכטן עק און אַ לינקן עק.
— נו, איז וואָס ? — פרעגט דער רב, — אַזוי איז דאָך
דער שטייגער פון דער וועלט, אַלע מאָל איז דאָ לינקס און
רעכטס.

— אַבער מיר קריגן זיך, — ענטפערן די כעלמער, — וויל
מיר קאַנען צווישן זיך ניט אַפּמאַכן ווער זאָל גיין פאַראַויס,
דער ערשטער. די וואָס טראַגן דעם רעכטן עק פון קלאַץ זאַגן,
אַז זיי דאַרפן גיין פאַראַויס, זיין די ערשטע. די וואָס טראַגן
דעם לינקן עק פון קלאַץ טענהן, אַז זיי דאַרפן גיין פאַראַויס,
זיין די ערשטע.

— גערעכטע טענות, — זאַגט דער רב, — מע דאַרף זיי
באַטראַכטן.

טראכט ער א וויילע, טוט א שמעק טאבאק, טוט א נאָס.
ס'ווערט אים ליכטיק אין די אויגן און קלאַר אין קאָפּ און
ער באַפעלט :

—שניידט אָפּ דעם רעכטן עק פון קלאַץ, וועט בלייבן אינ-
גאַנצן נאָר א לינקער עק.

שטעלן זיך אַוועק צוויי כעלמער מיט א שאַרפער זעג. זיי
זעגן אָפּ דעם רעכטן עק פון קלאַץ און פאַרטיקן.

פרייען זיך די כעלמער און נעמען זיך צו דער אַרבעט.
פיר אירע פון איין זייט און פיר אירע פון דער צווייטער זייט
טוען אַ כאַפּ דעם קלאַץ און הייבן אים אָן צו טראָגן. קומען
זיי צו צום אַריינגאַנג פון גאַס, ערשט, וואָס איז דאָס ? דער
קלאַץ האָט דאָך אַליץ צוויי עקן, אַ רעכטן און אַ לינקן. וואָסער
עק זאָל מען פריער אריינטראָגן ?

לאָזן די כעלמער אַראָפּ דעם קלאַץ און קומען ווידער צום
רב אין זאַגן :

— רבי, דער קלאַץ האָט נאָך אַליץ צוויי עקן און דערפאַר
זיינען דאָ נאָך אַליץ לינקע טרעגער און רעכטע טרעגער.
טוט דער רב אַ זאַג :

אויב רעכטס איז אַזוי איינגעשפאַרט, טאָ שניידט אָפּ דעם
לינקן עק און פטור. אויס רעכטע און לינקע.

טוט מען אַזוי. אָבער גלויבט יאָ, גלויבט ניט. דער קלאַץ
האָט נאָך אַליץ געהאַט צוויי עקן. וויפיל מע האָט ניט געשניטן
פון רעכטס אָדער לינקס, איז נאָך אַליץ געבליבן רעכטס און
לינקס. דער רב האָט פאַרלאָרן די געדולד און ער האָט אַ
קאַמאַנדעווע געטאָן :

די העלדן פון כעלם

— טראַגט די קלעצער אין דער קווער, אין דער ברייט, און זאָל קיינער, פון רעכטס אָדער לינקס, קיין טענות ניט האָבן. טוען זיך די כעלמער אַ כאַפּ צו די קלעצער און הייבן זיי אָן צו טראַגן אין דער ברייט. אַבער דאָ איז אַ נייע צרה — די גאָס איז צו שמאַל.

זאָגט דער רב :

— דאָס איז שוין ניט קיין קלייניקייט, וואָס איך קאָן אַליין פּסקענען. די גאַנצע שטאָט דאַרף באַטראַכטן דעם ענין. האָט מען פאַררופן אַן אסיפה.

זיינען די קליגסטע לייט פון כעלם געזעסן זיבן טעג און זיבן נעכט און געטראַכט. אַז אַזוי פיל חכמים טראַכטן אַזוי לאַנג, דערטראַכטן זיי זיך צו עפעס גאָר קלוגס. זיי האָבן אַרויסגעגעבן אַזאַ פּסק :

— אַזוי ווי מיר האָבן אויסגעפונען, אַז וויפיל מע זאָל ניט שניידן קיין קלאַץ, האָט ער נאָך אַלץ צוויי עקן — אַ לינקן און אַ רעכטן, מוז מען דערפאַר טראַגן די קלעצער אין דער ברייט. איז דאָך אַבער די גאָס צו שמאַל און מע קאָן די קלע-צער אַזוי ניט אַריינטראַגן, איז געבליבן אַז מע זאָל צעוואַרפן די הייזער פון ביידע זייטן גאָס ביזן שול הויף.

האָבן די כעלמער אַזוי געטאָן. זיי האָבן אַראַפּגעריסן די הייזער פון ביידע זייטן גאָס. דאָן האָבן זיי כעלמער געקאָנט טראַגן די קלעצער אין דער ברייט גלייך צום שול הויף.

אז מע האָט די קלעצער געבראַכט אויף דעם ריכטיקן פּלאַץ, האָבן זיך די כעלמער גענומען צו דער אַרבעט מיט אַ ברען. זיי האָבן געלייגט דעם פּונדאַמענט פּון דער שול, אויפֿ-געשטעלט ווענט, אַריינגעשטעלט פענצטער און טירן. זיי האָבן געדעקט דעם דאַך מיט ברוינע שינדלען און די רינוועס האָבן זיי געמאַכט פּון בלעך געפּאַרבט רויט. עס איז אַרויסגעקומען אַ שול, אַ געטאַקטע לאַמטערנעלע. עס איז געווען אויף וואָס צו קוקן.

די אַרבעט איז אָנגעגאַנגען שאַ, שטיל, אָן געשרייען און קריגערייען. אָבער לאַנג רואיק קאָן אין כעלם ניט זיין. אז מע האָט געדאַרפט צוגרייטן ברעטער פאַר דעם דיל האָבן זיך אָנגעהויבן צרות: האַלב כעלם האָט געטענהט, אז מע מוז די ברעטער אָפהובלעווען זייער גלאַט. אויב ניט קאָן נאָך טרעפּן אַן אומגליק. אַלע ווייסן דאַך אז יום כּפור און תּשעה-באב גייען יידן אַרום אין שול אָן שיד — אין זאַקן. אויב די ברעטער וועלן ניט זיין גלאַט געהובלעוועט, קאָן נאָך אַ ייד פאַרשטעכן זיך אַ פּוס. ס'איז אַ סכּנה, אַ געפּאַר.

די אַנדערע האַלב כעלם האָט געטענה'ט אזוי: — אמת, ס'איז טאַקע דאָ אַ געפּאַר אז יידן זאָלן זיך פאַרשטעכן זייערע פּיס, אויב די ברעטער וועלן זיין ניט געהובלעוועט. אָבער ס'איז נאָך דאָ אַ גרעסערע סכּנה, אויב די ברעטער וועלן געהובלעוועט ווערן און זיין גלאַט. שמחת-תּורה טאַנצן יידן מיט ספר-תּורות אויף די הענט. אויף אַ גלאַטן געהובלעוועטן דיל קאָן זיך נאָך אַ ייד גרינג אויסגליטשן און פּאַלן מיט דער תּורה. דער ייד קאָן נאָך צעברעכן אַ פּוס און גאַנץ כעלם וועט דאַרפן פּאַסטן, וואָס אַ ספר תּורה איז אַראָפּגעפּאַלן.

די העלדן פון כעלם

דער רב האָט אויסגעהערט אַלע טענות און באַשטימט אַז
ביידע צדדים זיינען גערעכט. וויבאַלד אַז ביידע צדדים זיינען
גערעכט דאַרף מען מאַכן אַ פּשרה :

די ברעטער דאַרף מען טאַקע הובלעווען, ווייל יידן קאַנען
זיך נאָך צעשטעכן די פּיס אום יום כיפור אַדער תּשעה באָב,
ווען יידן גייען אַרום אין שול אַן שיד. אַבער לייגן די
ברעטער זאָל מען מיט דער גלאַטער זייט אַראָפּ, אַזוי אַז יידן
זאָלן זיך ניט אויסגליטשן און פאַלן שמחת תורה ווען זיי
טאַנצן מיט ספר תורות אויף די הענט.

אַלע זיינען געווען צופרידן פון רבס פּשרה און מע האָט
געטאַן ווי ער האָט געהייסן.

די שול איז פאַרטיק געוואָרן. כעלם האָט געמאַכט אַ חנוכה
הבית. קינד און קייט זיינען געקומען אויף דער שמחה. מע
האָט געטאַנצט און געהוליעט ביזן ווייסן טאַג אַריין. נאָר איי-
נער איז געווען טרויעריק — דער רב. די כעלמער האָבן אַנגע-
הויבן טענהן צום רב.

— רבי, וואָס זייט איר טרויעריק ? איר האָט דאָך געוואַלט
אַ שול, האָבן מיר געבויט אַ שול. אַ שול, אַ געטאַקטע לאַמ-
טערנע. וואָס איז אייך איצט ניט געפעלן ? אַדרבה, ווייזט אונדז
אַן עפעס אויף אַ חיסרון ?
זאַגט דער רב :

— חלילה. אַ חיסרון גאָר ! די שול איז גאַנץ, אַן אַ חיסרון,
ווי אַ גוטער אתרוג. אַבער דערפאַר טאַקע שרעקט מיר דאָס
האַרץ.

— וואָס האָט איר מורא, רבי ?

כעלם בויט א שול

— אין כעלם איז דאָך געווען דער קייסער פון די גנבים. איר געדענקט דאָך, אַז מע האָט אַרויסגעגנבעט די לבנה, ווען זי איז געווען פאַרשנורעוועט און פאַרחתמעט. אַז דער קייסער פון די גנבים וועט דערהערן אַז מיר האָבן אַזאַ שול, וועט ער קומען אין אַ פינצטערער נאַכט און צוגנבענען די שול.

— איז וואָס טוט מען, רבי ?

— איך ווייס ניט, קינדער. דערפאַר בין איך דאָך טרויעריק. רופט זיך אַן הילל, דער קליגסטער מאַן פון כעלם, — מיר האָט אָבער דער קאַפּ נאָך ניט אויסגעדאַרט. איך האָב אַ מיטל.

— וואָס ? — האָט געפרעגט כעלם.

— איר וועט שוין זען מאַרגן.

אויף מאַרגן האָט הילל גערופן אַ פאַרבער און צו אים געזאָגט :

— נעם אַ פינזל און מאַל אויס מיט גרויסע אותיות אויף דער גאַנצער וואַנט פון דער שול אַזוי, טאַקע אויף לשון קודש : „זה השול שייך לכעלם“, וואָס אויף יידיש מיינט דאָס : „די דאָזיקע שול געהערט צו כעלם“.

אַז דער רב האָט דערזען די אויפשריפט האָט ער אויסגע-
רופן מיט פרייד :

— אַט דאָס איז אַן איינפאל. אַט דאָס איז אַ באַוואַרעניש. זאָלן די גנבים גנבענען די שול ! וואָס קאַנען זיי מיט איר טאָן ? וואוהין זיי וועלן זי ברענגען, וועלן יידן וויסן, אַז די שול איז אַ געגנבעטע.

די העלדן פון כעלם

די כעלמער האָבן ליב געהאַט צו דאָווענען אין דער נייער שול. די שול איז טאַקע אַלעמאַל געווען געפאַקט מיט פרעמדע און אייגענע. קומט אַריין דער שמש איינמאַל אין אַ פרימאַרגן אין דער שול און דערוועט, אַז גנבים האָבן אַראָפּגעריסן די צדקה פּושקע. די פּושקע איז געווען צוגעקלאַפט מיט צוועלף טשוועקעס צו דער וואַנט אַבער די גנבים האָבן זיך ניט געפּוילט און זי צורעכט געמאַכט. וואָס טוט מען איצט ? צושלאָגן אַ נייע פּושקע, וועלן די גנבים זי ווידער צוגנבענען. גאָר ניט צוקלאָפּן קיין פּושקע ? ווי אַזוי איז אַ יידישע שול אַן אַ פּושקע ?

דערציילט עס דער שמש דעם רב.

זאָגט דער רב :

— שמש, הענג אויף די פּושקע הויך אויף אַ קייט, צוגע-
טשעפעט צו דער סאַמע סטעליע, וועלן די גנבים ניט קאַנען
דערלאַנגען צו דער פּושקע.

האַט דער שמש אַזוי געטאַן. אַבער גלייך אויף מאַרגן זיינען
די באַלעבאַטיים געקומען מיט טענות צום שמש :

— אויפהענגען די פּושקע הויך אויף אַ קייט איז אַ גוטער
איינפאַל, גנבים קנען צו איר ניט דערלאַנגען, אַבער עס טויג
ניט, ווייל ווען מיר ווילן אַריינוואַרפן צדקה אין פּושקע קאַנען
מיר צו איר אויך ניט דערלאַנגען.

— זאָגט דער שמש :

— וואָס ווילט איר פון מיר ? גייט צום רב.

קומען די כעלמער באַלעבאַטיים צום רב און לייגן אויס פאַר
אים זייערע טענות.

זאָגט דער רב צום שמש :

כעלם בויט א שול

— נו, די באַלעבאַטים זיינען דאָך גערעכט. גיי קויף אַ לייטער וואָס זאָל דערלאַנגען פֿון דעם דיל ביז צו דער פּושקע, וואָס הענגט אַראָפּ פֿון באַלקן. די, וואָס ווילן עפעס וואָס אַרייַנוואַרפֿן אין פּושקע אַרייַן, וועלן אַרויף אויפֿן לייטער און אַרייַנוואַרפֿן.

אַבער מאַדנע. די פּושקע איז געהאנגען הויך, און דאָך האָבן אויך גנבים דערלאַנגט צו איר. ווי אזוי? אין כעלם האָט מען אַ סך גערעדט וועגן דעם. מע וואַלט געווען ריידן און שפּאַרן זיך וועגן דער פּושקע ביז היינטיקן טאָג. אַבער באַלד האָט כעלם אָנגעהויבן האַנדלען. אַז מע האַנדלט זיינען דאָ גע- נוג צרות אָן פּושקעס.

כעלמער יידן האַנדלען

¶ אונדער איבער וואונדער. די ווינט מיל אויפן כעלמער באַרג האָט טאַקע געמאַלן. ווען די פויערים פון דער סביבה האָבן דערהערט, אַז כעלמער מיל מאַלט, זיינען זיי זיך אַלע צו-ניפגעקומען ווי אויף אַ ביז וואונדער. דער מילנער האָט אָנגעקוואַלן. פויערים, ווי נאָדלען אויף אַ סאַסנע בוים, און יעדער פויערל ברענגט אַ פור מיט קאַרן אַדער ווייץ צו מאַלן. די פליג-לען פון דער מיל דרייען זיך און די פויערים קאַנען זיך ניט אָפּ-וואונדערן וואָס די מיל אין כעלם מאַלט טאַקע. אָבער דעם מילנערס גליק האָט לאַנג ניט אָנגעהאַלטן. וואָס אַ טאַג זענען געקומען אַלץ ווייניקער און ווייניקער פויערים. עס איז אַוועק אַ וואַך און נאָך אַ וואַך און די מיל האָט אָנגעהייבן פוסטעווען, כאַטש נעם און מאַך אַ שטאַל פון איר. דער מילנער האָט געמיינט, אַז די רעגנס זיינען שולדיק. עפעס דריי וואַכן לאַנג האָט געגאַסן ווי פון צעבערס. אָבער אַט האָבן זיך געשטעלט שיינע, ליכטיקע, מילדע טעג און אויפן באַרג האָט געבלאָזן אַ ווינטל — אַ מחיה. אָבער קיין פויער האָט ניט אַריינגעשטעקט זיין פוס אין שטאַט. עס איז אַוועק אַ חודש, צוויי חדשים, ניטאָ קיין פויער אויף אַ רפואה. טראַכט דער מילנער: באַלד, באַלד און איך וועל אָנקומען צו בעטל ברויט. וואָס וועל איך דאָ זיצן און וואַרטן?

כעלמער יידן האַנדלען

איך וועל זיך לאָזן איבער די דערפער און אויסגעפינען פאַר-
וואָס די פויערים ווייכן פון מיין מיל.

קומט דער מילנער אין ערשטן דאָרף. ער קלייבט צונויף
די פויערים און פרעגט זיי :

— פויערים ליבע, פויערים טייערע, מאָלט מיין מיל גוט
אָדער שלעכט ?

— גוט מאָלט דיין מיל, ענטפערן די פויערים, — דין איז
דאָס מעל, ווען די שטיינער פון דיין מיל ווערן פאַרטיק מיט
דעם ווייץ אָדער מיט דעם קאָרן.

— רעכן איך אייך צו טייער פאַרן צעמאָלן אייער תבואה ?
פרעגט דער מילנער.

— דו רעכנסט ניט טייערער ווי אַנדערע מילנער, ענטפערן
די פויערים.

— איז פאַרוואָס ווייכט איר פון מיין מיל אין כעלם ? פרעגט
ווייטער דער מילנער.

ענטפערן די פויערים :

— וואָס טויג אונדז קומען קיין כעלם, אַז קיין קראַמען
זיינען דאָרטן ניטאָ און די יידן האַנדלען ניט. מיר קאָנען גאָר-
נישט פאַרקויפן און גאַרנישט קויפן. אַז מיר קומען אין שטאָט
ווילן מיר פאַרקויפן אַ ביסל מעל, אַ בינטל פלאַקס, אַ הון, אַ
פאַר שאַק אייער, אַ קעלבל. פאַר דעם געלייזטן געלט קויפן
מיר זיך איין קעראַסין אויף צו באַלייכטן דאָס הויז, אַ ביסל
זאַלץ, הייוון אַ פאַטשיילקע פאַרן ווייב, אַ פאַר שטיוול, טשווע-
קעס, אַ האַק, אַ קאַסע, אָדער קרעלן פאַר די יונגע טעכטער.
און אַז עס בלייבט איבער אַ גראַשן קויפן מיר אַ ווייסע בולקע
און פאַרוואָס ניט קיין ביסעלע בראַנפן ? אָבער ביי אייך אין

די העלדן פון כעלם

כעלם ניט מע קאָן עפעס קויפן, ניט מע קאָן עפעס פאַרקויפן.
כעלמער יידן האַנדלען ניט. זיי באַארבעטן זייערע גערטנער,
האַדעווען בהמות און הינער אָט ווי פויערים. אויב דו ווילסט
מיר זאָלן פאַרן צו דיר אין מיל, זע, אַז די כעלמער יידן זאָלן
אַנהייבן האַנדלען.

קומט דער מילנער קיין כעלם און פאַררופט אַן אסיפה.
קומען זיך צונויף די שענסטע באַלעבאַטים פון שטאָט, זעצן
זיך אויס אין אַ קרייז און דער מילנער שטעלט זיך אויף און
זאָגט :

— כעלמער יידן, פאַרוואָס האַנדלט איר ניט ?

קוקן זיך אָן די כעלמער און זאָגן :

— וואָס מיינט האַנדלען, מילנער ?

— האַנדלען, — דערקלערט זיי דער מילנער, — מיינט

קויפן און פאַרקויפן.

צעלאַכן זיך די כעלמער :

— הערט אַ מעשה ! אויב מיר קויפן עפעס דאַרפן מיר עס

דאָך האַבן פאַר זיך, איז צו וואָס זאָלן מיר עס פאַרקויפן ?

זאָגט דער מילנער :

— קויפט זאָכן וואָס איר דאַרפט ניט און ...

לאַזן אים די כעלמער ניט ענדיקן און צעלאַכן זיך נאָך

העכער :

— צו וואָס זאָלן מיר קויפן זאָכן וואָס מיר דאַרפן ניט ?

דערקלערט זיי דער מילנער געדולדיק :

כעלמער יידן האנדלען

— קויפט זאכן, וואָס איר אליין דאַרפט ניט, און פאַרקויפט זיי צו די פויערים, וואָס קומען אין שטאָט.

פרעגן די כעלמער ווייטער :

— צוליב וואָס פריער קויפן און דערנאָך פאַרקויפן ? צו-ליב וואָס ?

דערקלערט זיי דער מילנער די זאך נאָך קלערער :

— אַז מע קויפט און מע פאַרקויפט, פאַרדינט מען דער-ביי. מע קויפט וואָלוול און מע פאַרקויפט טייער. למשל, איר קויפט אַ פאַר שטיוול פאַר פינף גילדן און איר פאַרקויפט די זעלביקע שטיוול פאַר זעקס גילדן.

וואונדערן זיך די כעלמער :

— אַזוי גאָר ? מע קריגט אַ גילדן פאַר גאַרנישט ? ניט געזאַקערט און ניט געזייט, גאַרנישט ניט געטאַן און קריגן אַ גילדן. פאַרוואָס קומט עס אונדז ?

— אַט דאָס איז האַנדל, דערקלערט זיי דער מילנער.

— אויב דאָס איז האַנדל, איז עס גאָר ניט קיין קרומע זאך, שטימען איין די כעלמער. גוט מיר וועלן אָנהייבן האַנדלען.

כעלם האָט זיך גענומען צו מסחר. אַ סך באַלעבאַטיים האָבן פאַרקויפט זייערע גערטנער, זייערע בהמות און קעלבער, הי-נער און הענער און פאַר דעם געלט האָבן זיי אויסגעבויט קראַ-מען. זיי האָבן אָנגעפילט זייערע קראַמען מיט אַלדאָס גוטס און געוואַרט.

די פויערים פון די אַרומיקע דערפער האָבן דערהערט אַז אין כעלם שטייען אָפן צוויי רייען קראַמען אָנגעפראַפטע מיט סחורות, זיינען זיי געקומען קיין כעלם מאַלן זייערע תבואות און איינקויפן אַלע נויטיקע זאַכן. דער מילנער איז געווען צו-

די העלדן פון כעלם

פרידן, די פויערים זיינען געווען צופרידן און די כעלמער יידן אויך.

ס'איז געווען שטיל און רואיק אין שטאָט, אָבער ניט אויף לאַנג. באַלד האָט זיך אָנגעהייבן רודערן אין כעלם. אַ שמיד האָט זיך אַריינגעקליבן גלייך אין מיטן שטאָט. כעלמער באַלע-באַטים האָבן זיך דערשראָקן אויף טויט.

דער שמיד האָט געעפנט זיין קוזניע אין אַ מאַרק טאָג. די שטאָט איז געווען שוואַרץ פון פויערים. די קוזניע איז באַלד פאַרוואַרפן געוואָרן מיט אַרבעט. דער שמיד איז געווען פאַר-נומען מיט זיין אַרבעט ביז שפעט אין אָוונט. ווען די כעלמער האָבן פאַרמאַכט די געוועלבן און געגאַנגען אין שול אַריין דאָ-ווענען מנחה, האָבן זיי אַריינגעקוקט אין קוזניע און זיי האָבן דערזען, אַז דער שמיד שטייט לעבן בלאַזזאַק און זיין פנים איז שוואַרץ ווי קויל. זיי זיינען געבליבן שטיין פאַרציטערטע. דער קאַוואַל איז שוואַרץ און ציגיינער זיינען שוואַרץ, איז דאָך אַ סימן, אַז דער שמיד איז אַ ציגיינער, און ציגיינער, זאָגט מען, זיינען גנבים. איז דאָך שלעכט. דער שוואַרצער שמיד, וואָס איז אַ ציגיינער, וועט אַרויסטראַגן אַלץ פון די קראַמען. אַז די קראַ-מען וועלן אויסגעליידיקט ווערן, וועט די שטאָט פאַראַרעמט ווערן. איז וואָס טוט מען ?

האַט מען גערופן אַן אסיפה.

זיינען די כעלמער געזעסן זיבן טעג און זיבן נעכט און גערעדט. גערעדט און זיך דעררעדט צו עפעס: ווען גנבענען

כעלמער יידן האנדלען

גנבים ? ביינאכט. איז דאך גוט. מע קאן עס גרינג פארהיטן. די קרעמער וועלן שלאפן בייטאג און ביינאכט וועלן זיי היטן די קראמען. א גוטער פלאן.

האבן די כעלמער אזוי געטאן. אלע קרעמער זיינען גע- שלאפן בייטאג און געהאלטן אפן די קראמען ביינאכט. אבער מע האט זיך באלד ארומגעזען, אז עס טויג ניט. ביינאכט זיינען קיין פויערים ניט געקומען קויפן אין די קראמען, און בייטאג, ווען פויערים זיינען געקומען אין שטאט, זיינען די קראמען גע- ווען פארמאכט.

איז וואס טוט מען ?

האט מען גערופן אן אסיפה.

זיינען די קרעמער דאס מאל געזעסן נאר דריי טעג און דריי נעכט און גערעדט און זיך דעררעדט שנעל צו עפעס גאר רעכטס: די קרעמער מוזן דאך האלטן אפן די קראמען בייטאג, דארפן זיי שלאפן ביינאכט. איי, ווער וועט היטן די קראמען ? פראסט און פשוט, די קרעמער וועלן דינגען א שומר, א נאכט וועכטער. אט דער נאכט וועכטער וועט שלאפן בייטאג און זיין אויף א גאנצע נאכט.

א שטיקל צייט איז אריבער און עס איז געווען שא, שטיל. אבער באלד איז דער זומער אוועק און קאלטע ווינטן האבן אנגעהייבן בלאזן. דער נאכט וועכטער איז געקומען צו די קרעמער און האט געזאגט, אז די נעכט זיינען ווינטיקע און קאלטע און ער האט מורא ער זאל זיך ניט צוקילן.

די העלדן פון כעלם

די קרעמער האָבן עס דערהערט און עס האָט זיי אָנגעהייבן קלאַפֿן אַ צאַן אָן אַ צאַן פֿון שרעק. אַ קלייניקייט! דער וועכטער טער וועט זיך פֿאַרקילן. ס'איז דאָך אַ סכנה. פֿון אַ פֿאַרקילונג קאָן מען גרינג קראַנק ווערן אויף די לונגען. פֿון אַ לונגען קראַנקהייט קאָן מען שטאַרבן איינס און צוויי. מער פעלט ניט די קרעמער. אַ נייעם וועכטער וועט מען אויך דאַרפֿן דינגען. די שטאַט וועט דאָך בדיל הדל ווערן (פֿאַראַרעמט ווערן).
וואָס טוט מען?

איז געבליבן אַז מען זאָל רופן אַ גרויסע אסיפה. די אסיפה, וואָס די כעלמער האָבן פֿאַררופן וועגן נאַכט וועכטערס אַנטוועכט, האָט זיך געצויגן צוועלף טעג און צוועלף נעכט. באַלד אויפֿן דריטן טאָג האָט זיך אַ קלוגער כעלמער יאָ דערטראַכט צו עפעס רעכטס. דער איינפֿאַל איז געווען גאָר אַ קלוגער — די שטאַט זאָל אויפֿנייען דעם שומר אַ שאַפענעם פעלן. אין אַ שאַפענעם פעלן וועט אים זיין וואַרעם אין די קאַלטסטע נעכט און ער וועט זיך ניט פֿאַרקילן. אַלע זיינען געווען צופֿרידן און דער נאַכט וועכטער אויך. אָבער אַז מע האָט זיך שוין געוואָלט פֿאַנאַנדערגיין האָט ניט געלאָזן הילל, דער אַמאָליקער קליגסטער מאַן פֿון כעלם, וואָס איז איצט גע-ווען רייך ווי קורח און אָן אָנגעזעענער באַלעבאַס אין שטאַט. ער האָט אַוועקגעלייגט אַזאַ מין דרשה:

— די שענסטע קראַם אין שטאַט האָב איך. דאָס שענסטע הויז פֿאַרמאַג איך. אַ גבאי אין שול בין איך און אַ שאַפענעם פעלן טראַג איך. אויב דער שומר וועט אויך טראַגן אַ שאַפענעם פעלן, ווי וועט די שטאַט וויסן ווער עס איז דער גבאי און ווער עס איז דער נאַכט וועכטער?

כעלמער יידן האַנדלען

א גערעכטע טענה.

זיינען די כעלמער געבליבן זיצן אויף דער אסיפה און ווייטער געטראַכט. זיי זיינען געזעסן נאָך ניין טעג און ניין נעכט און זיך ניט געקאָנט דערטראַכטן צו קיין זאך. אויפן דרייצנטן טאָג איז געקומען אויף דער אסיפה אַ פּראָסטער שניידער און האָט געזאָגט :

— איך האָב אַ פּלאַן, ביי אונדז אין כעלם טראַגט מען שאַפּע-נע פעלצן ווי עס באַדאַרף צו זיין ; מיט די האָר אינעווייניק, דאָס פוטער איז דער אונטערשלאַק. אין אַמעריקע, וואָס איז אויף יענער זייט וועלט, טראַגט מען פוטערלעך פאַרקערט, מיט די האָר אין דרויסן. לאַמיר אויפנייען דעם שומר אַן איבערגע-קערטן פעלץ מיט די האָר אין דרויסן, דענסמאָל וועט דאָך יעדער איינער זען און וויסן ווער עס איז דער גבאי און ווער עס איז דער נאַכט וועכטער.

אַלע זיינען געווען צופרידן און די כעלמער קרעמער האָבן זיך געוואַלט צעגיין. דער נאַכט וועכטער האָט אָבער אַנגע-הויבן שרייען מיט באַנומענע קולות, אַז מען וויל אים אומ-ברענגען. מען וויל אים קוילענען מיט אַ טעמפן מעסער. — ס'איז דאָך אַ סכנה, אַ געפאַר אַנצוטאָן אַזאַ פעלץ — האָט דער שומר גע'טענה'ט : — אַ וואַלף קאָן נאָך מיך אַננעמען פאַר אַ שעפּס, וואָס איז דאָך אויך באַדעקט מיט לאַנגע האָר, און זעט אויס ווי ער וואַלט געטראַגן אַן אַמעריקאַנעם פוטערל — אַ שאַפּענעם פעלץ מיט די האָר אינדרויסן...

די העלדן פון כעלם

די כעלמער זיינען געבליבן זיצן, פאַרציטערטע. מער פעלט זיי ניט אַז דער וועכטער זאָל פאַרצוקט ווערן פון אַ וואָלף. זיבן יתומים און אַן אַלמנה !

איז וואָס טוט מען ? האָבן אַלע געשריען אין איין קול.
אַבער דער שניידער האָט געהאַט אַ גאַלדענעם קאַפּ אויף די פלייצעס. ער האָט אַ גלעט געטאַן זיין רויטע באַרד און גע-
זאַגט :

— קויפט אַ פערד און זעצט אַרויף דעם שומר אויפן פערד.
אַ וואָלף וועט שוין זען און וויסן, אַז אייער שומר איז ניט קיין
אמתער שעפּס.

האַט מען אַזוי געטאַן. דער שניידער האָט אויפגענייט דעם וועכטער אַ פאַרקערטן פעלץ. דער מילנער האָט געקויפט פאַרן וועכטער אַ פערד און דער שומר, אַנגעטאַן אין פעלץ, איז געריטן אויפן פערד און געהיט די קראַמען.
אַ פאַר טעג שפעטער קומט דער נאַכט וועכטער מיט אַ
נייעם געוואָלד.

— וואָסי ?

דערציילט דער שומר :

ביינאַכט האָט זיך דאָס פערד צעלאָזן, און מיך שיר ניט פאַרטראַגן הינטערן שטאַט צו די גריבער וואו מען גראַבט ליים פאַר דער שטאַט. ס'איז דאָך אַ געפאַר איך זאָל נאָך גע'הרג'עט ווערן !

כעלמער יידן האנדלען

די פאַרציטערטע כעלמער האָבן גערופן אַן אַסיפה. מען האָט גערעדט און געטראַכט, געטראַכט און גערעדט און ניט געקענט זיך דערריידן און דערטראַכטן צו עפעס רעכטס. האָט דער רב געטאַן אַ שמעק טאַבאַק, אַ ניס געטאַן און געזאַגט: וויבאַלד אַז עס האַנדלט זיך וועגן אַ פּערד, טאָ לאַמיר פּרעגן אַ באַלעגאַלע.

מען האָט גערופן אַ באַלעגאַלע און אים דערציילט די גאַנצע מעשה. דער כעלמער באַלעגאַלע האָט געהאַט אַ פאַרטיקע עצה. דער שומר זאָל טאַקע זיצן רייטנדיק אויפן פּערד, אָבער דאָס פּערד קאָן זיך נאָך צעטראַגן און פאַרטראַגן דעם וועכטער הינ-טערן שטאַט און אים אַריינשליידערן מיטן פעלץ איניינעם אין די טיפע גריבער אַריין, זאָל מען דערפאַר דאָס פּערד צובינדן צו אַ סלופ.

דאָכט זיך אַ גוטע, דורכגעטראַכטע עצה. אָבער דאָ האָט זיך אָנגעהויבן אַ נייע צרה. יעדער קרעמער האָט געוואַלט מען זאָל אַריינזעצן אַ סלופ לעבן זיין קראַם און דאַרטן צובינדן דאָס פּערד.

מען האָט זיך געאַמפּערט און געקריגט און ניט געקאַנט קומען צו קיין טאַלק ביז שפעט אין דער נאַכט. סוף כל סוף האָט מען געמאַכט אַ פּשרה, — אזוי ווי די שטאַטישע באַד איז דאָך אַלעמענס, זאָל מען אַריינזעצן אַ סלופ לעבן דער שטאַטישער באַד און דאַרטן צובינדן דאָס פּערד.

האָט מען אזוי געטאַן און אַלע זיינען געווען צופרידן. אין שטאַט איז געוואָרן שאַ, שטיל און רואיק.

די העלדן פון כעלם

אַבער אז אַ צרה איז באַשערט איז באַווערט. אין אַ שיינעם פראַסטיקן פרימאַרגן קלאַפט דער וועכטער אין די לאַדנס פון די קרעמער :

— שטייט אויף, כעלמער באַלעבאַטים, גנבים האַבן אויס-געליידיקט אייערע קראַמען.

האַבן זיך די כעלמער קרעמער אַרויסגעכאַפט פון די בעטן ניט טויט, ניט לעבעדיק און אַוועקגעלאַפן צו די קראַמען. אז די קרעמער זיינען אַנגעקומען אויפן מאַרק, האַבן זיי דערזען אז די טירן פון האַלב פון די קראַמען זיינען אויפגעבראַכן און די פאַליצעס זיינען אויסגערייניקט געוואָרן. די גנבים האַבן ניט איבערגעלאָזן קיין שוך בענדל אַדער שטיקל פאַדעם אין די קראַמען.

איז געוואָרן אַ קלאַג, אַ יללה, און די באַגנבעטע קרעמער האַבן געשלעפט דעם שומר צום רב.

גאַנץ שטאַט איז זיך צוזאַמענגעלאַפן און די קרעמער האַבן געטענהט :

— רבי, דער שומר האַט געפאַלשעוועט. ער האַט ניט געהיט ווי עס באַדאַרף צו זיין, און גנבים האַבן אונדז באַגנבעט פון קאַפּ ביז די פיס.

זאַגט דער כעלמער רב צום שומר :

— וואָס פאַר אַ שומר ביסטו, אז דו האַסט געלאָזן די גנבים באַגנבענען כעלם ?

האַט דער וועכטער געענטפערט :

— רבי, איך האַב געזען ווי די גנבים האַבן געבראַכן די שלעסער. מיט מיינע אייגענע אויגן האַב איך צוגעקוקט ווי די גנבים האַבן אַרויסגעטראָגן די סחורות פון די קראַמען. אַבער

כעלמער יידן האנדלען

איך האָב גאַר נישט געקאַנט טאָן. איך בין געזעסן רייטנדיק אויפן פערד און דאָס פערד איז געווען צוגעבונדן צום סלופ לעבן דער באַד, ווייט פון די קראַמען. ווי קאָן קומען די קאַץ איבערן וואַסער ?

טוט דער רב אַ גלעט די באַרד און זאָגט :

— אמת טאַקע זיינען דיינע רייד, אָבער דו ביסט ניט גע-
רעכט. דו האַסט געקאַנט אָפּבינדן דאָס פערד פון סלופ און
צורייטן צו די קראַמען און כאַפן די גנבים.

ענטפערט דער וועכטער :

— רבי, איך האָב עס טאַקע געוואַלט טאָן, אָבער איך האָב
זיך דערמאַנט, אַז דאָס פערד קאָן זיך צעטראַגן און מיך פאַר-
טראַגן הינטערן שטאַט און מיך אַראַפּשליידערן גלייך אין די
טיפע גריבער אַריין, האָב איך זיך דערשראַקן : איך וועל נאָך
דערהרגעט ווערן און מיינע קינדער וועלן בלייבן יתומים און
מיין ווייב אַן אלמנה. האָב איך ניט אָפּגעבונדן דאָס פערד און
זיך ניט גערירט פון אַרט.

זאָגט ווייטער דער רב :

— אמת טאַקע זיינען דיינע רייד, און איך פאַרשטיי פאַרוואָס
דו האַסט ניט געוואַלט אָפּבינדן דאָס פערד פון סלופ. אָבער
דו האַסט געקאַנט אַראַפּקריכן פון פערד און צוגיין צו די קראַ-
מען און כאַפן די גנבים.

האַט דער שומר געענטפערט מיט האַרץ :

— אָבער, רבי, מיין פעליץ איז דאָך אַן איבערגעקערטער
און איך האָב מורא געהאַט אַז אַ וואַלף וועט מיך אָננעמען פאַר
אַ שעפּס און מיך פאַרצוקן.

די העלדן פון כעלם

זאגט דער רב :

— א תירוץ איז עס אַ גוטער, אַבער דו ביסט אַליץ ניט גע-
רעכט. דו האָסט באַדאַרפט אַראַפּוואַרפן דיין פעליץ און לויפן
צו די קראַמען און כאַפן די גנבים.

ענטפערט דער שומר מיט טרערן אין די אויגן :

— אַבער, רבי, די נאַכט איז געווען אַ קאַלטע, אַ פּראָסטיקע.
איך האָב מורא געהאַט איך זאָל זיך ניט פאַרקילן. פון אַ פאַר-
קילונג קאָן מען קראַנק ווערן אויף די לונגען און שטאַרבן.
זיבן יתומימלעך וועלן בלייבן נאָך מיר, רבי, און אַן אַלמנה !

— יא, ענטפערט דער רב געלאַסן, ס'איז גוט אַז אַ טאַטע
פון זיבן קינדער היט אָפּ זיין געזונט. אַבער דו ביסט אַליץ ניט
גערעכט. דו האָסט געקאַנט אָנהויבן שרייען : יידן, שטייט אויף,
גנבים דרייען זיך אַרום אין שטאַט !

קוקט דער שומר אָן דעם רב פאַרוואונדערט און זאָגט :

— רבי, דאָס פאַרשטיי איך גאָר ניט. אויב איך וואָלט גע-
שריען „גוואַלד“ וואָלט איך דאָך אויפגעוועקט די קרעמער.

— נו, נו, זאָגט דער רבי אומגעדולדיק, דאָס מיינ איך דאָך,
ס'וואָלט געווען גוט. די קרעמער וואָלטן געכאַפט די גנבים.

ענטפערט דער שומר מיט האַרץ :

— אַבער רבי, געזונט זאָלט איר מיר זיין, ווען איך וועק
אויף די קרעמער, פאַלשעווע איך דאָך מיינ אַרבעט. די קרעמער
האַבן מיך דאָך בפירוש געדונגען, אַז איך זאָל זיין וואַך ביינאַכט,
כדי זיי זאָלן קאַנען שלאָפן ביינאַכט און זיין וואַך בייטאַג. מיט
מיינע געוואַלדן וואָלט איך דאָך זיי אויפגעוועקט פון שלאָף.

טוט דער רבי אַ שמעק טאבאק און זאָגט :

כעלמער יידן האַנדלען

— ביסטו טאַקע גערעכט. ביסט אַ גוטער, געטרייער שומר.
האַסט געטאַן דיין אַרבעט ערלעך ווי מען האָט אָפּגערעדט. דו
ביסט ווערט אַ הוספה.
און וואָס מיינט איר ?
די כעלמער האָבן זייער געטרייען, גוטן נאַכט וועכטער
געהעכערט די שכירות.

יושר אין כעלם

אָרן זיינען אַוועק און כעלם האָט זיך געביטן. ווען כעלם האָט באַאַרבעט אירע גערטנער, געהאַדעוועט בהמות און הינער ווי פויערים, זיינען אַלע יידן אין שטאַט געווען גלייך. עס איז ניט געווען קיין אַרעם און קיין רייך. אָבער אַז כעלם האָט אָנגע-הויבן פירן געשעפטן, זענען אויפגעקומען רייכע לייט. וואו עס זיינען דאָ נגידים זיינען פאַראַן אַרעמעלייט. און עס פירט זיך אויף דער וועלט, נאָך גאָר פון אַמאָל, אַז די רייכע פאַרטראַגן ניט די אַרעמע און די אַרעמע האָבן אַ האַרץ אויף די רייכע. די נגידים האָבן געלעבט ווי נגידים. זיי האָבן געקויפט אין די שניט קראַמען די בעסטע סחורה און באַשטעלט זייערע קליי-דער ביי די בעסטע שניידער. פאַר זייערע פרויען האָבן זיי גע-קויפט זיידנס און סאַמעט און קאַשמיר. פאַר זייערע קינדער האָבן אונדזערע גבירים געקויפט מלבושים פון בעסטן, פיינסטן וואָל גענייט מיט זיידענע פעדעם און באַפּוצט מיט פּוטער. די אַרעמע לייט האָבן זיך געמוטשעט ווי אַלע קבצנים אי-בער גאָר דער וועלט. אויב אַמאָל אין זיבן יאָר האָט זיך אַ קבצן אויפגענייט אַ שטיקל מלבוש, איז עס געווען פון פּראַסטן קאַרט ; די פרויען קליידער זיינען גענייט געוואָרן פון קאַלינקאַר און אַן אַרעם קינד האָט קיינמאָל אין זיינע אויגן ניט געזען קיין נייעם אַנצוג. אַלעמאָל האָט מען פאַר אַ קינד איבערגענייט פון טאַטנס פלודערן אָדער פון טאַטנס קאַפּאַטע.

יושר אין כעלם

מיטן עסן איז אויך געווען דאָס זעלביקע. די גבירים האָבן געגעסן ווייסע חלה, טאַרט געל ווי זאַפרען ; געשטאַפטע הינ-דעלעך, געבראַטענע קאַטשקעס. אַז אַ קצב האָט געקוילעט אַן אָקס אויף שבת, האָבן די גבירים זיך איינגעקויפט די ברוסט פלייש און די טייערע פלאַנקען פליישן. די אַרעמע לייט, די קבצנים, זיינען צופרידן געווען ווען זיי האָבן געהאַט שוואַרץ קאַרן ברויט אויף צו זאַט, און אַמאָל אין אַ נאַווינע האָבן זיי זיך איינגעהאַנדלט פיסלעך און קעפלעך פון די הינער, וואָס מען האָט געקוילעט פאַר די גבירים. אַז מען האָט געשאַכטן אַן אָקס אויף שבת, האָבן די אַרעמע לייט געקראָגן דעם לונג און לעבער, דעם קאַפּ און די ביינער.

אַפילו אין שול האָט מען געוואוסט ווער עס איז רייך און ווער עס איז אַרעם. די גבירים זיינען געשטאַנען אין מזרח וואַנט, לעבן אַרון קודש ; אַדער אין שפיגל באַנק אַנטקעגן מזרח וואַנט. יעדער גביר האָט פאַרמאַגט אַן אייגענע שטאַט אין שול און אַן אייגענעם שטענדער. אין שטענדער איז געווען אַריינגעבויט אַ גרויסער שופליאַד וואו עס איז געווען גענוג אַרט פאַר טלית און תפילין ; פאַר אַ סידור, מחזור און חומש.

די אַרעמע לייט זיינען געשטאַנען צונויפגעקוועטשט הינ-טערן בימה, לעבן הרובע, האַרט ביים האַנט-פאַס. אַזוי ווי אַרעמע לייט זיינען געווען אַ סך אין כעלם, האָבן זיי אויך פאַר-נומען דעם פלאַץ הינטערן הרובע. עס איז ניט געווען אין דער ענגשאַפט, וואו צו שטעלן קיין בענק, האָבן די אַרעמע לייט ניט געהאַט וואו זיך צו-צו-זעצן ווען זיי זיינען מיד געוואָרן. איינמאָל אין אַ זומערדיקן שבת, ווען די היץ איז געווען ניט אַריבערצוטראַגן, און די ענגשאַפט און שטיקעניש הינטערן בימה.

די העלדן פון כעלם

און אַרום דער הרובע, איז געווען ניט אויסצוהאַלטן, האָבן די אַרעמע לייט זיך צעבונטעוועט. זיי האָבן ניט געלאָזן אַרויסנעמען די תורה פון אַרון קודש. זיי האָבן געוואָלט אַז דער רב זאָל זיי דערקלערן פאַרוואָס האָבן די גבירים פון פויגל מילך און אַרע-מע לייט האָבן קדחת מיט כשרע פאַדעם ?
דער רב האָט געצופט דאָס שפיציקע ציגן בערדל און געזאָגט :

— פּע, יידן מיינע, ס'איז ניט שיין אַז איר זאָלט אַזוי ליאַ-רעמען און טומלען און פאַדערן מיט כח. עס פאַסט ניט פאַר כעלמען. כעלם האָט איינגעשטעלטע פירונגען. האָט אימיצער אַ טענה אַדער אַ קריוודע מעג ער פאַררופן אַן אַסיפה. אויף דער אַסיפה רעדט מען זיך דורך און מען קומט צו אַ טאַלק אַדער מען מאַכט אַ פשרה.

אַ מינהג איז שטאַרקער פון אַ דין איבער גאַר וועלט און אין כעלם אויך. די אַרעמע לייט זיינען שטיל געוואָרן, זיי האָבן געלאָזן אַרויסנעמען די תורה פון אַרון קודש. שבת צו נאַכט האָט מען פאַררופן אַן אַסיפה.

אויבן אַן איז געזעסן דער רב אין זיין זיידענער יאַרמעלקע. ביי זיין רעכטער האַנט איז געזעסן הילל, דער שענסטער באַלע-באַס פון כעלם, און ביי זיין לינקער האַנט — אַרע, דער גרויסער לערנער און שיינער ייד, און אַלע איבעריקע רייכע יידן זיינען געזעסן ברייטלעך אַרום טיש און די אַרעמעלייט זיינען גע-שטאַנען.

יושר אין כעלם

האָבן זיך דערנענטערט צוויי שוסטער יונגען און האָבן
אַנגעהויבן ריידן מיט אַ ניגון :

— רבי, מיר ווילן אייך פרעגן אַ שאלה :

זאָגט דער רב : — פרעגט קינדער, פרעגט !

האָבן ביידע שוסטער יונגן געזאָגט :

— פאַרוואָס קומט דאָס די גבירים זיך צו קליידן אין טיי-
ערסטן געוואָנט און זייערע פרויען טראָגן זיידנס און קאַשמיר,
און מיר אַרעמע לייט דאַרפן זיך קליידן אין קאַרטענע אַנצוגן
און אונדזערע פרויען און קינדער גייען אַנגעטאַן אין שמאַטעס
און טראַנטעס, אַ לאַטע אויף אַ לאַטע ? פאַרוואָס ?

די שוסטער יונגען האָבן אָפגעכאַפט דעם אַטעם און ווייטער
געטענה'ט :

— אַדרבה, דערקלערט אונדז, רבי, פאַרוואָס עסן די גבירים
אַלע טאָג פרישע חלה און געבראַטענע הינער, געשטאַפטע
קאַטשקעס און געפרעגלטע גענדזנס און אַז מען שעכט אַן אַקס
אויף שבת קויפן זיי אָפ די ברוסט און די פעטע פלאַנקען פליישן.
נאָכן עסן פאַרבייסן זיי מיט טאַרט און פאַרטרינקען מיט וויין,
און מיר קבצנים עסן קאַרן ברויט, אי דאָס אויך ניט צו דער זאַט ?
אַמאָל אין זיבן טעג פאַרגינען מיר זיך אַ שטיקל לונג און לעבער
און יויך געקאָכט פון ביינער. מיר פאַרבייסן מיט גאַרנישט און
פאַרטרינקען מיט וואַסער, פאַרוואָס ?

זיי האָבן זיך אָפגערוט און ווייטער גערעדט :

— אַפילו אין שול, רבי, זיינען אונדזערע גבירים מיוחסים.
זיי פאַרנעמען די מזרח וואַנט און זיצן אויף דער שפיגל באַנק
און מיר קבצנים דאַרפן שטיין הינטערן בימה, אַרום הרובע,

די העלדן פון כעלם

הינטער דער הרובע און גלייך ביי דער טיר. וואו איז יושר,
פרעגן מיר אייך, רבי ?

טוט דער כעלמער רב אַ שמעק טאַבאַק. ניסט זיך געשמאַק
אויס און זאָגט צו די שיינע באַלעבאַטים :

— טאַקע, די אַרעמע לייט זיינען גערעכט. איך פרעג אייך,
שטאַט גבירים, וואו איז יושר ?

ענטפערט הילל, דער שענסטער באַלעבאַס פון אַלע באַלע-
באַטים :

— רבי, איר פאָדערט פון אונדז גבירים יושר ? אָבער מיר
האַבן ניט קיין יושר. אַלע אין כעלם ווייסן עס.

כאַפן אונטער אַלע גבירים אין איין קול :

— רבי, אַלע ווייסן, אַז כעלמער גבירים האָבן ניט קיין

יושר.

טוט דער רב אַ פרישן שמעק טאַבאַק און טוט נאָך אַ מאַל
אַ נאַס און זאָגט :

— קבצנים פון כעלם, איז עס אמת, אַז די גבירים פון כעלם
האַבן ניט קיין יושר ?

— ס'איז אמת, ענטפערן אַלע קבצנים אין איין קול.

זאָגט דער רבי :

— ווי באַלד אַזוי איז שלעכט, קבצנים פון כעלם. נאָכן דין

נאָך איז די טענה „אין לי“ — איך האָב ניט, — די בעסטע טענה.

מען קאָן ניט צאַפן קיין וויין פון וואַנט און מען קאָן ניט אַרויס-

קוועטשן קיין האַניק פון אַ שטיין. וויבאַלד אַז איר אַליין גיט צו,

אַז די גבירים האָבן ניט קיין יושר, האָט איר פאַרלוירן.

עס איז געוואָרן אַ טומל צווישן די אַרעמעלייט. די צוויי

שוסטער יונגען האָבן אַלעמען איבערגעשריען :

יושר אין כעלם

— מיר קבצנים וועלן ניט דערלאָזן, אַז די גבירים זאָלן אַלץ פאַרכאַפן. מיר וועלן ניט שווייגן. מיר וועלן די וועלט אויפ-שטורעמען. אמת טאַקע, אונדזערע כעלמער גבירים האָבן ניט קיין יושר, אָבער עס איז נאָך דאָ יושר אויף דער וועלט ! אַז דער רב האָט דערהערט די רייד פון אַרעמעלייט, האָבן זיינע אויגן אויפגעלויכטן פון פרייד :

— אויב עס איז דאָ יושר אויף דער וועלט, קינדער, איז דאָך גוט. אמת, קיין יושר האָבן אונדזערע גבירים ניט, אָבער געלט האָבן זיי דאָך ! וועלן מיר ביי זיי נעמען גענוג געלט און מיר וועלן אַרויסשיקן צוויי מענטשן אויף דער וועלט איינצוהאַנדלען יושר. אָבער טאַקע אַ סך יושר, זאָלן זיי ברענגען מיט זיך אַ פול פעסל. עס דאַרף זיין גענוג פאַר אַלע גבירים. אַז מיר וועלן איינטיילן אונדזערע גבירים מיט יושר, וועלן זיי האָבן איינזעעניש מיט די אַרעמע לייט.

אַלעמען איז געפעלן געוואָרן דער איינפאַל פון קלוגן רב און כעלם האָט אַרויסגעשיקט אויף דער וועלט צוויי מענטשן איינצוקויפן יושר.

ד' צוויי שלוחים פון כעלם האָבן זיך געלאָזן אין דער וועלט אַריין זוכן יושר. וואוהיין זיי זיינען געקומען האָבן זיי זיך נאַכגעפרעגט :

— גוטע מענטשן, קאַנט איר אונדז אַנווייזן וואו מיר קאַנען קויפן אַ ביסעלע יושר פאַר אונדזערע גבירים ? אומעטום האָבן די כעלמער געקראָגן דעם זעלביקן ענטפער :

די העלדן פון כעלם

— אומזיסט אייער זוכן. אויך ביי אונדז אין שטאַט פעלט דער מין סחורה. ווען מיר וואַלטן וויסן וואו צו קריגן אַ ביסעלע יושר פאַר אונדזערע אייגענע גבירים, וואַלטן מיר דאָס העמד פון לייב אויסגעטאַן און איינגעקויפט אַ פיצעלע יושר פאַר אונדזערע גבירים.

פאַרן ווייטער די כעלמער שלוחים, פאַרן און פאַרן, ביז זיי קומען אָן קיין וואַרשע.

גייען זיי איבער די וואַרשעווער גאַסן און זעען גרויסע גע- שעפטן מיט אויסגעפוצטע שווי פענצטער און קראַמען אָנגע- פראַפטע מיט אַלדאָס גוטס. אַבער קיין יושר אויסגעשטעלט זעען זיי ניט.

גייען זיי ווייטער און זוכן. זעען זיי אַ גרויסע רייכע קראַם, וואָס מען רופט מאַגאַזין. פענצטער האָט דער מאַגאַזין פון דיל ביזן סטעליע. אין די פענצטער איז אויסגעשטעלט וואָס אַ מויל קאַן אַרויסרעדן און אויגן קאַנען זען. קוקן די כעלמער אויפן גרויסן מאַגאַזין און זאָגן איינער צו דעם אַנדערן :

— אין אַזאַ גרויס געשעפט קאַן זיך אַמאָל פאַרוואַלגערן אַ ביסל יושר. מען דאַרף נאָר וויסן אין וועלכן ווינקל צו קוקן. באַמערקן צוויי וואַרשעווער זשוליקעס די צוויי קליין-שטע- טלדיקע יידן, ווי זיי שטייען און זוכן מיט די אויגן. פאַרשטייען שוין די וואַרשעווער חברה לייט, אַז אַזעלכע צוויי יידן קאַן מען אַרייננאַרן אין זאַק אַרײן.

קומען צו די בלאַטע חברה צו די כעלמער און זיי זאָגן :

— יידן, זוכט איר עפעס וואָס צו קויפן אין וואַרשע ? מיר קאַנען אייך פאַרקויפן וואָס אייער האַרץ גלוסט. אויב איר האָט גענוג געלט, קאַנען מיר אייך פאַרקויפן די בריק וואָס איז

יושר אין כעלם

אַריבערגעוואָרפן איבער דער ווייסל. אויב אייך געפעלט ניט די בריק, וועלן מיר אייך פאַרקויפן דעם זאַקסישן גאַרטן. ניט? ווילט איר אפשר קויפן די כאָר שול?

ענטפערן די כעלמער:

— ניין, טייערע מענטשן, מיר ווילן ניט קויפן די בריק איבערן ווייסל, און ניט דעם זאַקסישן גאַרטן. און אויף וואָס דאַרפן מיר די כאָר שול? מיר האָבן אַן אייגענע, ערשט אויפֿגעבויטע, שיינע שול אין כעלם.

— אַזוי גאַר, איר זייט כעלמער? פרעגן די זשוליקעס. — נאָט אייך שלום עליכם.

— יאָ, מיר זיינען כעלמער — עליכם שלום.

איז וואָס זוכן צו קויפן צוויי כעלמער חברים אין וואַרשע? — פרעגן איידל די וואַרשעווער בלאַטע חברה.

— יושר זוכן מיר צו קויפן, ענטפערן די כעלמער. מיר זיינען אויסגעפאַרן אַ וועלט און קאַנען ניט געפינען קיין ברע־קעלע יושר אויף אַ רפואה.

ענטפערן די וואַרשעווער חברה/ניקעס:

— ניט געזאָרגט, יידן, מיר וועלן אייך פאַרקויפן יושר וויפיל אייער האַרץ גלוסט.

דערפרייען זיך די כעלמער שלוחים און זיי פרעגן:

— אַ גאַנץ פעסעלע יושר קאַנט איר אונדז פאַרקויפן? דער רב האָט אונדז אָנגעזאָגט, אַז מיר זאָלן ברענגען מיט זיך אַ סך יושר, אַ גאַנץ פעסעלע מיט יושר.

ווינקען זיך איבער די זשוליקעס און זיי זאָגן:

— יושר, ווייסט איר דאָך, איז אַ טייערער ביסן. אָבער אויב

די העלדן פון כעלם

איר קאַנט באַצאַלן, וועלן מיר אייך צושטעלן אַ פול פעסל מיט יושר.

די כעלמער זיינען אין זיבעטן הימל און זיי פרעגן ניין-געריק:

— צוויי טויזענט גילדענע רענדלעך וועט זיין גענוג ?

— מער האָט איר ניט ? פרעגן די וואַרשעווער גנבים.

מער האָבן מיר ניט, ענטפערן די כעלמער.

— אויב איר האָט ניט מער, וועט זיין גענוג, שטימען צו די

וואַרשעווער. דערלאַנגט דאָס געלט און איר קריגט אַ פול פעסל מיט יושר.

די כעלמער האָבן אָפגעציילט די צוויי טויזנט רענדלעך די זשוליקעס אויפן האַנט און די וואַרשעווער חברה לייט האָבן צוגעזאָגט, אַז מאַרגן גאַנץ פרי ברענגען זיי צו די כעלמער אויף דער אַכסניה אַ פול פעסעלע מיט יושר — פאַרקלאַפט און פאַרזיגלט.

אויף מאַרגן האָבן די זשוליקעס געבראַכט דאָס צוגעזאָגטע פעסעלע מיט יושר. זיי האָבן עס איבערגעגעבן צו די כעלמער שלוחים און זיי אַנגעזאָגט:

— געדענקט, כעלמער, עפנט ניט דאָס פעסעלע ביז איר

וועט אַנקומען בשלום אַהיים. צעטרענצלט ניט דעם אוצר אויפן וועג. כעלם קאָן נאָך זאָגן, אַז מיר זיינען זשוליקעס און מיר האָבן אָפגענאַרט אַ שטאַט מיט יידן.

יושר אין כעלם

באַליידיקן זיך די כעלמער :
וואָס מיינט איר, וואַרשעווער, מיר זיינען עפעס אָפּנאַרער ?
אודאי וועלן מיר ברענגן דאָס פעסעלע פאַרקלאַפט און פאַר-
זיגלט, אָט ווי איר האָט עס אונדז איבערגעגעבן.

די שלוחים זיינען אָנגעקומען קיין כעלם און דער רב האָט
באַלד פאַררופן אַן אַסיפה. אויף דער אַסיפה האָבן די צוויי
שלוחים דערציילט פון זייער לאַנגער און שווערער רייזע, און
פון די צרות וואָס זיי האָבן זיך אָנגעליטן ביז זיי האָבן געקראָגן
דאָס פעסעלע יושר.

דער רב האָט אויסגעהערט די שלוחים, געשאַקלט מיטן
קאָפּ און צו זיי געזאָגט :

— עס איז ווערט צו ליידן, כדי אַ שטאָט יידן זאָלן אויפגע-
ריכט ווערן. איצט, אַז אונדזערע גבירים וועלן צוקריגן אַ
ביסעלע יושר, וועט זיין גרינגער צו לעבן. אַלע וועלן צוריק זיין
גלייך און עס וועלן מער ניט זיין קיין אַרעם און רייך.
ענטפערן די שלוחים :

— אויב אַביסעלע יושר איז גענוג צו מאַכן אַ גביר פאַר אַ
פיינעם מענטשן, וועלן מיר די גאַנצע וועלט גליקלעך מאַכן.
מיר האָבן גענוג יושר פאַר גאַר דער וועלט גבירים— אַ פול
פעסעלע האָבן מיר.

— נו איז גוט. אָבער לאַמיר פריער באַטיילן אונדזערע
אייגענע גבירים, האָט געזאָגט דער רב, נעמט זיך צו דער
אַרבעט !

די העלדן פון כעלם

די צוויי שוסטער יונגען האָבן אַרויפגעשטעלט דאָס פע-
סעלע אויף אַ טיש און הילל, דער שענסטער באַלעבאָס אין
שטאָט, האָט גענומען אַ האַמער און אַרויסגעקלאַפט דעם צודעק
פון פעסעלע. דער רב האָט זיך איבערגעבויגן איבער דעם
אַפענעם פעסעלע, ער האָט דער ערשטער געוואַלט זען ווי דער
וועלט יושר קוקט אויס. אַ טוכלער ריח פון צעפּוילטע פּיש
האָט דעם רב אַ קלאַפּ געטאָן אין נאַז.

דער רב האָט זיך פאַרקרימט און אויסגערופן:

— פע, דער וועלט יושר איז קאַליע געוואָרן!

כעלם איז געבליבן שטיין א פאַרציטערטע: דער וועלט
יושר איז קאַליע געוואָרן. איז וואָס וועט מען איצטער טאָן?
די צוויי שוסטער יונגען האָבן ניט געגלויבט דעם רב.
ביידע זיינען צוגעקומען צו דעם פעסעלע און אַריינגעשטעקט
אהין זייערע נעזער.

— יא, דער וועלט יושר האָט אַ מיאוסן גערוך, האָבן זיי
צוגעגעבן. ער איז קאַליע געוואָרן.

די גבירים האָבן געשמייכלט צופרידן. און הילל האָט זיך
נאָך גערייצט מיטן עולם אויפן קול!

— נו, קבצנים, דלפנים, שלעפער, וואָס וועט איר איצט
זאָגן? איר האָט דאָך געשריגן: 'מיר וועלן ניט שווייגן, מיר
וועלן די וועלט אויפשטורעמען. ס'איז נאָך דאָ יושר אויף דער
וועלט!' — אָט האָט איר אייער וועלט יושר.

ס'איז געוואָרן שטיל, די אַרעמע לייט האָבן זיך אַנגעהויבן
אַרויסרוקן פון רבס שטוב. באַלד זיינען אַבער די צוויי שוסטער
יונגען אויפגעשפרונגען און האָבן אויסגעשריען צו די כעלמער:
אַרעמע לייט:

יושר אין כעלם

— כעלמער קבצנים, וואָס האָט איר זיך דערשראָקן ? אויב עס איז ניטאָ קיין יושר אין כעלם און אויב דער וועלט יושר איז קאַליע געוואָרן, איז דאָך הפקר אַ וועלט. מעגן מיר טאָן וואָס מיר ווילן. די גבירים זיינען ווייניק אין צאָל, מיר זיינען אַ סך. ווער קאָן אונדז אָפּשטעלן ?

און צו די גבירים האָבן די צוויי שוסטער יונגען געזאָגט :
— איר וועט אונדז פאַלן צו די פּיס און בעטן אונדז אויף אַן אַסיפה. וואָרט און זעט וואָס מיר שוסטער, שניידער און באַלע-גאַלעס קאַנען אויפּטאָן.

האָבן די גבירים געלאַכט און געזאָגט :
— אַז אַט דאָ, ביי אונדז אויף די הענט, וועלן וואַקסן האָר, וועלן מיר אייך רופן אויף אַן אַסיפה.

האָבן די שוסטער יונגען געענטפערט :
— איר וועט לויפן, איר וועט פליען צו אונדז, איר וועט צו אונדזערע פּיס פאַלן.
די גבירים און קבצנים זיינען זיך צעגאַנגען, אויפגעקאַכטע איינע אויף די אַנדערע.

די צוויי שוסטער יונגען האָבן אויפגעבורעט די שטאַט. אין אַ פאַר טעג אַרום זיינען די אַרעמע לייט אַריין אין די שניט קראַמען, געצאָלט גראַשנס און אַוועקגענומען די בעסטע סחורה מיט געוואָלד. אַז עס איז געקומען דער פּרייטיק, זיינען די אַרעמע לייט באַפאַלן די יאַטקעס און אַוועקגענומען די בעסטע פליישן. שבת אין שול האָבן די אַרעמע לייט פאַרכאַפט די מזרח

די העלדן פון כעלם

וואַנט און די שפיגל באַנק און אוועקגעשטופט די גבירים, די פיינע יידן, הינטערן בימה, לעבן הרובע, גלייך ביי דער טיר. אַז די גבירים האָבן דערזען, אַז די צוויי שוסטער יונגען פירן די גרענדע און וואָס זיי ווילן טוען זיי אין שטאַט, האָבן די פיינע באַלעבאַטיים פאַררופן אַן אַסיפה. אָבער די אַרעמעלייט האָבן געטענהט אַז די וועלט איז הפקר. זיי דאַרפן ניט און זיי ווילן ניט קומען אויף קיין אַסיפה.

שבת ביים דאוונען האָבן די גבירים ניט געלאָזן אַרויס-נעמען די תורה פון ארון קדוש. זיי האָבן געפאַדערט אַן אַסיפה. די צוויי שוסטער יונגען האָבן געלאַכט און געזאָגט — קיין האָר איז נאָך דערווייל אויף דער האַנט ניט אַנגעוואַקסן. האָט דער רב געזאָגט צו די גבירים :

— גייט צו די שוסטער יונגען און פאַרבעט זיי אויף אַן אַסיפה. זאָגט זיי אַז אַ מינהג ברעכט אַ דין. האָבן די גבירים אַזוי געטאַן, געגאַנגען צו די שוסטער יונגען און זיי פאַרבעטן אויף דער אַסיפה. קיינער האָט עס ניט געזען, נאָר מען זאָגט, אַז די גבירים זיינען טאַקע געפאַלן די שוסטער יונגען צו די פיס.

שבת צו נאַכט איז גאַנץ כעלם געקומען אויף דער אַסיפה. אויף דער איצטיקער אַסיפה איז דער רב געזעסן אויבן אָן. צו זיין רעכטער האַנט זיינען געזעסן די צוויי שוסטער יונגען און צו זיין לינקער האַנט זיינען געזעסן הילל און אַרע, די צוויי שענסטע און רייכסטע באַלעבאַטיים פון שטאַט. די גבירים און די אַרעמע לייט זיינען געשטאַנען. מען האָט גערעדט און געליאַרעמט, געטענהט און גע-שריען. ס'איז געוואָרן שפעט און אַלע זיינען אוועק אַהיים, נאָר

יושר אין כעלם

דער רב און די צוויי שוסטער יונגען און הילל און אַרע זיינען געבליבן.

דריי נעכט און דריי טעג זיינען זיי געזעסן און געטראַכט. אויפן פערטן טאָג האָבן זיי זיך דערטראַכט צו אַזאַ מין פּשרה : „פון היינט אָן און ווייטער אַז מען קוילעט אָן אַקס באַשטייט דער גאַנצער אַקס פון בלוז ברוסט פלייש און פלאַנקען. אַלע טיילן זיינען גלייך. אויב אַזוי, מאַכט דאָך ניט אויס וואָס פאַר אַ טייל פון אַקס איינער קויפט.“

„פון היינט אָן און ווייטער זאָלן אַלע וויסן אַז די גאַנצע שול איז מזרח וואַנט אַדער שפיגל באַנק. אויב אַזוי מאַכט דאָך ניט אויס וואו איינער שטייט אַדער זיצט.“

„אויך איז ניטאָ קיין חילוק צווישן געוואַנט און קאַרט, זיי-דנס און באַנוול. אַלע סחורות זיינען גלייך. אויב אַזוי מאַכט דאָך ניט אויס וואָס פאַר אַ קליידער איינער טראַגט.“

„אַבער אַזוי ווי די גבירים זיינען נאַריש גענוג און ווילן צאָלן מער געלט, כּדי צו זיצן דווקא ביי דער אַמאָליקער מזרח וואַנט אַדער אויף דער אַמאָליקער שפיגל באַנק. אויך צאָלן זיי גערן מער געלט פאַר אַמאָליקן ברוסט פלייש און פלאַנקען, פאַר אַמאָליקן זיידנס און אַטלעס און געוואַנט — טאָ זאָל זיי וואויל באַקומען זייער נאַרישקייט.“

עס איז געוואָרן שטיל אין כעלם. די גבירים זיינען געווען צופרידן. אַלץ איז געבליבן ביים אַלטן. די אַרעמע לייט זיינען אויך געווען צופרידן. זיי האָבן זיך באַרימט :

די העלדן פון כעלם

— עס זיינען אָנגעקומען נייע צייטן. די גאַנצע שול איז מזרח וואַנט און שפיגל באַנק. דער גאַנצער אַקס איז ברוסט פלייש און פלאַנקען. אַלע סחורות זיינען זיידנס, סאַמעט און אַטלעס. מיר אַרעמע לייט קריגן דאָס בעסטע פון לאַנד. ניטאָ מער די אַמאָליקע פינצטערע צייטן ווען נאָר די גבירים האָבן געהאַט פון פויגל מילך און די אַרעמע לייט האָט מען געגעבן קדחת און כשרע פאַדעם — איצט זיינען אַלע גלייך. יא, שטיל איז געוואָרן אין כעלם. נייע צייטן זיינען אָנגע-קומען און אַלץ איז געבליבן ביים אַלטן.

א חתונה אין כעלם

באכדעם ווי די נייע תקנות זיינען איינגעשטעלט געוואָרן אין שטאָט, איז געוואָרן שטיל אין כעלם. די גבירים זיינען רייכער געוואָרן און די אַרעמע לייט זיינען מער פאַרפינצטערט געוואָרן. הילל, דער שטאָט גביר, האָט זיך געעלטערט אין רייכ-קייט און כבוד. אַ זון איז ביי אים אונטערגעוואַקסן, און ער האָט פאַר זיין בן יחיד געזוכט אַ גלייכן שידוך.

אַ גביר אַ ייד איז הילל געווען. די שענסטע קראָם אין שטאָט האָט ער געהאַט, דאָס גרעסטע הויז האָט ער פאַרמאַגט, אַ גבאי אין שול איז ער געווען, אַ גרויסן שאַפּענעם פוטער האָט ער געטראָגן. האָט ער טאַקע געוואַלט קריגן אַ כלה פאַר זיין זון עפעס אַזוינס און אַזעלכעס — אַ כלה וואָס כעלם זאָל מיט איר קלינגען.

הילל האָט זיך אַוועקגעלאָזט אין דער ברייטער וועלט זוכן אַ כלה פאַר זיין זון. ער האָט לאַנג געזוכט. אָבער עס איז געווען כדאַי. ער האָט טאַקע געפונען אַ מיידל איינע אין דער מדינה : שיינ, פרום און קלוג. זי האָט געדאַוונט ווי אַ וואַסער, געשריבן ווי דער שטאָט שרייבער. אַחוץ אַלץ, האָט זי גע-שפילט אויפן פאַרטעפיאַן און גערעדט אַן איידעלע שפראַך. זי האָט ניט געזאָגט „אַ דאַנק“ ווי אַלע כעלמער זאָגן, נאָר „מערס“ ווי מען זאָגט ביי די פראַנצויזן. אַז זי האָט געגעסן

די העלדן פון כעלם

האַט זי געקייט מיט די פּאַדערשטע ציינדעלעך ווי אַ פּרינצעסין. אויפן קאַפּ האַט זי געטראָגן אַ שטרויען היטעלע מיט אַ הויכער בלויער פעדער. מען האַט געזאָגט אַז דאָס היטעלע האַט זי אויסגעשריבן אַזש פון פאַריז. אין האַנט האַט זי געטראָגן אַ רויטן זיידענע שירעם. אויף די פיס סאַמעטענע טופליעס מיט הויכע קנאַפל.

אַז די כעלמער האָבן דערזען ווי זי שפּאַצירט אַזוי שיין און איידל איבערן מאַרק האָבן זיי געזאָגט:
— זעט און קוקט, אונדזער גביר האַט געקראָגן אַ פּרינ-
צעסין אַ כלה פאַר זיין בן יחיד.

גאַט אין לייט האָבן היללן מקנא געווען. ער האַט זיך גע-
בלאַזן און זיך געגרויסט מיט דעם שידוך. דערפאַר טאַקע האַט
ער געוואַלט פּראַווען אַ חתונה, וואָס אַזוינס האַט נאָך קיינער
ניט געזען אַפילו אין וואַרשע. ער וועט אויסשרייבן אַ קאַפעליע
קלעזמער פון פּלאַצק, אַ קעכין פון אַדעס, אַ חזן פון ווילנע און
אַ בדחן פון בראַד. לעקעך וועט זיין גאַנצע בערג, בראַנפן —
פולע עמער און די יויך צו דער חופּה וועטשערע — דאָס וואָס
מען רופט די גאַלדענע יויך — וועט זיין אַזאַ, וואָס קיין לעבע-
דיקער מענטש האַט נאָך אַזוינס אין ערגעץ ניט פאַרזוכט.
אַ ייד ווי הילל האַלט וואַרט:

ער האַט באַשטעלט אַ קאַפעליע קלעזמער פון פּלאַצק,
סאַרווערס צו דערלאַנגען דאָס עסן צו די געסט האַט ער באַ-
שטעלט פון וואַרשע, אַ קעכין פון אַדעס, אַ חזן פון ווילנע און
אַ בדחן פון בראַד. עופות פאַר דער גאַלדענער יויך איז ער אַוועק-
געפאַרן קויפן העט, העט אין דעם שטעטל דאַרפעץ, הינטער
קעניגסבערג. דאָס שטעטל איז געווען באַרימט מיט אירע

א חתונה אין כעלם

פעטע הינער און געשטאפטע קאטשקעס און אפגעפאשעטע גענדז.

גיט אריין הילל צום בעסטן קצב פון שטאט און זאגט ברייטלעך, מעשה גביר :

— דארפעצער קצב, פארקויפט מיר די בעסטע, פעטסטע הינער און אפגעפאשעטע קאטשקעס וואס איר קאנט נאר קריגן. אין געלט איז קיין אפהאלט ניטא. איך מאך חתונה מיין זון און איך וויל, אז די גאלדענע יוד זאל זיין אזא וואס קיין לעבעדי-קער מענטש האט נאך ניט פארזוכט.
זאגט דער קצב :

— איר זענט דאך הילל, דער שטאט גביר פון כעלם. נישקשה, מיר האבן געהערט פון איך. פארלאזט זיך אויף מיר, איך וועל אייך אפקלייבן צוויי שאק פריש געקוילעטע הינער און קאטשקעס. איך וועל אפקלייבן עופות איינע אין איינע. ניט קיין הינער, ניט קיין קאטשקעס, נאר שמאלץ.

דערהערט הילל ווי דער קצב זאגט : „הינער און קאטש-קעס, איינע אין איינע — ניט קיין הינער, ניט קיין קאטשקעס נאר שמאלץ“, ווערט דער גביר א פארציטערטער : אויב אזוי, וואס נארט אים דער קצב ? שמאלץ איז דאך בעסער. אלעמאל פארגלייכט מען אן ערגערע זאך מיט א בעסערער, א שוואכערע זאך מיט א שטארקערער : מען זאגט די קופערנע פאן גלאנצט ווי גאלד, דער מענטש איז שטארקער פון אייזן.
זאגט הילל :

וואס נארט איר מיך, קצב ? פארקויפט מיר בעסער צוויי פוד שמאלץ. נישקשה איך בין א ייד א גביר און קאן זיך פאר-

די העלדן פון כעלם

גינען אויף מיין זונס חתונה איינצוקויפן פון דעם בעסטן און דעם שענסטן.

הילל רעדט און דער קצב וואונדערט זיך : ער גלויבט ניט זיינע אייגענע אויערן. פרעגט ער איבער :
— זאָגט נאָר מיר, ר' הילל, איר מיינט עס טאַקע ? איר האָט דאָך געזאָגט אַז איר ווילט עופות פאַר דער גאַלדענער יוד.

ווערט שוין הילל אין כעס :

— וואָס, איר ווילט מיר ניט פאַרקויפן קיין שמאַליץ ? ניש-קשה, פאַר מיין געלט קאָן איך עס קריגן ערגעץ אַנדערש.

דערשרעקט זיך דער קצב און זאָגט לאַקרייץ זיס :

— געזונט זאָלט איר מיר זיין, ווער זאָגט עס, אַז איך וויל אייך ניט פאַרקויפן קיין שמאַליץ ? איר ווילט שמאַליץ ? זאָל זיין שמאַליץ. איך וועל אייך פאַרקויפן שמאַליץ פון שמאַלצן לאַנד — שמאַליץ געל ווי בויםל.

ווערט שוין הילל אין כעס אויף אַן אמת און שרייט אויס :

— איר זייט אַ קצב, אַן אַפנאַרער. וויבאַלד אַזוי איז דאָך בויםל בעסער. בויםל קאָן איך קריגן וואו איך וויל.

דער קלוגער הילל רעדט ניט לאַנג, לאַזט איבער דעם צע-טומלטן קצב און לויפט אַריין אין דער שענסטער, בעסטער שפייזקראַם און זאָגט אין איין אַטעם צום קרעמער :

— איך בין הילל, דער גרעסטער גביר פון כעלם. פאַר-קויפט מיר דעם בעסטן בויםל וואָס געלט קאָן קריגן. איך ווייס אַז גוטער בויםל איז טייער, אָבער געלט איז ביי מיר בלאַטע. איך מאַך חתונה מיין בן-יחיד און איך וויל אַז די גאַלדענע

א חתונה אין כעלם

יויך זאל זיין אזוי, וואָס קיינער האָט נאָך אזוינס אין ערגעץ
ניט פאַרזוכט.

טראַכט דער קרעמער: — נאָ דיר גאָר אַ נייעס — בוימל
פאַר אַ גאַלדענער יויך. אָבער אַ כעלמער איז קיינמאָל ניט
אומגערעכט. זאל זיין בוימל. בין איך עס מחויב צו לערנען
אים שכל? און דער סוחר הייבט אָן צו רימען זיין סחורה:

— עס שטייט ביי מיר אַ פאַס בוימל גאָר עפעס אָן אַנטיק.
בוימל פון בוימלאַנד, קלאָר, דורכזיכטיק ווי ברונעם-וואַסער.
בלייבט הילל שטיין אַ געפלעפטער: — מיינט עס אַז ברו-
נעם-וואַסער איז בעסער פון בוימל, וואָס איז בעסער פון שמאַלץ,
וואָס איז בעסער פון הינער און קאַטשקעס. איז וואָס האָב
איך זיך געשלעפט קיין דאַרפעץ? אין כעלם זיינען דאָך
פאַראַן די בעסטע ברונעמער.

אָן אַ וואַרט פאַרלאַזט הילל דעם קרעמער און פאַרט אוועק
צוריק קיין כעלם. געקומען אַהיים, פאַרקאַטשעט ער די
אַרבל און גייט אוועק אין מאַרק און שעפט אָן אַ פול פעסל
וואַסער פון דעם טיפן שטאַט-ברונעם. ער ברענגט דאָס פעסל
אַהיים און זאָגט צו דער אַדעסער קעכין: — פון אַט דעם וואַסער
וועט איר קאַכן די גאַלדענע יויך. מע דאַרף ניט קיין הינער,
קאַטשקעס, שמאַלץ אַדער בוימל.

קוקט אים אָן די קעכין און וויל אים עפעס זאָגן.

אָבער הילל לאַזט זי ניט אַרויסריידן קיין וואַרט און ער
זאָגט ווייך:

— וואָס אַרט עס אייך? איר וועט שוין זען, עס וועט זיין
שוין איינמאָל אַ יויך.

די העלדן פון כעלם

צוקט די קעכין מיט די אַקסלען: — נאָ דיר אַ כעלמער
יויך, פון ברונעם-וואַסער גאַר . . . און אויף אַ הויך קול פאַר-
ענדיקט זי:
— יאָ. יאָ. שוין איינמאַל אַ יויך.

אַבער אַז עס איז ניט באַשערט איז ניט באַווערט. כעלם
האַט אפילו ניט פאַרוכט די יויך.
דעם גאַנצן טאַג פאַר דער חופּה האָט די שטאַט געקאַכט
ווי אַ קעסל. אַט, איז הילל אַרויסגעפאַרן באַגעגענען די מחו-
תנים. אַט איז אַנגעקומען די קאַפעליע פון פּלאַצק. אַט זיינען
אַנגעפאַרן די סאַרווערס פון וואַרשע אַנגעטאַן אין צילינדערס
און פּראַקן. אַט איז אַנגעקומען דער ווילנער חזן. די כלה איז
שוין דאָ. די פּלאַצקער קאַפעליע שפּילט, די כעלמער קלעזמער
העלפן צו. יידן טאַנצן. יידן טרינקן לחיים און פאַרבייסן
מיט לעקעך. ס'איז ליהודים-פּריילעך און לעבעדיק אין שטאַט.
דער גביר מאַכט חתונה זיין זון מיט אַ געהויבענער כלה. טיר
און טויער זיינען אָפּן. בראַנפן — גאַנצע עמער, לעקעך — בערג
גאַנצע. עס שמעקט מיט געקאַכטע פּיש, געבראַטנס און פּריש
געבאַקענעם קוילעטש.

דער אמתער טומל איז אַבער געוואָרן, ווען מע האָט געפּירט
די כלה צו דער חופּה. ס'איז געווען וואָס צו זען און וואָס צו
הערן. פאַראויס איז געגאַנגען די פּלאַצקער קאַפעליע און גע-
שפּילט אַ נייעם ערשט פאַרפאַסטן חופּה-מאַרש. נאָך דער
פּלאַצקער קאַפעליע זיינען געגאַנגען די כעלמער קלעזמער און

א חתונה אין כעלם

געשפילט דעם אַלטן גוט באַקאַנטן חופּה-מאַרש. בערל מיטן פּידל און שמערל מיט זיין בייכיקער באַנדורע האַבן געוויזן, אַז די כעלמער קלעזמער האַבן זיך ניט וואָס צו שעמען אַנטקעגן די גרויסע שטאַטישע שפּילער. נאָך די קלעזמער זיינען גע- גאַנגען די געהויבענע מחותנים מיט דער כלה. נאָך זיי — די גאַנצע שטאַט יידן און יידענעס, מיידלעך און בחורים, יינגלעך און מיידלעך מיט ברענענדיקע הבדלות. אַרום אַלעמען איז געווען אַ קרייז פון יונגען מיט ברענענדיקע שטורקאַצן.

די פּראָצעסיע איז צוגעקומען צום שול הויף, וואו די חופּה איז געשטאַנען. מע האָט אַוועקגעשטעלט די כלה אונטער דער חופּה. אַלע, קינד און קייט, מיט די ברענענדיקע הבדלות, זיינען געוואָרן שטיל, האַבן געוואַרט אַז דער חזן זאָל אַ קנאַק טאָן די זיבן ברכות. אָבער דער חזן שווייגט און די מחותנים זיינען געוואָרן צעטומלט. מע האָט זיך אַרומגעזען אַז מע האָט פאַרגעסן ברענגען דעם חתן.

עס איז געוואָרן אַ געשריי און אַ ליאַרעם: — וואו איז דער חתן? וואו איז דער חתן? מען האָט זיך באַלד געכאַפט פאַרוואָס מע האָט אין אים פאַרגעסן. אַ גאַנצן טאַג האָט מען אַרומגעשמייצט אַרום דער געראַטענער פרעמדער כלה, איז דער חתן אַרויס פון זינען. ניט מען האָט אים אָנגעטאַן די חתונה-קליידער, ניט מע האָט אים גענומען צום באַדעקנס.

אָבער אַ חתונה קאַן דאָך ניט זיין אָן אַ חתן אפילו אין כעלם, האָט מען אים אָנגעהויבן זוכן. אַז מע זוכט, געפינט מען — ער איז געשטאַנען צווישן די יינגלעך און געהאַלטן אַ ברענענדיקע הבדלה אין האַנט און געפרייט זיך מיט אַלע כעלמער צוגלייך.

די העלדן פון כעלם

מען האָט אים אַ פּאַק געטאַן, געבראַכט אים אַהיים און אים אָנגעטאַן חתונה-קליידער. אויף די קליידער — אַ ווייסן קיטל, אויפן קיטל — אַ סויבלנעם פוטערל, אויפן קאַפּ — אַ זיבן-שפיציק שטריימל און אים געבראַכט צו דער חופּה.

עס טוט זיך ניט אַזוי שנעל ווי עס רעדט זיך. אַבער סוף כל סוף איז אַלץ געווען פיקס און פאַרטיק. דער חזן האָט זיך אויסגעהוסט און געוואַלט אָנהייבן זינגען די זיבן ברכות, ערשט נאָ דיר אַ נייע צרה: חתן-כלה שטייען מיטן פנים צו מערב-זייט. דער דין איז דאָך אַז חתן-כלה מוזן שטיין מיטן פנים צו מזרח. וואָס טוט מען?

טוט דער רב אַ וואונק צום שמש. דער כעלמער שמש פאַרשטייט וואָס דער רב מיינט, דרייט ער איבער די חופּה. אַבער עס העלפט ניט. חתן-כלה שטייען אַלץ מיטן פנים צו מערב. דרייט איבער דער שמש די חופּה נאָך אַמאָל. עס טויג ניט. דרייט ער די חופּה אַהין, דרייט זי אַהער. חתן-כלה שטייען אַלץ מיטן פנים צו מערב. ווערט אַ טומל, אַ געשריי: — פאַרוואָס לאַזט מען זאַכן אויף הפקר? מענטשן דאַרפן זיך אַרײַנלייגן אין דעם. מען קאָן דאָך נישט פראַווען די חופּה ווען חתן-כלה שטייען מיטן פנים צו מערב.

ווער ווייס צי דער חתן וואַלט געקאַנט מקדש זיין די כלה, ווען ניט אַ וואַרשעווער מחותן. דער וואַרשעווער ייד איז צו-געגאַנגען צו דעם חתן און צו דער כלה און האָט זיי געהייסן זיך אויסדרייען מיטן פנים צו מזרח. עס האָט געהאַלפן. דער חזן האָט באַלד אָנגעהויבן די זיבן ברכות און די משוררים האָבן אַ קלאַפּ געטאַן אַ צווינג, וואָס איז זיך צעגאַנגען איבער אַלע גלידער.

א חתונה אין כעלם

אָבער די חופה האָט זיך פאַרצויגן, און די הבדלות האָבן כמעט אינגאַנצן אויסגעברענט. אַ יינגל האָט מער ניט געקענט האַלטן זיין פּיצעלע ברענענדיקע הבדלה, די פּינגער האָבן אים אָנגעהויבן בריען, האָט ער זי אַ שלידער געטאַן אויף דער ערד. אַ פונק איז אַ פלי געטאַן און אָנגעצונדן אַ שטרויענעם דאָך. איידער מען האָט זיך אַרומגעקוקט האָט זיך דאָס הויז צעפלאַקערט. באַלד האָט זיך אָנגעצונדן נאָך אַ שטוב און נאָך אַ שטוב — אַ שרפה איז אויסגעבראַכן אין כעלם.

קיין חופה-וועטשערע איז שוין ניט געווען. ניט באַשערט געווען כעלם צו פאַרזוכן די גאַלדענע יויך געקאַכט פון קריש-טאַל-קלאַר קוואַלוואַסער.

דאָס אומגליק איז אָבער געווען אַזוי גרויס, אַז די שטאַט האָט פאַרגעסן אינגאַנצן אין היללס געהויבענער חופה-ווע-טשערע. אַלע האָבן געטראַכט און גערעדט נאָר פון איין זאַך — ווי אַזוי פאַרהיט מען כעלם פון נאָך אַזאַ שרפה.

ווען כעלם רעדט און טראַכט, דערטראַכט זי זיך צו עפעס און זי דעררעדט זיך צו עפעס. עס האָט זיך דאָן אָנגעהויבן אין שטאַט די מעשה לעשמאַשין.

די לעש-מאשין

היללס גרויסער לייונטענער געצעלט, וואו די חופה האָט גע-
זאָלט זיין איז פאַרברענט געוואָרן. אַ סך הייזער, קראַמען
און שטאַלן זיינען אוועק מיטן רויך אין דער נאַכט פון דער
חופה. דער היזק איז געווען גרויס און כעלם איז געגאַנגען
כאַדאַראַם. מען מוז פאַרהיטן די שטאָט פון נאָך אַזאַ אומגליק.
אַז כעלם איז צערודערט און ווייס ניט וואָס צו טאָן, פאַררופט
מען אַן אסיפה.

זיינען געזעסן די כעלמער באַלעבאַטים דריי טעג און
דריי נעכט און געטראַכט און זיך ניט דערטראַכט צו קיין זאַך.
דאָס אומגליק איז גרויס און קיין עצה איז ניטאָ. אַלע ווייסן,
אַז פייער לעשט מען מיט וואַסער. וואַסער אין כעלם מוז מען
שעפן פון טייך. דער טייך איז ווייט פון שטאָט — טויג עס ניט.
דער כעלמער רב האָט דערזען, אַז זיינע באַלעבאַטים קאַנען
זיך ניט דערטראַכטן צו עפעס רעכטס, האָט ער גענומען אַ
גרויסן שמעק טאַבאַק. ער האָט אַ שטאַרקען ניס געטאָן און
אים איז ליכטיק געוואָרן אין די אויגן. ער האָט אַ גלעט
געטאָן די באַרד און געזאָגט: — איך האָב אַן עצה.
— וואָס, וואָס, רבי? — האָבן די כעלמער נייגעריק גע-
פרעגט.

זאָגט דער רב:

די לעש-מאשין

— מיר האָבן דאָך געזען ביי דער חופה סאַראַ שאַרפע קעפּ די וואַרשעווער יידן האָבן. לאַמיר שיקן אַן אונדזעריקן קיין וואַרשע און זאָל ער אויסגעפינען ווי אזוי די קלוגע וואַרשעווער לעשן שרייפּות.

די כעלמער האָבן זיך דערפרייט מיט דער גוטער עצה פון זייער רב. ביי זיי איז געבליבן צו שיקן קיין וואַרשע דעם קליגסטן יידן פון כעלם.

אין יענער צייט איז דער קליגסטער ייד פון כעלם געווען בערל פּילאָזאָף. הילל איז שוין אַלט געוואָרן און ניט געהאַט די יונגע כוחות צו שטופן זיך אומעטום.

פאַרוואָס האָט מען געהאַלטן בערלען פאַר דעם קליגסטן יידן אין אַזאַ קלוגער שטאַט ווי כעלם, און פאַרוואָס האָט מען אים גערופן בערל פּילאָזאָף? וועגן דעם איז דאָ אַ מעשה.

בערל איז געווען אַ דאַרער, הויכער ייד מיט אַ קיילעכ-דיק געל בערדל. ער איז געווען אַ שטיל מענטשעלע און זעלטן אַרויסגעלאָזט אַ וואַרט פון מויל. מען האָט אים טאַקע גערופן בערל שווייגער.

קומט בערל שווייגער איינמאַל אַהיים, נעמט אַ בענקל, שטעלט אַוועק דאָס בענקל אין מיטן שטוב, זעצט זיך אַוועק אויפן האַרטן טאַבורעט און שפאַרט אָן דעם קאַפּ אויף דער רעכטער האַנט און זיצט. קומט אַריין זיין ווייב און זעט ווי בערל זיצט אַ פאַרטראַכטער, זאַגט זי:

— בערל, וואָס האָסטו זיך אזוי פאַרטראַכט?

די העלדן פון כעלם

ענטפערט בערל ביין, גאַר ניט ווי זיין שטייגער :
— יידענע, לאָז מיך צורו. לאָז מיך זיצן, שטער ניט. אַ
געדאַנק פיקט זיך מיר אין קאַפּ.
דערשרעקט זיך זיין ווייב פאַר זיין בייזערן זיך און לאָזט
אים צורו.

גייט פאַרביי אַ טאַג און נאָך אַ טאַג. בערל עסט ניט,
טרינקט ניט, זיצט מיט דעם קאַפּ אָנגעשפאַרט אויף דער
רעכטער האַנט און רירט זיך ניט פון אַרט. ער טראַכט.
הייבט אָן דאָס ווייב איינטענהן :
— בערל, בערל, וועסט דאָך פאַרחלשט ווערן. נעם עפעס
אין מויל !

דרייט בערל מיטן קאַפּ : — ניין און ניין.
שטייט צו אים צו דאָס ווייב :
— בערל, בערל, האַסט שוין ניט געגעסן דריי טעג און
דריי נעכט.

ענטפערט בערל האַלב אַ פאַרחלשטער :
— לאָז צורו. שטער ניט. אַ געדאַנק פיקט זיך מיר
אין קאַפּ.

זעט בערלס ווייב, אַז עס איז שלעכט. איר מאַן קאַן דאָך
נאָך אַזוי אויסגיין פון הונגער און זי וועט בלייבן, גאַט באַהיט,
אָן אלמנה. גייט זי אַוועק צום רב און דערציילט אים, אַז איר
בערל האַט שוין ניט געגעסן און ניט געטרונקען דריי טעג און
דריי נעכט. ער זיצט און טראַכט. ס'איז דאָך סכנת נפשות.
זאַגט דער רב :

— גייט אַהיים, מיר וועלן באַלד אַריבערגיין צו אייך און זיך
דורכשמועסן מיט אייער בערלען.

דער רב האָט געהאַלטן וואָרט. ער האָט גענומען אַ מנין
שיינע יידן און איז אוועק צו בערלען אַהיים.

דער רב מיט דעם מנין יידן זיינען אַריין אין שטוב און זיי
האַבן טאַקע געזען, אַז בערל זיצט אויף אַ בענקל, זיין קאַפּ אָנגע-
שפּאַרט אויף דער רעכטער האַנט, דער שטערן פאַרקנייטשט,
די אויגן פאַרגלאַצט. אונדזער בערל טראַכט.

— זאַגט דער רב :

— בערל, דערצייל אונדז וועגן וואָס דו טראַכסט, אפשר
קאַנען מיר דיר העלפּן טראַכטן ?

— ניין, ניין, — ענטפערט בערל. — איך קאַן אייך ניט
דערציילן וועגן וואָס איך טראַכט. ביי מיר איז עס נאָך ניט
קלאָר אין קאַפּ. לאַזט מיך אַזוי זיצן נאָך אַ טאַג.

— אַבער קאַנסט נאָך פאַרשלאַפּט ווערן, — זאַגט דער רב.
— ניין, ניין, — ענטפערט בערל, — איך קאַן דערווייל
אויסהאַלטן.

זאַגט דער רב :

— גוט, מירן דרך לאַזן צורו נאָך אַ טאַג.
אויף מאַרגן קומט דער רב מיט דעם זעלביקן מנין יידן
און דער רב זאַגט אַרויס נאָר איין וואָרט :

— נו ?

בעט זיך בערל ווידער :

— נאָך איין טאַג, רבי, נאָך איין טאַג. איך האָב זיך נאָך
ניט דערטראַכט.

די העלדן פון כעלם

ענטפערט דער רב שטרענג :

— ניין, מוזט שוין אָפּפּאַסטן. קאַנסט נאָך, גאַט באַהיט, אויסגיין פון הונגער. הער אויף צו טראַכטן און זען זיך עסן. אַז אַ רב הייסט, מוז מען פּאַלגן. הערט בערל אויף צו טראַכטן, און זעצט זיך עסן. אַז ער האָט אָפּגעגעסן, איז ער געוואָרן שלעפּעריק. האָט ער זיך צוגעשפּאַרט. דער רב און די שיינע באַלעבאַטיים זיינען געבליבן אין שטוב וואַרטן ביז בערל וועט אויפשטיין. זיי האָבן שטאַרק געוואַלט וויסן וואָס האָט בערל אַזוי שטאַרק געטראַכט.

ווען בערל איז אויפגעשטאַנען פון שלאָף, האָט דער רב צו אים געזאָגט :

— נו, בערל, נעם אַ שמעק טאַבאַק און דערצייל אונדז וואָס דו האָסט אַזוי שטאַרק געטראַכט.
ענטפערט בערל :

— עט, וואָס איז דאָ פאַראַן צו דערציילן, אַז איך האָב זיך ניט דערטראַכט.
זאָגט דער רב :

— בערל, פיר טעג און פיר נעכט האָסטו ניט געגעסן און ניט געטרונקען, נאָר געטראַכט. זאָל זיין אַז דו האָסט זיך ניט דערטראַכט. אָבער ס'איז דאָך ניט קיין קלייניקייט, אַז אַ מענטש זאָל טראַכטן אַזוי לאַנג. דו האָסט דאָך ניט געטראַכט וועגן גאַרנישט.

ענטפערט בערל :

— נו, מילא, איך וועל עס אייך שוין דערציילן. איך האָב געטראַכט: ווען פון אַלע מענטשן פון דער וועלט וואַלט געוואָרן איין מענטש. פון אַלע ביימער פון אַלע וועלדער וואַלט געוואָרן

איין בוים ; און פון אלע טייכן פון דער ערד וואָלט געוואָרן
איין טייך און פון אלע העק וואָס זיינען דאָ אומעטום וואָלט
געוואָרן איין האַק.

— נו, נו, — האָבן די כעלמער געפרעגט אויף שטום-לשון,
— וואָס וואָלט געשען ?

רעדט בערל ווייטער פאַמעלעך, ניט געכאַפט :

— און ווען אַט דער ריז וואָלט זיך אַ שטעל געטאַן און אַ
כאַפּ געטאַן די גרויסע האַק און אַ קנאַק געטאַן דעם גרויסן
בוים, שטעלט זיך פאַר . . .

— וואָס ? וואָס זאָלן מיר זיך פאַרשטעלן ? — פרעגן די
כעלמער אין איין אַטעם.

— שטעלט זיך פאַר, רעדט בערל רואיק און גלעט זיין
געל, קיילעכדיק בערדל, — שטעלט זיך פאַר, אַז אַט דער
גרויסער בוים מיט די לאַנגע, דיקע צווייגן, מיט די מיליאָנען,
טריליאָנען בלעטער, טוט אַ פאַל אין דעם גרויסן טייך — ווי
הויך, וואָלט איך געוואָלט וויסן, וואָלט דאָס וואָסער אַרויפגע-
שפּריצט ? ביזן הימל, צי נאָך העכער ? . . . פאַרשטייט איר מיך,
— האַט בערל אויסגעלאָזן מיט אַ זיפּן, — געטראַכט און גע-
טראַכט און זיך ניט דערטראַכט.

די כעלמער שיינע באַלעבאַטים האָבן אלע ווי איינער אַ
שמוצער געטאַן מיט די ליפּן און אויסגערופן אין איין קול :
אַזוינס איז נאָך ניט געהערט געוואָרן ! דאָס איז חכמה !

פון יענעם טאַג אָן האַט מען בערל שווייגער אַ נאַמען גע-
געבן בערל פּילאַזאַף.

ווען די כעלמער האָבן געזוכט אַ קלוגן יידן צו שיקן קיין

די העלדן פון כעלם

וואַרשע, ער זאל אויסגעפינען ווי מען לעשט שרפות אין דער גרויסער שטאָט, האָבן זיי אויסגעקליבן בערל פּילאַזאַף.

§ שפּראַך אויף טאָג איז בערל אויפגעשטאַנען, אָפּגע-
דאוונט, אָפּגעגעסן אַנבייסן, גענומען מיט זיך אַ ביסל שפּייז
אויפן וועג און זיך געלאָזן גיין קיין וואַרשע.

גייט בערל. דער וועג איז אַ זאַמדיקער און דער טאָג איז
געווען אַ הייסער און ער טראַכט זיך: אַ קאַלטער טרונק
וואַסער וואַלט איצט געווען אַ דערקוויקעניש. אָבער דער וועג
איז לאַנג און זאַמדיק און קיין וואַסער איז נישטאָ.

גייט ער ווייטער. ער קומט צו צו אַ באַרג. קרעכצט בערל
און גייט. באַרג אַרויף איז שווערער צו גיין. גייט ער פּאַמע-
לעכער. קוים מיט צרות איז ער אַרויף אויפן באַרג. דאָרט
איז אים געוואָרן קילער. ס'איז דאָרטן געווען אַ וועלדל. אין
וועלדל, האָרט ביים וועג, איז געשטאַנען אַ צווייגנדיקער גרוי-
סער בוים, און לעבן בוים איז געלעגן אַ גרויסער שטיין און פון
אונטערן שטיין האָט אַרויסגעשלאָגן אַ קוואַל, קלאַר קאַלט
וואַסער.

שטעלט ער זיך אָפּ, אונדזער בערל, טוט אויס די שייך,
וואַרפט פון זיך אַראָפּ די קאַפּאַטע, ווישט אָפּ דעם שווייס פון
שטערן און פון קאַרק און זעצט זיך צו. אַז ער האָט זיך אָפּגע-
רוט אַ וויילע, האָט ער אַ טרונק געטאַן פון קאַלטן קוואַל, גע-
וואַשן די הענט און זיך געזעצט עסן. אָפּגעגעסן, טוט ער

די לעש-מאשין

נאכאמאל א טרונק פון קוואל, טוט א גענעץ — „עס שלעפערט מיד“.

טראכט בערל :

— זיך צולייגן דא אין שאטן פון בוים איז א מחיה. ס'איז לופטיק און קיל.

לייגט ער צונויף די קאפאטע אין א צוקאפנס און וויל זיך לייגן שלאפן. באלד אבער טוט זיין שארפער קאפ א קלער :

— זייער פיין, איך וועל זיך צולייגן, אבער אז איך וועל אויפשטיין פון שלאף, ווי אזוי וועל איך וויסן וואו ליגט ווארשע ?

בערלס קלוגער קאפ דערטראכט זיך באלד צו א גוט מיטל : ער נעמט זיינע שיד און שטעלט זיי אוועק מיט די נעזלעך צו ווארשע צו. איצט ווייס ער אז ער וועט ניט פארבלאנדזשען. ער האט א גוטן סימן. ווען ער וועט אויפ-שטיין פון שלאף, וועט ער זען וואוהין די נעזלעך פון די שיד ווייזן, אהין וועט ער גיין.

בערל ציט זיך אויס ווי גרויס ער איז און שלאפט באלד איין.

גייט פארביי א ייד א לץ און זעט אז אין מיטן שליאך שטייען א פאר שיד מיט די נעזלעך צו ווארשע צו און אונטערן בוים שלאפט בערל. פארשטייט דער פרעמדער, אז דער שלאף-פיקער איז מסתם א כעלמער חכם, וואס האט אוועקגעשטעלט די שיד אזוי צוליב א סימן. טוט דער פרעמדער א שמייכל און

די העלדן פון כעלם

דרייט די שייך איבער מיט די נעזלעך צו כעלם. אָפּגעטאַן זיינס און איז אַוועק.

בערל פּילאַזאַף שלאָפּט זיך גוט דורך; ער שטייט אויף, גענעצט זיך אויס און שמייכלט צופרידן: ס'איז אים גוט: זאָט איז ער, אויסגעשלאָפּן האָט ער זיך, אויסגערוט האָט ער זיך אויך, וואוהין צו גיין ווייס ער — גלייך וואוהין די נעזלעך פון די שייך ווייזן. איז אים טאַקע גוט.

טוט ער אָן די שייך און לאָזט זיך אין וועג אַריין. ער גייט אָפּ אַ שעה, צוויי, דערזעט ער פּונדערווייטנס אַ שטאַט. פּריער זעט ער דעם בית-הקברות, דערנאָך ווייזן זיך די דעכער פון די הייזער. קוקט בערל און וואונדערט זיך: — פּונדערווייטנס קוקט אויס וואַרשע פּונקט ווי כעלם. אָבער בערל איז אַ פּילאַזאַף, טראַכט ער: עס שטייט דאָך טאַקע געשריבן, אַז די וועלט איז אומעטום די זעלביקע, דערפאַר קוקט אויס וואַרשע אַזוי ווי כעלם.

גייט ער אַריין אין שטאַט — ס'איז דאָך פאַרט עפעס מאַדנע. די גאַסן זיינען די זעלביקע ווי אין כעלם. אפילו די שטאַטישע באַד איז די זעלביקע. לעבן באַד איז אַריינגעקלאָפּט אַ סלופּ פאַר דעם שטאַט-וועכטערס פּערד, פּונקט ווי אין כעלם. יא, אין מיטן מאַרק שטייט אַ באַרנבוים, אָט פּונקט ווי ביי אונדז אין כעלם.

ווערט בערל נייגערק — וואָס טוט זיך דאָ? מען דאַרף עס אויספאַרשן. גייט ער און טראַכט: „לאַמיר נאָר אַ זוך טאָן צי עס איז דאָ אין וואַרשע פּונקט אַזאַ גאַס ווי מיינע.“ יא, ס'איז דאָ אין וואַרשע פּונקט אַזאַ גאַס ווי זיינע. אויף דער גאַס איז דאָ אַ שטוב פּונקט ווי זיין אייגענע. צוויי טראַפּנס וואַסער.

די לעש-מאשין

שטייט בערל פאר זיין שטוב, גלעט דאָס געלע קיילעכדיקע
בערדל און חידושט זיך: — וואונדער איבער וואונדער! די
גאַנצע וועלט איז ווי איין שטאַט.

ווי ער שטייט און וואונדערט זיך, הערט ער ווי אַ פרוי שרייט
אַרויס פון הויז:

— ברוך, ברוך, ביסט שוין געקומען פון חדר? גיי ברענג
די ציג!

טוט בערל אַ קנאַק מיט דער צונג פון גרויס התפעלות:
גאַטס וואונדער איז ניט אַפצושאַצן — דער פרויס קול איז
פונקט ווי זיין ווייב זלאַטעס קול. און אַט די זלאַטע פון
וואַרשע האָט אויך אַ יינגל ברוך.

שטייט ער מיט אַן אַפן מויל און באַקוקט זיין שטוב, דעם
פלויט, די שטאַל, דעם גאַניק פון שטוב און קאַן זיך ניט אַפ-
חידושן. גייט אַרויס זלאַטע פון שטוב און דערזעט בערלען,
טוט זי אַ פאַטש מיט די הענט און שרייט אויס פאַרחידושט:

— בערל, שוין אַזוי גיך ביסטו צוריק פון וואַרשע?

בלייבט בערל שטיין אַ צעטומלטער:

פון וואַנען ווייס די פרעמדע יידענע, אַז מען רופט אים
בערל און וואָס מיינט זי מיט „ביסט שוין צוריק פון וואַרשע?“
ער איז דאָך אין וואַרשע.

קוועטשט בערל מיט די אַקסלען און שווייגט.

זעט זלאַטע ווי איר פילאַזאָף שטייט ווי אַן אַפגעמאַלטער,
הייבט זי זיך אַן בייזערן:

— וואָס שטייסטו ווי אַ גלאַמפ מיט צוויי אויגן? גולם דו!
דו וועסט דאָך פאַרשפעטיקן מנחה דאווענען. גיי אין שול אַריין.

די העלדן פון כעלם

אַ לעבן לאַנג האָט בערל געפאַלגט זיין ווייב. פאַלגט ער
איצט אויך די פרעמדע יידענע און גייט אַוועק אין שול דאַווענען
מנחה.

ער גייט אַריין אין שול, באַגעגענען אים די באַלעבאַטים
מיט שמחה :

— שוין געקומען ? דאָס איז אַ שליח. געגאַנגען און
געקומען.

דער שמש טוט אַ פאַטש אין באַלעמער — צייט דאַווענען
מנחה. בערלען דאַוונט זיך ניט. וואָס טוט זיך דאָ ? — טראַכט
ער, — די באַלעבאַטים זיינען אויך פונקט די זעלביקע ווי אין
כעלם. אָבער וואָס פאַר אַ מאַדנעם שלום עליכם געבן זיי
אים אָפּ ?

באַלד נאָך מעריב פאַררופט מען אַן אסיפה.
זעצן זיך אויס די באַלעבאַטים אַרום טיש, דער רב אויבנאָן
און — וואַרטן. זיי ווילן הערן וואָס בערל וועט דערציילן. אָבער
בערל שווייגט.

וואַרטן זיי נאָך אַ ביסל, אָבער בערל שווייגט אַלץ.
זאָגט דער רב :

— נו, בערל, וואָס שווייגסטו ? דערצייל אונדז, כעלמער,
ווי אַזוי מע לעשט אַ שרפה אין וואַרשע.

זאָגט בערל רואיק :

— איך ווייס אַז וואַרשעווער יידן זיינען קלוגע, ס'איז דאָך
אָבער ניט שיין צו לאַכן פון אַ פרעמדן.

זאָגט דער רב :

— הער אויס, בערל, ביסט טאַקע אַ גרויסער פילאַזאָף,
אָבער ריידן מעגסטו ריידן ווי אַ מענטש. מיר האָבן דאָך דיך

די לעש-מאשין

געבעטן, אז דו זאלסט אונדז, כעלמער, דערציילן ווי אזוי מען
לעשט אַ שרפה אין וואַרשע.

פלאַצט בערל אַרויס :

— וואָס מיינט איר ? איך בין דאָך אין וואַרשע !

ווערן שוין די כעלמער באַלעבאַטים בייז און הייבן אָן
שרייען :

— וואָס לאַכסטו פון אונדז, בערל ? דו ביסט דאָך צוריק
אין כעלם.

זאָגט שוין בערל ווייטער רואיק :

— איר האָט אַ טעות, יידן, איך בין אין וואַרשע און איר
זייט וואַרשעווער יידן.

זאָגן די באַלעבאַטים :

— הער אויף צו לאַכן פון אונדז. דו ביסט אין כעלם און
מיר זיינען כעלמער.

ענטפערט בערל :

— איך לאַך נישט פון אייך. איך האָב אַ סימן אז איך בין
אין וואַרשע.

זאָגן די כעלמער :

— סימן שמימען, דו האָסט פאַרבלאַנדזשעט און זיך צוריק-
געקערט קיין כעלם.

זאָגט בערל :

— עס קאָן נישט זיין אז איך האָב פאַרבלאַנדזשעט. איך בין
זיכער, אז איך בין אין וואַרשע און איר זייט וואַרשעווער. איך

האָב שוין אייך געזאָגט, אז איך האָב אַ זיכערן סימן.

די כעלמער באַלעבאַטים האָבן ווייטער אָנגעהויבן טומלען,
אַבער דער רב האָט זיך אַריינגעמישט און געזאָגט :

די העלדן פון כעלם

— יידן, זייט ניט אזוי זיכער ביי זיך. עס קאָן זיין אַז בערל איז גערעכט. ער רעדט דאָך מיט שכל. זאָל ער דערציילן וואָס פאַר אַ סימן ער האָט.

דערציילט זיי בערל ווי ער האָט זיך געלייגט שלאָפן און אוועקגעשטעלט די שייך מיט די נעזלעך צו וואַרשע צו, פאַר אַ סימן אַז ער זאָל ניט פאַרבלאָנדזשען.

הערן אים אויס די כעלמער און דערשרעקן זיך אויף טויט :

— וויבאַלד אזוי ? קאָן דאָך זיין אַז בערל איז גערעכט און זיי זיינען גאַר אַלע אין וואַרשע. פאַלג מיך אַ גאַנג — די ווייבער און קינדער זיינען אין כעלם און זיי, די מאַנצבילן זיינען גאַר געוואָרן פּלוצים דערינען וואַרשעווער !

וואָס טוט מען ?

אַבער דער כעלמער רב האָט אַ שאַרפן קאַפּ, טוט ער אַ טראַכט און זאָגט :

— שאַט, יידן, עס קאָן אַבער פאַרט זיין, אַז בערל האָט פאַרבלאָנדזשעט.

— אַבער ווי אזוי קאָנען מיר אויסגעפינען דעם אמת ? — פּרעגן די כעלמער יידן.

ענטפּערט דער רב מיט אַ שמייכל :

— עט, דאָס איז אַ קלייניקייט. אויף אונדזער שול אין כעלם איז דאָך אַנגעשריבן : „זה השול שייך לכעלם“ — די שול געהערט צו כעלם. לאַמיר אַרויסגיין אין דרויסן און אַ קוק טאָן. איז אזוי אַנגעשריבן, איז אַ סימן אַז מיר זיינען אין כעלם, אויב ניט — זיינען מיר אין וואַרשע און מיר דאַרפן וויסן וואָס צו טאָן.

די לעש-מאשין

די כעלמער באַלעבאַטים מיט זייער רב און מיט בערלען זיינען אַרויס אין דרויסן. צום גליק איז געווען אַ ליכטיקע לבנה-נאַכט און אַלע האָבן געזען קלאַר די אויפשריפט אויף דער שול: „זה השול שייך לכעלם“.

אַ שטיין איז זיי אַראָפּ פון האַרצן. אַ דאַנק גאַט — זיי זיינען אין כעלם, ניט אין וואַרשע.

אַבער בערל איז געשטאַנען און געגלעט דאָס געלע קיילעכ-דיקע בערדל און געפרעגט:

— אַבער, רבי, דעם סימן מיט די שייך ווי וועט איר פאַר-ענטפערן?

האַט דער רבי געענטפערט:

— דאָס איז אַ באַווייז, אַז מען האָט דיך אָפגענאַרט און

דער אָפנאַרער איז אַ וואַרשעווער.

די כעלמער האָט געשמוצערט מיט די ליפן:

— יא, און דאָס באַווייזט טאַקע סאַראַ גרויסע חכמים

די וואַרשעווער זיינען, אַז אפילו אונדזער קליגסטן יידן פון כעלם האָבן זיי אויך געקענט אָפנאַרן.

אַלע האָבן אַבער אויך מסכים געווען, אַז קיין מער-באַ-

גלייבטן שליח ווי בערלען דאַרף מען ניט. ער איז אָפגעהיט,

גיט ניט גלאַט אין דער וועלט אַריין. ער מאַכט סימנים. איין

מאַל קען מען אים אָפנאַרן. אַ צווייטן מאַל — אַ פייג!

די קעסלפויק

אויף מאַרגן האָט זיך בערל פּילאַזאַף געלאָזן ווידער אין וועג אַריין. פּריער האָט ער זיך גוט אויסגעשלאָפּן, אַזוי אַז ער זאָל נישט דאַרפן כאַפּן קיין דרעמל אויפן וועג און פאַר-בלאַנדזשען. בערל פּילאַזאַף קאָן מען אָפּנאַרן איין מאָל. אַ צווייטן מאָל — קיינמאָל נישט. ער איז טאַקע אָנגעקומען בשלום קיין וואַרשע.

בערל איז אַרומגעגאַנגען איבער די ברייטע וואַרשעווער גאַסן און ער האָט זיך נישט געקאַנט גענוג אָפּוואַנדערן פון די גרויסע קראַמען. ער האָט זיך נישט געקאַנט זאַט אַנקוקן אויף די הויכע מויערן. אַלץ איז געווען אַזוי שיין, אַז עס האָט פאַרכאַפט דאָס אויג. שענער און מאַדנער פון אַלץ איז געווען אַ הויכער קיילעכדיקער טורעם, אַרומגעבויט מיט אַ באַלקאָן. אויף דעם באַלקאָן איז געשטאַנען אַ מאַן אין אַ מעשענער קאַסקע און געקוקט אין אַלע זייטן.

פאַרריסט בערל זיין קאַפּ און קוקט אויפן טורעם. ער זעט ווי דער מאַן אין דער מעשענער קאַסקע דרייט זיך אַרום אויף דעם באַלקאָן און טוט גאַרנישט. שטעלט אָפּ דער כעל-מער חכם אַ וואַרשעווער יידן און פּרעגט אים:

זאַגט מיר נאָר, ליבער ייד, וואָס דרייט זיך אַרום אַ מענטש פּוסט און פאַס דאַרטן, אין דער הויך, אויף דעם באַלקאָן?
ענטפערט אים דער וואַרשעווער ייד:

די קעסלפויק

— דאָס היט ער די שטאַט פון שרפות.
דערפרייט זיך בערל — אָט דאָס זוכט ער דאָך. פרעגט ער
דעם וואַרשעווער :
— ווי אַזוי היט ער די שטאַט פון שרפות ?
אַבער דער וואַרשעווער ייד איז שוין ניט געוואָרן. גרויס-
שטאַטישע מענטשן איילן זיך שטענדיק.
טראַכט בערל ביי זיך :
— צו וואָס פרעגן ביי פרעמדע יידן וואָס איילן זיך שטענ-
דיק ? איך וועל בעסער אַרויפקלעטערן צום היטער און אים
אַליין פרעגן.
קלעטערט זיך בערל אַרויף אויפן טורעם און פרעגט דעם
מאַן אין קאַסקע :
— זאָגט נאָר, איך בעט אייך, ליבער מענטש. מען האָט
מיר געזאָגט, אַז איר היט די שטאַט פון שרפות. ווי אַזוי פאַר-
היט איר אַז וואַרשע זאָל ניט ברענען ?
דער מאַן אין דער קאַסקע, וואָס דרייט זיך אַרום טאַג איין
טאַג אויס אַליין, איז געווען צופרידן צו כאַפן אַ שמועס מיט
אַ לעבעדיקן מענטשן. ענטפערט ער :
— פון אָט דעם באַלקאַן, וואָס איז אויפן טורעם, קאָן איך
זען גאַנץ וואַרשע. קוק איך און היט. אַזוי גיך ווי איך דערזע,
אַז ערגעץ וואו האָט אויסגעבראַכן אַ פייער, הייב איך אָן צו פויקן
אין קעסלפויק.
— נו, — פרעגט בערל, — און נאָכדעם ?
טוט דער וואַרשעווער אַ קוק אויף בערלס קיילעכדיק
געל בערדל און ער זעט באַלד וואָס פאַר אַ חכם עס שטייט דאָ
פאַר אים. טוט דער מאַן אין דער קאַסקע אַ שמייכל און זאָגט :

די העלדן פון כעלם

— די שרפה ווערט באלד אויפן אַרט אויסגעלאָשן.
קנאַקט בערל מיט דער צונג :
— וואונדער איבער וואונדער ! די שרפה ווערט באלד אויפן
אַרט אויסגעלאָשן ! אַזאַ גבורה פאַרמאַגט עס, אַט די קעסלפויק.
זעט שוין דער וואַרשעווער, אז דאַס יידל מיטן געל-קוילעכ-
דיקן בערדל איז נאָך אַ סך קליגער ווי עס דוכט זיך אויס.
עטפערט ער מיט אַ געמאַכטן ערנסט :
— יאַ, אַזאַ קראַפט פאַרמאַגט אַט די קעסלפויק.
טוט בערל אַ קראַץ די באַרד און זאַגט :
— פאַרקויפט מיר די קעסלפויק.
זאַגט דער וואַרשעווער :
— איך מוז דאָך האָבן די קעסלפויק פאַר זיך אליין.
זאַגט בערל פּילאַזאַף :
— איך גיב אייך הונדערט רענדלעך מזומן.
דערהערט דער שומר : הונדערט רענדלעך פאַר דער קעסל-
פויק, — טראַכט ער : — איך טאַר זיך ניט צואיילן, דאַס
געשעפט קאָן נאָך קאַליע ווערן. ציט ער אויף זיך אָן אַ
שווערע מינע און זאַגט :
— ווייסט איר וואָס ? קומט מאַרגן פרי. ביינאַכט וועל
איך זען צי איך קאָן קריגן פאַר זיך אָן אַנדער פויק. קומט
מאַרגן פרי, וועלן מיר זען.
אויף מאַרגן פרי איז בערל געקומען און דער שומר האָט
שוין געהאַט גרייט פאַר אים די קעסלפויק. בערל האָט באַ-
צאַלט די הונדערט רענדלעך און זיך צוריקגעקערט קיין כעלם.

די קעסלפויק

קומט בערל מיט דער קעסלפויק קיין כעלם און דערציילט מיט פרייד :

— איך האָב געקויפט אַ קעסלפויק, וואָס האָט אין זיך אַ כישוף. אויס צעבערס, אויס עמערס. ווען אַ שרפה וועט אויסברעכן אין כעלם, וועט מען זי ניט דאַרפן לעשן. דאָס פויקן אין דער קעסלפויק וועט אויסלעשן די שרפה.

דערפרייט זיך כעלם. אַן עק און אַ סוף, די שטאַט איז באַשיצט פון פייער. די כעלמער האָבן אויסגעבויט אַ טורעם מיט אַ באַלקאָן. מען האָט אַוועקגעזעצט בערלען אויפן באַלקאָן — זאָל ער שטיין און היטן.

אַ פּאַר חדשים שפעטער איז אויסגעבראַכן אַ שרפה אין כעלם. בערל, וואָס איז געשטאַנען אויף דעם הויכן באַלקאָן, האָט טאַקע דער ערשטער דערזען דעם רויך און דאָס פייער. ער האָט באלד אַ כאַפּ געטאַן די קעסלפויק און אַנגעהויבן באַראַ-באַנעווען.

די גאַנצע שטאַט איז זיך צונויפגעלאָפן. בערל פויקט אין דער קעסלפויק אויף וואָס די וועלט שטייט. ער פויקט און דאָס פייער ברענט. אַלע שטייען און קוקן וואָס וועט דאָ זיין. בערל באַראַבאַנעוועט שטאַרקער און דאָס פייער ברענט שטאַרקער. ער קלאַפט אַז די פויק ווערט צעזעצט און נאָך אַ הויז האָט זיך אַנגעצונדן, און נאָך אַ הויז ברענט ווי אַ ליכט.

די כעלמער שטייען און קוקן : אמת, בערל טוט זיין אַרבעט ערלעך. באַראַבאַנעוועט און שוויצט, קאַן קוים דעם אַטעם אַפּכאַפּן, אָבער באלד וועט דאָך פאַרט די גאַנצע שטאַט אַוועק מיט רויך, האָבן זיי זיך צוריק געכאַפט צום עמער און צום

די העלדן פון כעלם

צעבער. זיי זיינען געלאָפן צום טייך, געבראַכט וואַסער און קוים, קוים אָפּגעראַטעוועט כעלם.

נאָך דער שרפה האָט מען פאַררופן אַן אסיפה און גערופן בערלען צום משפט.

דער רב האָט אָנגעהויבן אויספרעגן בערלען :

— זאָג מיר נאָר, ביסט דאָך אַ ייד אַ חכם, אַ פּילאָזאָף, אַ קאַפּמענטש. טאָ זאָג זשע מיר, ווי אַזוי האָסטו זיך עס געלאָזן אָפּנאַרן ?

ענטפערט בערל :

— רבי, מען האָט מיך ניט אָפּגענאַרט. איך האָב מיט מיינע אויגן געזען דעם טורעם, גערעדט מיטן שומר און אָנגע-קוקט די קעסלפויק און געהערט ווי דער שומר האָט געפויקט אין דער קעסלפויק. מען וועט דאָך אין וואַרשע ניט צאָלן אַ מענטשן קיין שכירות פאַר גאַרנישט.

פרעגט דער רב :

— איז פאַרוואָס האָט די קעסלפויק דאָ, אין כעלם, ניט געהאַלפן ?

ענטפערט בערל :

— איך ווייס ניט. נאָכן שכל נאָך האָט די פויק געדאַרפט אויך דאָ אויסלעשן די שרפה.

טוט דער רב אַ שמעק טאַבאַק און זאָגט :

— אַפנים אַז מיטן שכל אַליין קאָן מען קיין שרפה ניט אויסלעשן. די וואַרשעווער זיינען טאַקע גרויסע חכמים און קאַפּמענטשן, אָבער נאָך גרעסערע אָפּנאַרער. איין מענטש, אפילו ווען ער איז קלוג און שאַרף ווי אונדזער בערל פּילאָזאָף,

קאָן זיך ניט שטעלן אַנטקעגן די וואַרשעווער. מען דאַרף שיקן
אַהין אַ גאַנצן מנין כעלמער.
איז אזוי געבליבן.

אויף מאַרגן האָבן די שלוחים זיך געלאָזן אין וועג. אַ
גאַנצן טאָג זיינען זיי געגאַנגען און געגאַנגען, פאַרנאַכט צו
האַבן זיי דערזען פונדערווייטנס די דעכער פון די הויכע וואַר-
שעווער מויערן. האָט געזאָגט איינער פון די צען צו די אַנדערע
ניין כעלמער :

— ס'וועט שוין באַלד פינצטער ווערן, וואָס איז דער שכל
אַנצוקומען אין אַ פרעמדער שטאָט ביינאַכט ? לאַמיר זיך אָפּ-
שטעלן נעכטיקן אין אַ קרעטשמע.
האַבן אים די אַנדערע ניין געפאַלגט. זיי זיינען אַריין אין
אַ קרעטשמע.

זעט דער קרעטשמער צען יידן מיט לאַנגע בערד און פיינע
קאַפּאַטעס, זאָגט ער :

— וואָס פאַרלאַנגען יידן ?

ענטפערן די כעלמער :

— מיר ווילן עסן וועטשערע און אויך אַ געלעגער אויף
איבערצונעכטיקן.

זאָגט דער קרעטשמער :

— עסן פאַר צען מענטשן קאָן איך צוגרייטן, אויב איר ווילט
וואַרטן, אָבער קיין צען בעטן פאַרמאָג איך ניט.
זאָגן די כעלמער :

די העלדן פון כעלם

— אויף עסן קאָנען מיר וואַרטן, און מיר זיינען ניט קיין גראַפן, אז מיר זאלן דאַרפן האָבן צען בעטן, אַ בעט פאַר יעדן איינעם. מיר קאָנען שלאָפן אויפן דיל.
ענטפערט דער קרעטשמער :

— אויב אַזוי איז גוט. נאָך וועטשערע וועל איך אַריינטראַגן שטרוי אין שטוב. דאָס שטרוי וועל איך אויסשפרייטן אויפן דיל, וועט איר האָבן אַ געלעגער ווי פאַר אַ מאַנאַרכיע.
דער קרעטשמער האָט געהאַלטן וואַרט. ער האָט אָפגע-קאַכט אַ גוטע וועטשערע פאַר די געסט. נאָכדעם ווי די כעלמער האָבן אָפגעגעסן און אָפגעבענטשט, האָט ער אַריינגעטראַגן שטרוי אין שטוב און אויסגעבעט אויפן דיל אַ געלעגער פאַר די געסט.

פאַרן לייגן זיך שלאָפן האָבן די כעלמער אָנגעזאָגט דעם קרעטשמער, אז ער זאל זיי אויפּוועקן אַ בליאַסק אויף טאַג. זיי ווילן אָנקומען קיין וואַרשע פרי, נאָך פאַרן דאַווענען.

אַז ס'האַט נאָר אָנגעהויבן טאַגן, איז דער קרעטשמער אַריין אין שטוב צו די געסט און אויסגערופן :
— כעלמער יידן, שטייט אויף ! עס טאַגט שוין.
די כעלמער האָבן זיך אויפגעכאַפט, זיך אויפגעזעצט און געזאָגט :
— אַ דאַנק פאַרן דערמאָנען, קרעטשמער. מיר שטייען שוין אויף.

די קעסלפויק

דער קרעטשמער האָט זיי איבערגעלאָזן זיך אָנצוטאָן און ער איז אַרויס פון שטוב אין הויף. ער האָט אַוועקגעטריבן זיינע קי אין פעלד. פון פעלד איז ער אַוועק צו אַ פויער און געקויפט ביי אים אַ קעלבּל.

ווען ער איז צוריקגעקומען אַהיים, אין שוין געווען האַלבּער טאָג. ער גייט אַריין אין שטוב, טוט אַ קוק אויפן דיל, ערשט די כעלמער יידן ליגן נאָך אַליץ אויגעצויגן ווי גרויס זיי זיינען. זאָגט דער קרעטשמער :

— יידן טייערע, איר האָט דאָך געזאָגט אַז איך זאָל אייך אויפוועקן אַ בליאַסק אויף טאָג. איר ווילט אָנקומען קיין וואַרשע פרי, האָט איר געזאָגט, נאָך פאַרן דאַווענען. איך האָט אייך אויפגעוועקט ווען עס איז נאָך געווען פינצטערלעך. איצט איז שוין, געלויבט איז דער אויבערשטער, באַלד צוועלף דער זייגער, און איר ליגט מיט אַפענע אויגן און רירט זיך ניט פון אַרט. סטייטש ?

ענטפערן די כעלמער אַלע אין איין קול און זאָגן :
— ראַטעווע אונדז, ליבער קרעטשמער, אַן אומגליק האָט געטראָפן. אין דעם שטרוי האָבן מיר זיך פאַרפלאַנטערט מיט אונדזערע פיס און מיר קאַנען זיי ניט אויספלאַנטערן. ראַטעווע אונדז ! מיר קאַנען דאָך ניט אויפשטיין אויף פרעמדע פיס.

זאָגט דער קרעטשמער :
— אוי וויי איז מיר. איך האָב גאַר פאַרגעסן אַז איר זייט כעלמער און אַלע ניסים טרעפן זיך מיט אייך. גוט, איך וועל אייך ראַטעווען. אָבער איר וועט מיר מוזן באַצאָלן פאַר מיינ טירחה.

— באַצאָלן, איז באַצאָלן, — האָבן די כעלמער געזאָגט.

די העלדן פון כעלם

האַט דער קרעטשמער געענטפערט :
— אויב אַזוי, וואַרט זשע אויס אַ וויילע, איך וועל באַלד
צוריקקומען.

ער איז אַרויס אין שטאַל און איז באַלד צוריקגעקומען מיט
אַ לאַנגער, גראַבער, רימענער בייטש און צוגייענדיק צו די
כעלמער האַט ער זיי אַנגעהויבן קאַטעווען איבער די נאַקעטע
פּיס.

די כעלמער זיינען אויפגעשפרונגען ווי מען וואַלט זיי
אונטערגעגאַסן קאַכיק וואַסער. זיי האָבן געריבן די צעפּאַ-
סעוועטע פּיס און מיט טרערן אין די אויגן האָבן זיי באַדאַנקט
דעם קרעטשמער.

דאַווענען האָבן זיי שוין געדאַוונט אין קרעטשמע, ניט אין
וואַרשע. נאָכן דאַווענען האָבן זיי אויף גיך אַפּגעגעסן פּרישטיק,
באַצאַלט דעם קרעטשמער און אים נאָך אַמאַל באַדאַנקט און זיך
געלאָזן אין וועג.

זיי זיינען אַנגעקומען אין וואַרשע פּריש און געזונט און
זיך געלאָזן זוכן דעם טורעם. זיי האָבן אים טאַקע באַלד
געפונען. זיי האָבן פאַרריסן די קעפּ אַרויפצו. יא, בערל פּילאַ-
זאַף האַט דערציילט דעם אמת. אויבן אויפן רונדן באַלקאַן
שטייט אַ שומר אין אַ קאַסקע און מיט אַ קעסלפויק און היט.
זיי האָבן אַרויפגעקלעטערט אויפן טורעם און זיך פאַנאַג-
דערגעשמועסט מיטן שומר. דערציילט ער זיי דאַס זעלביקע,
וואָס ער האַט דערציילט בערל פּילאַזאַף — אַזוי און אַזוי, ווי

די קעסלפויק

נאָר עס ברעכט אויס ערגעץ וואו אין שטאָט אַ שרפה הייבט
ער אָן פויקן און דאָס פייער ווערט אויסגעלאָשן.
זאָגן די כעלמער :

— איז ווי אַזוי וועט איר דערקלערן, וואָס מיר האָבן גע-
קויפט ביי אייך אַ קעסלפויק און ווען עס איז אויסגעבראָכן אַ
שרפה ביי אונדז אין שטאָט, האָבן מיר געפויקט און געפויקט און
עס האָט ניט געהאַלפן ? דאָס פייער איז ניט אויסגעלאָשן געוואָרן
ביז מיר האָבן ניט אָנגעהויבן גיסן אויף אים וואָסער. סטייטש ?
ענטפערט דער שומר :

— אַ שאַד, ס'איז מיר גאָר אַרויס פון זינען אָנצוזאָגן אייער
בערלען, אַז צו דער קעסלפויק דאַרף מען נאָך האָבן אַ לעש-
מאַשין מיט גומענע קישקעס, אויך אַ פאַמפע און פעסלעך
מיט וואָסער און פייערלעשער.

ווי זיי שטייען אַזוי אין רעדל און ריידן, האָט דער שומר
דערזען, אַז ערגעץ וואו אין שטאָט האָט אויסגעבראָכן אַ שרפה.
ער האָט זיך אַ לאַז געטאָן צו דער פויק און אָנגעהויבן פויקן.
ער האָט געפויקט און געשריען צו די כעלמער :

— נעמט די פיס אויף די פלייצעס און לויפט. זעט מיט
אייערע אייגענע אויגן ווי מען לעשט אַ שרפה אין וואַרשע.
זיינען די כעלמער געלאָפן און אָנגעקומען פונקט אין צייט.
אַ מויערל האָט געברענט ווי אַ ליכט. די פייער-לעשער האָבן
זיך געכאַפט צו דער לעש מאַשין — אַ פייער פאַמפע מיט
מעשענע הענטלעך. אַ גומענע קישקע האָט זיך געצויגן פון
דער פאַמפע צו אַ פעסל וואָסער. נאָך אַ קישקע מיט אַ שפרי-
צער פון דער אַנדערער זייט מאַשין. דער פייער-לעשער האָט
געפאַמפעט און נאָך אַ פייער-לעשער האָט געשפריצט וואָסער

די העלדן פון כעלם

און געראטעוועט. איינס און צוויי האָבן די פייער-לעשער אויס-
געלאָשן דאָס פייער.
די כעלמער איז די מעשה גאַר וואויל געפעלן געוואָרן.

לויף מאָרגן זיינען די כעלמער אַריין אין אַ גרויס געשעפט
וואו מען פאַרקויפט מאַשינען און זיי האָבן באַקוקט אַ שיינע
לעש-מאַשין מיט גומענע קישקעס און גרויסע מעשענע
הענטלעך.

זיי האָבן זיך אָנגעהויבן צו דינגען מיטן קרעמער. נישקשה,
זיי וועט מען ניט אָפּמאַרן. דער קרעמער האָט זיך פּאַנאַדער-
גערעדט מיט די כעלמער און אַז ער האָט דערזען אַז זיי זיינען
גרויסע עקשנים און נאָך גרעסערע חכמים, האָט ער צו זיי
געזאָגט:

— איך זע שוין, אַז איך וועל מוזן אַוועקגעבן די פּאַמפע מיט
די שיינע מעשענע הענטלעך, מיט דער לאַנגער גומענער קישקע
און מיטן שפּריצער און די פעסלעך פאַר האַלב אומזיסט. אָבער
זאָגט מיר, ווי ווילט איר קויפן די פעסלעך ? ליידיקע אַדער אַנ-
געפילטע מיט וואַסער ? קיין סך טייערער וועט עס אייך ניט
קאָסטן.

האָבן די כעלמער געזאָגט:

— אַז קויפן זאָלט זיין געקויפט. פילט אַן די פעסלעך מיט
וואַרשעווער וואַסער. ס'וועט טאַקע קאָסטן טייערער, אָבער
ס'איז ווערט.

די קעסלפויק

האַט דער קרעמער געשמייכלט פריילעך און צופרידן און די כעלמער האָבן זיך געריבן די הענט און זיך איבערגע-וואונקען איינער מיטן אנדערן: „וואָס, וואָס, זיי קאָן מען אין זאָק ניט אַרייננאַרן!“

צופרידענע זיינען די כעלמער אָנגעקומען אַהיים און צוויי וואָכן שפּעטער האָט מען טאַקע אין כעלם געבראַכט די לעש-מאַשין מיט די מעשענע הענטלעך, מיט דער לאַנגער גומענער קישקע און דעם שפּריצער. אויך צוואַנציק פעסלעך מיט וואַר-שעווער וואַסער זיינען אָנגעקומען. די פעסלעך זיינען געווען אויף רעדלעך און גאַנץ כעלם האָט זיך ניט געקאַנט זאָט אָנקוקן אויף זיי. דער וואַרשעווער סוחר האָט אויך צוגעשיקט אַ געניטן מענטשן אויסצולערנען די כעלמער ווי אַזוי צו באַנוצן די מאַשין מיט דער גומענער קישקע מיט דעם שפּריצער און די פעסלעך אויף די רעדלעך. די כעלמער זיינען געווען אויפן זיבעטן הימל. זיי האָבן באַצאָלט מיט דאַנק דעם קרעמער און זיי האָבן אַלץ מיט אַנאַנדער אַוועקגעשטעלט אויפן שולהויף און געוואַרט אויף אַ שרפּה.

ס'איז אַוועק אַ וואַך, צוויי וואָכן, דריי וואָכן. קיין שרפּה האָט ניט אויסגעבראַכן אין כעלם. אין אַ שיינעם, ליכטיקן פּרימאַרגן האָט מען זיך אַרומגעקוקט און דערזען, אַז איין פעסל פון די פעסלעך, וואָס מען האָט געבראַכט פון וואַרשע, פעלט. אימיצער האָט צוגעגנבעט אַ פעסל מיט וואַרשעווער וואַסער.

די העלדן פון כעלם

עס איז געוואָרן אַ טומל אין שטאָט. ס'איז דאָך אַ געפאָר, אַז איידער וואָס ווען, וועלן גנבים צעשלעפן אַלע פעסלעך אינאיינעם מיט דער מאַשין, מיט דער קישקע, מיט דעם שפּריצער און אַז עס וועט אויסברעכן אַ שרפה וועט ניט זיין מיט וואָס צו לעשן דאָס פייער.

האַט מען גערופן אַן אַסיפה.

אויף דער אסיפה האָט מען גערעדט, געשריען און זיך גע-
בייזערט. אַז יעדער איינער האָט זיך אָנגערעדט ווי אַ פּויק,
איז געוואָרן שטיל און כעלם האָט זיך פאַרטראַכט. אַז אַ גאַנצע
שטאָט טראַכט, דערטראַכט מען זיך צו עפעס. איז געבליבן
אויף דער אַסיפה, אַז אַזוי ווי לעבן דער שול איז דאָ אַ ליידיקער
פלאַץ, זאָל מען אַוועקשטעלן אויף דעם פלאַץ די לעש מאַשין
מיט דער גומענער קישקע, מיטן שפּריצער און אַלע פעסלעך
אָנגעפילט מיט וואַרשעווער וואַסער. דעם פלאַץ זאָל מען
אַרוממיערן מיט אַ דיקער וואַנט. אַ וואַנט געמאַכט פון ציגל
און ליים. צוועלף פוס די הויך זאָל זיין די וואַנט און אַ פוס די
דיק. גנבים וועלן איבער אַזאָ הויכער וואַנט ניט קאָנען אַריבער-
קריכן און גזלנים וועלן אַזאָ דיקע וואַנט ניט קאָנען איינברעכן.
האַט מען אַזוי געטאָן. מען האָט אַרומגעמויערט די פעסלעך
און די לעש מאַשין מיט דער גומענער קישקע מיט דעם
שפּריצער מיט אַ הויכער וואַנט און כעלם איז געשלאָפן רואיק.
ס'איז אַוועק אַ קורצע צייט און אין שטאָט האָט אויסגע-
בראָכן אַ שרפה. בערל פּילאָזאָף האָט געכאַפט די קעסלפּויק
און אָנגעהויבן פּויקן און באַראַבאַנעווען. די פייער-לעשער
האַבן אָנגעטאָן די מעשענע קאַסקעס און געלאָפן ראַטעווען.

די קעסלפויק

זיי זיינען צוגעקומען צום פארקאן און זיך אָפּגעשטעלט. הויך איז די געמויערטע וואַנט, דיק איז זי. קיין טיר האָט מען אין איר ניט געמאַכט. איז דאָך שלעכט! מען קאָן ניט צוקומען צו די פעסלעך מיט וואַסער און צו דער מאַשין מיט די גומענע קישקעס.

בערל פויקט און די פייער-לעשער ווערן ביז. זיי הייבן אָן ברעכן די געמויערטע וואַנט. אָבער די וואַנט איז דיק און הויך און שטאַרק ווי אַ פעסטונג. ניט אַזוי גרינג ברעכט מען זי איין. די שטאַט ברענט און בערל פילאַזאַף פויקט. זעען די פייער-לעשער, אַז די שטאַט וועט באַלד אַוועק מיטן רויך, טוען זיי אַ שפיי אויף דער וואַרשעווער מאַשין און אויף די פעסלעך מיט די גומענע רעדלעך און זיי נעמען זיך צוריק צו צעבער און עמער און לעשן אויס די שרפה. יענע נאַכט האָט מען פאַררופן אַ נייע אַסיפה.

אויף דער אסיפה האָט זיך געטאָן אויף טיש און אויף בענק.
יונגוואַרג האָט געליאַרעמט:

— סטייטש און סטייטש? ווי אַזוי פאַרגעסט מען עס צו מאַכן אַ טויער אין דער געמויערטער וואַנט?
— שמייכלען די עלטערע, קלוגע באַלעבאַטים און דער רב זאָגט:

— דער געדאַנק ניט צו מאַכן קיין טויער אין דער דיקער געמויערטער וואַנט איז דאָך אַ גוטער. איר זעט דאָך, קיינער

די העלדן פון כעלם

האַט ניט געקאַנט איינברעכן די וואַנט. קיין גנבים האָבן דאָס אויך ניט געקאַנט. און די וואַנט איז דאָך געמויערט געוואָרן צו באַשיצן די מאַשין פון גנבים. דאָס האָבן מיר אויסגעפירט. אַיי, מען האָט די שרפה ניט געקענט לעשן ? נו, דאַרף מען טראַכטן. אַז מען טראַכט דערטראַכט מען זיך.

האַט מען געמאַכט אַן אסיפה, אַ צווייטע און אַ דריטע. אויף דער לעצטער אַסיפה איז געבליבן אַז די שטאַט זאָל אויפברעכן אַ שטיק וואַנט און אַריינשטעלן אַהין אַ טויער. אַיי גנבים קאַנען נאָך אַריינקומען דורכן טויער ? זאָל מען אין הויף אויסבויען אַ שטוב און דאַרטן אַריינזעצן אַ שומר און זאָל ער היטן. האָט מען אַזוי געטאַן. כדי צו שפאַרן געלט האָט מען אַריינגעזעצט פאַר אַ שומר דעם שטאַט-שמש.

גייען פאַרביי אַ פאַר חדשים און אין שטאַט ברעכט אויס אַ שרפה. בערל פילאָזאָף האָט אָנגעהויבן באַראַבאַנעווען אויף דער פויק. די פייער-לעשער האָבן אָנגעטאַן די מעשענע קאַס-קעס און זיינען אוועקגעלאָפן אַרויסנעמען די מאַשין. אַי, עס איז גוט. דער טויער איז ברייט, די פעסלעך זיינען פול מיט וואַסער. די גומענע קישקעס זיינען לאַנג און דער מעשענער שפריצער בלישטשעט ווי אַ נייער.

ברענגען די פייער-לעשער די מאַשין מיט די פעסלעך צו דער שרפה. שטעלן זיך אויס די פייער-לעשער ווי עס באַדאַרף צו זיין און הייבן אָן פאַמפען.

זיי פאַמפען און די גומענע קישקע שפריצט ניט.

די שטאַט ברענט ווי אַן אָנגעצונדענער בונט שטרוי. די פייער-לעשער פאַמפען שטאַרקער, אַבער די גומענע קישקע שפריצט ניט.

די קעסלפויק

די שטאַט פלאַקערט, זי ברענט ווי אַ שטורקאַץ, וואָס איז
איינגעטונקען אין קעראַסין, די פייער-לעשער נעמען זיך פליי-
סיקער צו דער אַרבעט, זיי פאַמפען האַסטיקער, שנעלער.
אַבער די קישקע שפּריצט ניט.

זעען די כעלמער אַז עס טויג ניט. טוען זיי אַ שפיי אויף
דער גרויסשטאַטישער מאַשין און נעמען זיך צוריק צו די צעבער
און צו די עמער און לעשן אויס די שרפה.

יונגוואַרג איז אַבער ניט צופרידן: פאַרוואָס זאָל די
מאַשין ניט אַרבעטן?

קאַכן זיך די יונגעלייט: — אין וואַרשע אַרבעט די מאַשין
און אין כעלם ניט. פאַרוואָס? עפעס איז דאָ ניט גלאַט.

חברה איז ניט פויל און הייבט אָן באַקוקן און באַטראַכטן
די מאַשין. געפינט מען אינעווייניק, אין דער מאַשין, שטיקער
ליים, בינטלעך כריין, עטלעכע רעטעכער און שטיקלעך סטע-
רינאווע ליכט און אַ בינטל קנאַבל.

נעמט יונגוואַרג אַרויס דעם אוצר און ברענגט צום רב:
— נאַט, רבי, זעט פאַרוואָס די מאַשין אַרבעט ניט.
דער רב האַט פאַררופן אַן אסיפה.

דער רב האַט גערופן דעם שומר אויף דער אסיפה און אים
געוויזן דעם אוצר און אים געפרעגט:

— איז דאָס אַלץ דיינס?

באַקוקט דער שטאַט-שמש די בינטלעך קנאַבל, די שטיקער
ליים, די רעטעכער און שטיקלעך כריין און ברעקלעך ליכט און
ער זאָגט:

די העלדן פון כעלם

- יא, ס'איז מיינס. איך האָב עס שטאַקע אַרומגעזוכט.
זאָגט דער רב :
- וועסט באלד דיינס קריגן צוריק. אָבער זאָג מיר נאָר,
פאַרוואָס האָסטו עס באַהאַלטן אין דער מאַשין ?
ענטפערט דער שמש :
- וואו אַנדערש האָב איך עס געזאָלט באַהאַלטן ? די
שטוב איז קליין, וואו איך זאָל עס ניט לייגן, וועלן עס די קינדער
געפינען. אין דער מאַשין איז אַ זיכערער אָרט.
זאָגט דער רב :
- אָבער די שטאַט דאַרף דאָך האָבן די מאַשין ווען עס
ברעכט אויס אַ שרפה.
ענטפערט דער שמש :
- איך בין בילכער. איך האָב אַ חזקה אויף דער מאַשין.
זאָגט דער רב :
- חזקה איז אַ גרויסע זאַך. דו ביסט גערעכט.
הייבט אָן יונגוואַרג ליאַרעמען :
- יאַ חזקה, ניט חזקה. די שטאַט קאָן ניט אויסקומען אָן
אַ לעש מאַשין.
זאָגט דער רב :
- כ'לעבן, איר זייט אויך גערעכט.
ליאַרעמט ווייטער די יוגנט :
- וואָס טויג אונדז זיין גערעכט ? די שטאַט קאָן ניט
אויסקומען אָן אַ לעש מאַשין.
זאָגט דער רב :
- גוט, איך האָב אָן עצה : דער שמש זאָל ווייטער האָבן
דאָס רעכט צו באַהאַלטן אין דער מאַשין זיין קנאַבל, רעטער,

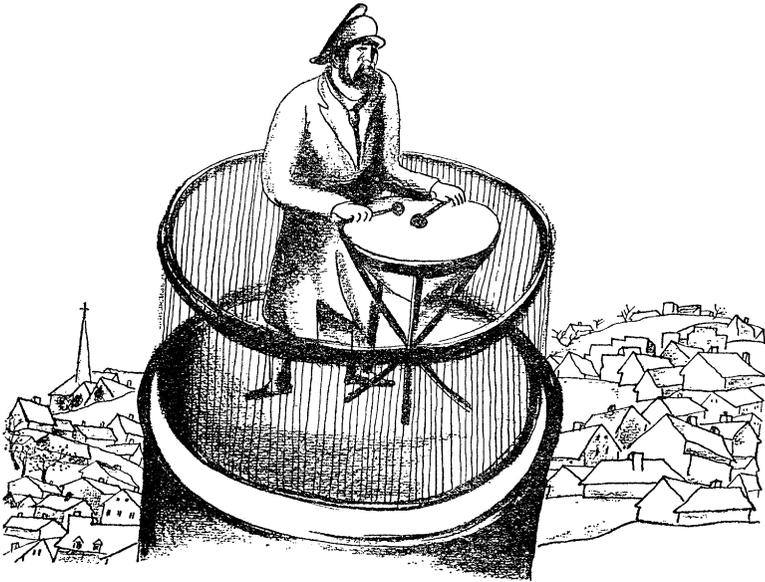
די קעסלפויק

ליים און שטיקלעך איבערגעקליבענע ליכט. אָבער דריי טעג
פאַר אַ שרפה זאָל מען אים לאָזן וויסן, וועט ער אויסרייניקן
די לעש מאַשין.

ענטפערט דער שמש צופרידן :

— גוט, איך בין מסכים. זאָל מיר קהל לאָזן וויסן דריי טעג
איידער אַ שרפה ברעכט אויס, וועל איך אויסרייניקן די מאַשין.
די יוגנט האָט אים צוגעזאָגט.

אָבער ביז היינטיקן טאָג לעשט מען אין כעלם אַ שרפה
נאָר מיט עמער און צעבער און ניט מיט קיין לעש מאַשין.

די קאָץ אין כעלם

¶ אַרן זיינען פאַרגאַנגען און אַ נייער דור איז אויפגעקומען — אַ דור פאַרגייט און אַ דור קומט, אָבער כעלם בלייבט כעלם: אין מיטן שטאַט איז נאָך אַלץ געשטאַנען די גרויסע שול מיטן אויפשריפט: „זה השול שייך לכעלם“ — די שול געהערט צו דער שטאַט כעלם. לעבן דער שול איז געשטאַנען אַ קליין רויט טישל. לעבן טישל אַ שטול. אויפן שטול איז געזעסן דער שטאַטשרייבער, אַן אוראייניקל פון ערשטן שטאַטשרייבער. אַז מען איז געקומען צו אים ער זאָל אַנשרייבן אַ בריוול, האָט ער באַלד געפרעגט: איז דער צו וועמען איר שרייבט דאָס בריוול אַ טויבער, צי ניט? אויב דאָס בריוול אז געשריבן געוואָרן צו אַ טויבן, האָט דער שרייבער געשריבן מיט גרויסע אותיות.

דער שטאַט-שמש האָט געוואוינט האַרט ביי דער שול. לעבן זיין שטיבל איז געווען צוגעבויט אַ באַזונדער שטיבעלע. דאָרטן זיינען געשטאַנען אַלע לאַדנס פון שטאַט און אַ גרויסער טיש. די לאַדנס זיינען געשטאַנען דאָרטן, ווייל אויב דער שמש זאָל חלילה קראַנק ווערן און ניט קאָנען גיין קלאַפן פאַרטאָג אין די לאַדנס און רופן די באַלעבאַטים אין שול אַריין, זאָל ער האַבן די לאַדנס פון אַלע באַלעבאַטים גלייך ביי דער האַנט. טאַקע דאָ ביי זיך אין דעם שטיבל זאָל ער קאָנען קלאַפן אין יעדנס לאַדנס.

די קאָז אין כעלם

דעם גרויסן טיש האָט די שטאַט געהאַלטן אויף ווינטער. שוין יאָרן אַזוי, ווען עס פּאַלט אויס אַ שניי, היטן זיך די כעלמער אים ניט צו צעטרעטן און אים שוואַרץ מאַכן. אָבער דער שמש מוז דאָך וועקן דעם עולם פּאַרטאָג, ער מוז דאָך רופן די יידן אין שול אַרײַן און ער וועט דאָך מיט זיינע שטיוול צעטרעטן און אײנריכטן דעם שניי. האָט מען אײנגעפירט, אַז ווען עס פּאַלט אויס אַ שניי, קומען פיר באַלעבאַטיים צום שמש און זעצן אים אַרויף אויף אַ טיש און טראָגן אים איבערן שטאַט און דער שמש צעטרעט ניט דעם פּרישו, ווייסן, ערשט געפּאַלע-נעם שניי.

אין מיטן שטאַט, לעבן שולהויף, איז אויך געשטאַנען אַ פּאַרקאַן געמאַכט פון ברעטער. אין פּאַרקאַן זיינען געווען דורכגעשניטן אַ סך קיילעכדיקע שמאַלע לעכער. דער פּאַרקאַן איז געווען דאָס געפענקעניש פון שטעטל. האָט זיך אימיצער פּאַרזינדיקט, האָט מען אים געהייסן אַרײַנשטעקן די הענט אין צוויי לעכער פון פּאַרקאַן און אים געגעבן האַלטן אין די הענט צוויי רייפן, און אים געלאָזן שטיין אַליין, אַן אַ שומר. דער פּאַר-ברעכער האָט ניט געקאַנט אַנטלויפן. ער האָט דאָך געהאַלטן די רייפן אין די הענט. איז ער אַזוי טאַקע געשטאַנען, ביז מען האָט ביי אים אַרויסגענומען די רייפן פון די הענט.

ניט ווייט פון דעם געפענקעניש זיינען געהאַנגען צוויי לאַמטערנעס אויף צוויי הויכע סלופּעס. צו די סלופּעס איז געווען צוגעקלאַפט אַ גרויסע שילד: „דאָ זוכט מען“. איז ביי אימיצן, ביינאַכט ערגעץ וואו, אין אַ פינצטער זייטיק געסל אַרויסגעפּאַלן אַ מטבע און זיך ערגעץ פּאַרקײקלט, איז ער

די העלדן פון כעלם

געקומען זוכן די מטבע אין מיטן מאַרק וואו עס איז ליכטיק,
אַ מחיה.

די כעלמער האָבן פאַרמאָגט אַ סך בהמות, יעדער באַלעבאַס
האַט געהאַט אַ קו. היי פאַר די קי, ווייסן אַלע, האַלט מען אויפן
בוידעם. אַז מען האַט געדאַרפט געבן היי אַ בהמה, האַט מען
די בהמה געשלעפט אויפן בוידעם. די כעלמער זיינען געווען
גאַר גרויסע מייסטערס. זיי האָבן אויפגעבויט טרעפּ וואָס דרייען
זיך ווי אַ ראַד אין אַ מיל, און מיט אַזעלכע קונציקע טרעפּ
האַבן זיי געשלעפט די קי אויף די בוידעמער צום היי.
אַט אַזעלכע קלוגע איינפירונגען און איינפאַלן האָבן די
כעלמער פאַרמאָגט. אַבער ווי קלוג די כעלמער זיינען געווען,
האַבן זיי אַליין צוגעגעבן, אַז קיין מיטל צו פאַרטרייבן מייז
האַבן זיי ניט.

אַון מייז זיינען געווען אין כעלם גאַנצע האַרדעס. פון
וואַנען זיי האָבן זיך גענומען, האַט קיינער ניט געוואוסט, אַבער
זיי האָבן פאַראומערט דאָס לעבן פון די כעלמער באַלעבאַטיים.
שוין יאָרן און יאָרן אַזוי. מאַדנע מייז זיינען דאָס געווען. זיי
האַבן זיך ניט געשראַקן פאַר קליין אַדער גרויס. אינמיטן טאָג
האַבן די מייז אַרומשפאַצירט איבערן מאַרק. פאַרווייז האָבן
זיי געשפאַצירט און זיך ניט געשראַקן פאַר מענטש אַדער בהמה.
און ניט נאָר אין מאַרק זיינען די מייז געווען פול. זיי האָבן זיך גע-
מאַכט היימיש אין אַלע הייזער און קראַמען און אַנגעשפאַרט
אפילו אין שול אַריין.

די קאץ אין כעלם

איבערהויפט איז געווען צרות ווען די כעלמער האָבן זיך געזעצט עסן. ווי נאָר די מייז האָבן דערשמעקט שפייז, זיינען זיי אַרויס פון אַלע לעכער און נאָרעס און זיי זיינען געשפרונגען אין די טעפּ, אויפן טיש אין די טעלער אַריין — געריסן דעם ביסן פון מויל.

האַט מען איינגעפירט אין כעלם אַזאַ מנהג: ווען מען האָט געגרייט צום טיש, האָט מען ווי אין גאָר דער וועלט געלייגט גאַפּל-מעסער, געשטעלט טעלער, גלעזער און אַ זאַלץ-מעסטל; אָבער לעבן יעדן טעלער האָט מען אַוועקגעלייגט אַ בינטל ריטער. אַז אַ כעלמער האָט געגעסן, האָט ער אין דער רעכ-טער האַנט געהאַלטן דעם גאַפּל אַדער דעם לעפל און אין דער לינקער האַנט האָט ער געהאַלטן דאָס בינטל ריטער אַוועק-צוטרייבן די מייז. שניידן פלייש האָט קיינער נישט געקאַנט אַליין. איינער האָט געדאַרפט צוהאַלטן דאָס פלייש מיט אַ גאַפּל און דער אַנדערער האָט געשניטן דאָס פלייש. איין האַנט איז אַלעמאַל געווען פאַרנומען מיט דעם בינטל ריטער אַוועקצו-טרייבן די מייז.

טָרעפט איינמאַל, אַז אין כעלם פאַרבלאַנדזשעט אַ פרעמדער ייד, אַ ליטוואַק, טאַקע גלייך פון ווילנע. גייט דער ליטוואַק אַן-קוקן די שטאָט מיט אירע חידושים. ער קוקט און קוקט און קאָן זיך נישט אַנקוקן צו דער זאַט. ער האָט געהערט פון כעלם, אָבער קיינמאַל האָט ער זיך נישט געקאַנט אָפּמאַלן, אַז אַ שטאָט זאַל האָבן אַזעלכע טשיקאַווע מענטשן און אַזויפיל טשיקאַווע מנהגים.

די העלדן פון כעלם

אַ גאַנצן טאָג האָט ער באַקוקט די שטאָט. אין אָונט איז ער אַריינגעפאַלן אין דער אכסניה אַ מידער און אַ הונגעריקער. ער האָט זיך אָפּגערוט און געבעטן עסן. קומט אַ באַדינער און גרייט צום טיש. זעט דער ליטוואַק ווי דער משרת שטעלט טעלער, גלעזער, לייגט גאַפּל-מעסער און אַ בינטל ריטער. זאָגט דער ליטוואַק:

— אַ סך וואונדער האָב איך היינט געזען אין שטאָט און איך ווייס, אַז אין כעלם פרעגט מען ניט קיין קשיות. אָבער דאָך, זאָגט מיר נאָר, צו וואָס דאַרפט איר ריטער אויפן טיש? ענטפערט דער באַדינער קורץ און שאַרף:

— פאַר די מייז.

— וואָס מיינט איר, פאַר די מייז? — פרעגט דער ליטוואַק פאַרוואונדערט.

— איר וועט שוין זען, — ענטפערט אים דער באַדינער. און דער ליטוואַק האָט טאַקע געזען, אַז ווי נאָר מען האָט אַוועקגעשטעלט עפעס געקעכץ אויפן טיש, האָבן זיך אַ לאַז געטאַן מייז פון אַלע ווינקעלעך און צעטראָגן יעדע פיצעלע שפייז.

— און איצט, — זאָגט דער באַדינער רואיק, — וועל איך אייך דערלאַנגען נאָך אַ מאַלצייט, אָבער אויב איר ווילט אַז עפעס זאָל פאַר אייך בלייבן, נוצט די ריטער.

דער ליטוואַק האָט שוין פאַרשטאַנען אויף וואָס מען דאַרף דאָס בינטל ריטער.

נאָכן עסן גייט אַוועק דער ליטוואַק צום רב פון שטאָט און זאָגט צו אים אַזוי צו זאָגן:

די קאץ אין כעלם

— איך זע, אז איר זייט געפלאַגט מיט מייז. איך האָב אַ
גוט מיטל ווי אזוי פטור צו ווערן פון זיי.
דערהערט עס דער רב, ווערט ער פול מיט שמחה און הייסט
דעם שמש באַלד פאַררופן אַן אסיפה.
אויף דער אַסיפה שטעלט זיך אַוועק דער פרעמדער און
האַלט אַזאַ מין דרשה :

— איר זאָלט וויסן, אז איך בין אויסגעפאַרן די גאַנצע וועלט.
איך בין אפילו געווען וואו דער שוואַרצער פעפער וואַקסט.
אַבער אַזאַ שטאַט ווי אייער שטאַט האָב איך נאָך ניט געזען.
אייער שטאַט איז די בעסטע אין דער וועלט און איר זייט די
גליקלעכסטע מענטשן אויף דער גאַנצער וועלט.
שאַקלען די כעלמער מיט די קעפ ווי שעפסן : — אוודאי,
אוודאי, ווער ווייס עס ניט ?

רעדט ווייטער דער פרעמדער :

— אייך איז גוט און אייער רב איז גוט. טראַכטן דאַרפט
איר ניט טראַכטן. פאַר אייך איז אַלץ אַנגעשריבן און יעדער
איינער ווייס אז ער דאַרף פאַלגן און ניט פרעגן קיין פראַגעס.
יעדער איינער פון אייך טוט וואָס מען הייסט אים. קיינער
טראַכט ניט פון ניט פאַלגן. איז דאָך גוט ? אַבער וואָס טוט
מען מיט די מייז ? זיי פאַלגן ניט !

— נו, זאָגט זשע אונדז, טאַקע, וואָס טוט מען ? רופט זיך
אַפ כעלם אין איין קול.

— איך האָב אַ מיטל, — זאָגט דער ליטוואַק. — ביי אונדז
אין ליטע איז דאָ אַ קליין חיהלע. דאָס חיהלע רופט מען קאָץ.
די קאָץ פאַרמאַגט גרויסע וואַנצעס, ברענענדיקע אויגן און
שאַרפע נעגל. און פלינק איז זי ווי — ווי אַ קאָץ. מייז ציטערן

די העלדן פון כעלם

פאַר איר. ווי נאָר די מייז דערזען זי, צעלויפן זיי זיך וואו דער פּעפּער וואַקסט. אָבער אַ קאַץ איז פּלינקער פּון דער פּלינק-סטער מויז. כאַפט זי זיי טאַקע, צעשטיקט זיי און פאַרלענדט זיי. שמוצערן די כעלמער מיט די ליפּן:

— אַזוי גאַר! ס'איז דאָך נאָך אַזוינס ניט געהערט געוואָרן אין כעלם. נו, ווען קאַן מען שוין זען דיין קאַץ?
ענטפּערט דער פּרעמדער:

— און רייזע-הוצאות?

— מירן באַצאָלן, — רופן אויס די כעלמער.

— גוט, דערלאַנגט זשע פּינף טויזנט רענדלעך און דאָס געשעפט איז געשלאָסן.

— פּינף טויזנט איז פּינף טויזנט, — ענטפּערט כעלם. —

ס'איז טאַקע אַ סך געלט. אָבער אַזאַ חיהלע איז עס ווערט.

אָפּגעציילט דאָס געלט, לייגט דער פּרעמדער אַריין דאָס פאַרמעגן אין קעשענע אַריין און לאָזט זיך גלייך אין וועג.

דער ליטוואַק האָט געהאַלטן וואַרט. אין דריי וואַכן אַרום איז ער צוריקגעקומען מיט דעם חיהלע—אַ קאַץ פּון קאַצנלאַנד. ער האָט געהאַלטן די קאַץ אין אַ שטייגל און די כעלמער האָבן זי גוט באַטראַכט. יא, טאַקע, שיינע וואַנצעס האָט זי, ברענענ-דיקע אויגן פאַרמאַגט זי און נעגל שאַרף און שפּיציק האָט זי אויך, אַט פּונקט ווי דער ליטוואַק האָט געזאָגט. ער האָט זיי ניט אָפּגענאַרט.

האָבן זיי באַדאַנקט דעם ליטוואַק און ער האָט אַרויסגעלאָזן די קאַץ פּון שטייגל.

די קאץ אין כעלם

ווי דאָס חיהלע איז אַרויס פון שטייגל, האָט זי זיך גענומען צו דער אַרבעט. אויסגעהונגערט איז זי געווען, האָט זי זיך אַ לאַז געטאָן אויף די שפּאַצירנדיקע מייז און גענומען שניידן רעכטס און לינקס.

די כעלמער האָבן אַנגעקוואַלן: ס'איז דאָך גאָר אַ מציאה. אין אַ צוואַנציק, פּערציק יאָר קאַנען זיי אָפּשפּאַרן דאָס געלט וואָס זיי האָבן באַצאָלט דעם ליטוואַק. וואָס, בעזעמער קאַסטן קיין געלט ניט?

זיינען די כעלמער געווען צופרידן און דער ליטוואַק איז אויך געווען צופרידן.

עס זיינען אַוועק אַ פאַר חדשים און פון די מייז איז אין כעלם ניט געבליבן קיין זכר. אָבער דאָ האָט זיך אַנגעהויבן אַ נייע צרה. די קאץ האָט אַנגעהויבן אַנצוטאָן שאַדן. זי פלעגט אַריין אין אַ הויז און אַרומזוכן און וואו זי האָט געפונען אַ קריגל סמעטענע, אַ טעפעלע מילך, האָט זי עס אויסגעלעקט ביזן דנאָ. פלעגט זי אַנטרעפן אַ שטיקל קעז, אַ פּיצעלע פלייש, פלעגט זי עס אויפּרעסן. אַז דער באַלעבאַס איז צו איר צוגעקומען, פלעגט זי אַ שפרונג טאָן און ניטאָ! גיי כאַפּ דעם ווינט.

האַבן די כעלמער געליטן און געשוויגן. ס'איז אַלץ בעסער צו ליידן פון איין קאץ, ווי פון הונדערטער מייז.

טרעפט אָבער, אַז די קאץ איז זייער הונגעריק געוואָרן און זי האָט זיך אַריינגעכאַפט צום רב אין הויז. זי האָט געפונען אַ היפש קעזל. האָט זי זיך גענומען צו דער אַרבעט. די רביצין

די העלדן פון כעלם

איז אַנגעקומען אין מיטן פון דער סעודה און זי האָט אַנגעהויבן טרייבן די קאַץ. אָבער די קאַץ רירט זיך נישט פון אָרט. זי איז געווען צו הונגעריק. קומט צו די רביצין נעענטער צו דער חיהלע און וויל זי אַננעמען ביים קאַרק און זי אַרויסוואַרפן. טוט זיך די קאַץ אַ דריי און בייסט זיך איין מיט אירע שאַרפע ציין אין דער האַנט פון דער רביצין. זי רביצין הייבט אַן שרייען. ווערט די קאַץ ווילדער און באַפאַלט די רביצין און צעדראַפעט איר דאָס פנים. שרייט די רביצין און טרייבט די קאַץ און די קאַץ, אַ צעווילדעטע און אַ צעשראַקענע טוט אַ שפרונג אויף דער שאַפע און וואַרפט אַראָפּ דאָס פסחדיקע געפעס. דאָס געפעס צעפיצלט זיך מיט אַ בריאַזג. די קאַץ דערשרעקט זיך מער, טוט ווידער אַ שפרונג אויף דער רביצין. די רביצין לאָזט אַרויס אַ קוויטש און פאַלט אין חלשות. די קאַץ שפּרינגט אַרויס דורך אַן אַפענעם פענצטער — און נישטאָ. האַלב כעלם איז זיך צונויפגעלאָפן צום רב אין שטוב. מען האָט אַפגעמינטערט די רביצין, זי אַוועקגעלייגט אין בעט, צוגעלייגט קאַלטע קאַמפרעסן צו איר צעדראַפעטן פנים, פאַר-בונדן אירע פאַרבלוטיקטע הענט. אַז זי האָט זיך באַרוואַיקט, האָט מען זי אויסגעפרעגט און זי האָט דערציילט וואָס עס איז געשען.

גלייך אויפן אָרט האָט מען באַשטימט צו כאַפן די קאַץ און זי ברענגען פאַר אַ משפט.
האַט מען אַזוי געטאַן.

די קאץ אין כעלם

כעלם האָט פאַררופן אַן אסיפה צו משפטן די קאץ. אַרום אַ לאַנגן טיש זיינען געזעסן די שענסטע באַלעבאַטיים. דער דײַן איז געזעסן אויבנאָן.

דער רב האָט זיך אָפּגעזאָגט צו זײַן דער וואָס זאָל משפטן די קאץ. ער האָט געטענהט, אַז ער קאָן נאָך אָפּנייגן פון גערעכטיקייט. די רביצין איז דאָך זײַן ווייב.

לעבן טיש איז געשטאַנען אַ יונג און האָט געהאַלטן די קאץ אין אַ זאַק. לעבן יונג איז געשטאַנען די רביצין. לעבן דער רביצין — גאַנץ כעלם.

דער דײַן האָט אַ גלעט געטאַן זײַן באַרד און געזאָגט צו דער רביצין :

— דערציילט, וואָס איז געשען.

האָט די רביצין דערציילט פון אָנהייב ביזן סוף. פאַר אַן עדות האָט זי באַווײַזן אירע צעביסענע הענט און צעדראַפּעט פנים.

די כעלמער האָבן זי אויסגעהערט און געשטעלט פראַגעס. זײ האָבן אַראָפּגענומען די באַנדאַזשן פון אירע הענט צו זען די צײכנס פון דער קאַצס צײן. אַז זײ האָבן געזען אַז אַלץ וואָס די רביצין דערציילט איז אמת, האָבן אַלע צוגעשטימט, אַז די קאץ איז גאַר קײן קאַץ נײט, זי איז אַ טײוול. — איז וואָס טוט מען מיט אַ טײוול ? — האָבן זײ געפרעגט דעם דײַן.

האָט דער דײַן געזאָגט :

— ס'איז נײטאָ לאַנג וואָס צו טראַכטן. עס שטייט געשריבן אין אונדזער תורה : „דו זאָלסט אויסראַמען דאָס בײז צווישן דיר“. מען דאַרף די קאץ פאַרשטיינען און אויסראַמען דאָס בײז.

די העלדן פון כעלם

ווי אזוי אָבער קאָן מען פאַרשטיינען אַ קאַץ, — פּרעגט אַ
כעלמער, — ווען דאָס חיהלע שטייט קיינמאָל ניט איין רואיק
אויף אַן אָרט ?

— איז וואָס טוט מען טאַקע ?

האַט דער דיין געזאָגט :

— אויף דעם האָבן מיר אַ שמש. זאָל דער שמש האַלטן
די קאַץ אויף די הענט און די שטיינער וועט מען צילעווען גלייך
אויף דער קאַץ.

האַט מען אויף מאַרגן טאַקע אזוי געטאָן. דער שמש האַט
זיך געשטעלט מיט דער פלייצע צו דער שולוואַנט. ער האַט
געהאַלטן די קאַץ אויף די הענט. צוואַנציק איילן פון אים
האַבן זיך אויסגעשטעלט די פּערציק כעלמער מיט שטיינער
אין די הענט. דער שענסטער באַלעבאַס האַט אַ מאַך געטאָן
מיט דער האַנט און חברה האַט אַ האַגל געטאָן מיט די אַנגע-
גרייטע שטיינער.

אַ גליק וואָס דער ערשטער שטיין האַט אוועקגעלייגט דעם
שמש אַ פאַרבלוטיקטן, און די איבעריקע שטיינער זיינען גע-
פאַלן אויף דער שולוואַנט. אַ ניט וואַלט דער שמש פאַר-
שטיינט געוואָרן.

די כעלמער טוען אַ קוק, דער שמש ליגט אַ צעבלוטיקטער,
אַ פאַרחלשטער און די קאַץ איז אַנטלאָפן.

— וואָס טוט מען איצט ? — האַט גאַנץ כעלם אויסגעשריען
צעשראַקן.

דער דיין האַט זיך אָבער ניט דערשראַקן און ער האַט גע-
ענטפּערט רואיק :

די קאץ אין כעלם

— צום ערשטן מינטערט אָפּ דעם שמש, דערנאָך כאַפּט די קאָץ. אַז איר וועט כאַפּן די קאָץ, וועלן מיר פאַררופן אַן אסיפה.

האַט מען אַזוי געטאַן. דעם שמש האַט מען גרינג אַפּגע- מינטערט, אָבער כאַפּן די קאָץ איז ניט געווען אַזוי גרינג. דאָס חיהלע איז געווען אַ צעשראַקנס און ווי עס האַט דערזען אַ מענטשן איז עס אַנטלאָפּן. אָבער די כעלמער זיינען געראַטענע און געשיקטע. אַז גאַנץ שטאַט וויל עפעס איז ניטאָ קיין תּירוץ. נאָך צען טעג און עלף נעכט יאָגן זיך נאָך דער קאָץ, האַט מען זי געכאַפּט. מען האַט זי אַריינגעלייגט אין אַ זאַק און פאַר- רופן אַן אסיפה.

אַויף דער אסיפה האַט מען אַ סך גערעדט און ווייניק געטראַכט. אַז די כעלמער האָבן אויפּגעהערט רייזן, האָבן זיי אַנגעהויבן טראַכטן. האָבן זיי זיך דערטראַכט צו אַזאַ מיטל: דער אונטער-שמש זאָל נעמען די קאָץ און אַרויפגיין אויפּן דאָך פון דער שול. ער מוז האַלטן די קאָץ מיט ביידע הענט און אַראַפּשפּרינגען פון דאָך. ער וועט פאַלן גלייך אויף דער קאָץ. די קאָץ וועט דערשטיקט ווערן און די שטאַט וועט פטור ווערן פון אַ צרה.

האַט מען אַזוי געטאַן. אָבער אפילו דער קליגסטער פלאַן געלינגט ניט אַמאָל. עס איז געשען אַן אומגליק: דער אונ- טער-שמש איז טאַקע אַראַפּגעשפּרונגען פון דאָך, אָבער ער האַט זיך צעבראַכן ביידע פיס און די קאָץ איז אַנטלאָפּן.

די העלדן פון כעלם

די כעלמער האבן זיך גענומען יאגן נאך דער קאץ, אבער זי איז אנטלאפן און ארויפגעקלעטערט גלייך אויף א דאך. א פלינקער, געשיקטער כעלמער בחור איז גלייך ארויפגעקראכן אויפן דאך נאך איר. די קאץ איז אריבערגעשפרונגען אויף אן אנדער דאך.

וואס טוט מען ?

האט מען באלד אויפן ארט געמאכט אן אסיפה און באשטימט אונטערצינדן דאס הויז. דאס הויז וועט טאקע פארברענט ווערן, אבער די קאץ וועט אויך אומקומען.

האט מען אזוי געטאן און אונטערגעצונדן דאס הויז. ווען דאס הויז האט זיך גוט צעברענט, איז די קאץ אריבערגע-שפרונגען אויף אן אנדער דאך. דער רב האט א קאמאנדעווע געטאן: צינדט אונטער דאס אנדערע הויז אויך. האט מען אזוי געטאן. די קאץ אבער איז אריבערגעשפרונגען אויף אן אנדער דאך. האט דער רב ווידער א קאמאנדעווע געטאן: צינדט אונטער דאס הויז אויך. האט מען אזוי געטאן. די קאץ איז אבער אריבערגעשפרונגען אויף אן אנדער דאך. דער רב איז אבער אויך ניט מיד געווארן. און איידער מען האט זיך ארומגעקוקט איז גאנץ כעלם געשטאנען אין פלאמען. און איידער די זון איז פארגאנגען, איז די גאנצע שטאט אוועק מיטן רויך.

און די קאץ ?

ווער האט שוין געטראכט פון איר, אז פון כעלם איז געווארן א פעלד ? עס איז פארברענט געווארן דער מארק און אלע קראמען וואס זיינען געשטאנען דארטן. עס זיינען אוועק מיטן

די קאץ אין כעלם

רויך אַלע הייזער און שטיבלעך. אַפגעווישט זיינען געוואָרן
אַלע גאַסן און געסלעך.

איז וואָס טוט מען ? מען האָט פאַררופן אַן אַסיפה.

וואָס האָט מען באַשטימט אויף יענער אַסיפה ?

וואַרט און הערט !

כעלם וואַנדערט

א גרויס אומגליק איז געשען: כעלם איז אַוועק מיטן רויך און די שטאַט האָט פאַררופן אַן אסיפה. די כעלמער האָבן גערעדט אַלע אויף איין מאַל, די ווייבער האָבן געשריען און אַלע האָבן צוגעגעבן, אַז אַזאַ אומגליק ווי אַט דאָס אומגליק איז אין ערגעץ ניט געשען. דער רב האָט זיי איינגעשטילט און געזאָגט: — ניין, איר האָט אַ טעות. אונדזער אומגליק איז קיין אומגליק ניט. ניין, ס'איז גאָר אַ גליק! די קאַץ איז פאַרברענט געוואָרן, די מייז, וואָס האָבן זיך באַהאַלטן אין די נאַרעס זיינען אויסגערויכערט געוואָרן. ס'איז דאָך גאָר גוט. די שטאַט וועט מען איבערבויען. די הייזער וועלן זיין נייער און שענער. די גרויסע שול איז לעצטנס געוואָרן גאָר ענג, די שטאַט איז דאָך גרעסער געוואָרן און די שול איז געבליבן די זעלביקע. מען האָט שוין אויף עטלעכע אסיפות געטראַכט פאַנאַנדערצושטופן די ווענט און מאַכן די אַלטע שול גרעסער. איצט וועט מען אויסבויען אַ שול גרויס ווי אַ פעלד. ס'איז דאָך בעסער ווי גוט. עס איז אַ גליק פאַר אַלעמען.

האַבן אַלע געזאָגט:

— אוודאי זיינען מיר גליקלעך, אָבער וואו נעמט מען אַ דאָך איבערן קאַפּ? די הייזער זיינען פאַרברענט געוואָרן, די קראַמען זיינען אַוועק מיטן רויך, די גערטנער זיינען צעטראַטן

געוואָרן. קיין געלט אויף איבערצובויען די שטאָט איז ניטאָ.
מיר ווייסן, אַז ס'איז אונדז גוט, אָבער וואָס טוט מען אין אַזאַ
פינצטערער, גליקלעכער צייט ?
זאָגט דער רב :

— דאָס גאַנצע אומגליק איז וואָס מיר האָבן ניט קיין געלט
איבערצובויען די שטאָט. האָב איך אַ מיטל. מיר וועלן אַרויס-
שיקן שליחים איבער דער וועלט. די שליחים וועלן דערציילן
דער וועלט פון דעם גרויסן אומגליק וואָס עס האָט אונדז גע-
טראָפן. יידן האָבן דאָך גוטע הערצער און אָפּענע הענט. זיי
וועלן אונדז העלפן. אַז די שליחים וועלן צונויפקלייבן גענוג
געלט, וועלן זיי זיך צוריקקערן קיין כעלם און מיר וועלן איבער-
בויען די שטאָט.

האָט מען אַזוי געטאָן. דער רב האָט געגעבן די שליחים
אַ בריוו, וואו עס איז געווען באַשריבן די גאַנצע שרפה. ער
האָט געבעטן די יידן רחמנות האָבן אויף אַ גרויסער יידישער
קהילה.

יידן זיינען דאָך רחמנים בני רחמנים, באַרמהערציקע, די
קינדער פון באַרמהערציקע. ווער עס שטרעקט אויס אַ האַנט
גיט מען אים. די כעלמער שליחים האָבן טאַקע צונויפקלייבן
אַ שיינע סומע און אָנגעהויבן גרייטן זיך אומצוקערן אַהיים.

זיצן די כעלמער אין אַ קרעטשמע און טרינקען טיי. אַרום
טיש זיצן אַ סך סוחרים און שמועסן. זיי דערציילן זיך מעשות.
די כעלמער האָבן ליב הערן מעשות אָבער די סוחרים דערציילן

די העלדן פון כעלם

גאַר שרעקלעכע מעשות: מעשות פון אַפּנאַרער, גנבים און גזלנים. צום מערסטן האָבן זיי גערעדט פון גזלנים. די וועגן זיינען ניט זיכער, די וועלדער זיינען פול מיט רויבער.

קוקן זיך איבער די כעלמער און ווערן בלייך ווי קאַלך. ס'איז דאָך גאַר שלעכט. זיי פירן מיט זיך אַ גאַנצן אוצר. וואָס טוט מען?

האָבן זיי גערעדט צווישן זיך און געשושקעט צווישן זיך און באַשטימט, אַז מאַרגן פרי זאָלן זיי פאַר דעם גאַנצן געלט, וואָס זיי האָבן צונויפגעקליבן, איינקויפן פעדערן.

פאַרוואָס דווקא פעדערן? ווייל פעדערן זיינען גרינג. פאַר דעם צונויפגעקליבענעם געלט וועלן זיי קאַנען איינקויפן הונדערט פולע פורן מיט פעדערן. אוועקגערויבט געלט קאָן מען באַהאַלטן, אָבער וואו וועלן רויבער באַהאַלטן הונדערט פולע פורן מיט פעדערן? פעדערן זיינען אויך אַ גאַנגבאַרע סחורה. יעדע יידישע טאַכטער, איידער זי האָט חתונה, קויפט פעדערן אויף צו מאַכן קישנס און פערענעס.

האָבן זיי אַזוי געטאָן. זיי זיינען אוועק אין שטאָט און איינגעקויפט זעק מיט פעדערן. אַז זיי האָבן פאַרנוצט דאָס גאַנצע געלט און זיך אָנגעהויבן קלייבן צוריק אַהיים, האָבן זיי זיך אַרומגעזען, אַז ס'איז דאָ אַ נייע צרה: ווי אַזוי ברענגט מען די פעדערן קיין כעלם?

זעק און זעק מיט פעדערן. מען דאַרף דינגען אַ וועלט מיט פורן און דאָס קאָסט דאָך געלט. מען בעט ביי זיי פאַר אַריבערפירן די פעדערן מער ווי די גאַנצע סחורה איז ווערט. און קיין געלט האָבן זיי מער נישט. קיין גראַשן ניט. איז וואָס טוט מען?

האַבן די דריי שליחים געטראַכט און געטראַכט און זיי האָבן
ניט אויפגעהערט צו טראַכטן ביז זיי זיינען געפאלן אויף
אַזאַ פלאַץ:

פעדערן זיינען דאָך גרינג. זיי קאַנען געטראַגן ווערן
פון ווינט. וועלן טאַקע די כעלמער אַפּוואַרטן ביז עס וועט ווערן
אַ ווינט וואָס וועט בלאָזן קיין כעלם צו. אַז דער ווינט וועט
זיך אויפהייבן, וועלן זיי עפענען די זעק און אַוועקלאָזן די פע-
דערן מיטן ווינט. די פעדערן וועלן אַנקומען קיין כעלם און
מען וועט ניט דאַרפן זיך שרעקן פאַר גולנים און רויבער און
פּוּר-הוצאות וועט מען אויך איינשפאַרן.

האַבן די שליחים טאַקע אַזוי געטאַן. זיי האָבן אַפּגעוואַרט
ביז עס האָט אַנגעהויבן בלאָזן אַ שטאַרקער ווינט קיין כעלם צו
און אַוועקגעלאָזן די פעדערן מיטן ווינט.

אַז זיי האָבן אַרויסגעלאָזן די לעצטע פעדער פון דעם לעצטן
זאַק, האָבן זיך די שליחים געלאָזן אַהיים צופרידענע און רואיקע.

ד' גאַנצע שטאַט איז אַרויס באַגעגענען די שליחים. באַלד
האַט מען פאַררופן אַן אַסיפה. דער רב האָט געבעטן די שליחים
דערציילן אַלץ וואָס עס האָט מיט זיי געטראַפן אויף זייער
לאַנגער רייזע.

די שליחים האָבן דערציילט, אַז מען האָט זיי אויפגענומען
אומעטום ווי אַנגעלייגטע געסט. יידן זיינען דאָך פון אַלעמאַל
באַרמהאַרציקע, די זין פון באַרמהאַרציקע. און זיי האָבן צונויפ-

די העלדן פון כעלם

געקליבן גאר אַ רעכטע מטבע. ס'וועט זיין גענוג איבערצובויען
די גאַנצע שטאַט און אויפשטעלן צוויי גרויסע שולן.
פרייט זי די שטאַט און דער רב זאָגט: נו, נעמט אַרויס
די בייטלען מיט געלט און ציילט אויס.
ענטפערן די שליחים און זאָגן:
— אָבער מיר האָבן ניט דאָס געלט.
פרעגט דער רב אַ דערשראָקענער:
— מען האָט אייך באַרויבט?
ענטפערן די שליחים צופרידן:
— ניין, מיר האָבן זיך באַוואַרנט. דאָס געלט איז קוראַנט
ווי גאַלד.

— נו, דערציילט, דערציילט, — טורקעט זיי אונטער
דער רב.

דערציילן די שליחים:

— מיר האָבן דאָך מורא געהאַט פירן מיט זיך אַזאָ אוצר
מיט געלט, האָבן מיר געקויפט פעדערן פאַר דעם געלט און
זיי אַוועקגעלאָזן מיט אַ שטאַרקן ווינט וואָס האָט געבלאַזן
צו כעלם צו.

אַלעמען איז דער איינפאַל שטאַרק געפעלן געוואָרן. דער
רב האָט געלויבט די שליחים פאַר זייער קלוגשאַפט און פאַר
זייער זיין אָפּגעהיט מיט פרעמד געלט.

וואָרטן די כעלמער אַ טאָג, צוויי טעג: אַ וואָך, צוויי
וואָכן. ניטאָ קיין פעדערן.

פאַררופן זיי אַן אַסיפה און מען הייבט אָן אויספרעגן די
שליחים נאָך אַמאָל. דערציילן זיי ווידער די זעלביקע מעשה.
פרעגט זיי די שטאַט:

כעלם וואַנדערט

— נו, אַוואו זיינען די פעדערן ?
ענטפערן די שליחים :

— עס טרעפט אָפּט, אַז אפילו אַ מענטש פאַרשפעטיקט.
מיט פעדערן קאָן עס אוודאי טרעפן. אַט האָט גאַר גערעגנט
מיט אַ צוויי וואַכן צוריק. די פעדערן זיינען דאָך נאָס געוואָרן,
דאַרפן זיי זיך אויסטריקענען. נאָסע פעדערן קאָנען ניט גע-
טראָגן ווערן פון ווינט. אַלע ווייסן דאָס.

— גערעכט, — זאָגן די כעלמער, — גערעכט. מען דאַרף
וואַרטן, די פעדערן וועלן אַנקומען.

וואַרט די שטאַט נאָך אַ וואַך, צוויי וואַכן, אַ חודש און נאָך
אַ חודש. אַבער קיין פעדערן זיינען ניטאָ.

פאַררופט מען אַן אסיפה.

ווי אַלעמאַל ריידן אַלע אויף אַמאַל און מען קאָן ניט דער-
גיין קיין טאַלק. זעט דער קלוגער רב, אַז עס איז אַ מעשה אָן
אַן עק, טוט ער אַ שמעק טאַבאַק און טוט שטאַרק אַ ניס. פאַר-
שטייען שוין די כעלמער, אַז דער רב האָט זיך טאַקע צו עפעס
דערטראַכט. ווערט שטיל און דער רב טוט אַ גלעט די באַרד
און זאָגט :

— ס'איז פראַסט. די פעדערן האָבן פאַרבלאַנדזשעט. זיי
זיינען דאָך פרעמדע און ווייסן ניט וואו כעלם איז.
— איז וואָס טוט מען ? — פּרעגן די כעלמער.

ענטפערט דער רב :

— איך האָב אַ מיטל. לאַמיר אַרויסשיקן אונדזערע אייגענע
פעדערן זיי צו באַגעגענען. אונדזערע פעדערן זיינען דאָך
היימישע, ווייסן זיי דעם וועג צו כעלם. אַז זיי וועלן אַנטרעפן

די העלדן פון כעלם

די פרעמדע פעדערן, וועלן זיי די פרעמדע פעדערן אָנווייזן דעם וועג קיין כעלם.

אַז דער רב זאָגט, ווייס ער דאָך וואָס ער רעדט. זיינען די כעלמער אַוועק אַהיים, אויפגעטרענט די אייגענע קישנס און פערענעס און אַוועקגעלאָזן די פעדערן מיטן ווינט, אַז זיי זאָלן באַגעגענען די פרעמדע פעדערן און זיי אָנווייזן דעם וועג קיין כעלם.

עס איז אַריבער אַ וואַך, צוויי וואַכן, אָבער ניט די פרעמדע פעדערן זיינען אָנגעקומען און ניט די היימישע פעדערן האָבן זיך צוריקגעקערט.

איז דאָך ווידער שלעכט. וואָס טוט מען ?
האַט מען פאַררופן אַן אסיפה.

אַויף דער אסיפה זיינען אַלע געזעסן אומעטיקע און דער-שלאָגענע. דער כעלמער רב האָט אָבער פיינט אומעטיקייט. האָט ער אַ גוטן שמעק טאַבאק געטאָן און געזאָגט :
— יידן, וואָס זיצט איר מיט אַראָפּגעלאָזענע נעז ? אַז עס איז ניט באַשערט איז עס ניט באַווערט. די שליחים האָבן זיך ניט געקאָנט העלפן. פירן מיט זיך אַזאַ אוצר מיט געלט איז דאָך געווען אַ געפאַר מען זאָל זיי באַרויבן און נאָך דערצו אפשר הרגענען. קיין געלט האָבן זיי מיט זיך ניט געקאָנט פירן, האָבן זיי געקויפט פעדערן. פירן די פעדערן אויף פורן וואָלט געקאָסט צופיל געלט. האָבן זיי אַוועקגעשיקט די פעדערן מיטן ווינט. האָבן די פעדערן פאַרבלאָנדזשעט. נו, פרעג איך

כעלם וואַנדערט

אייד, וואָס וואָלטן מיר געטאָן מיט אַזויפיל פעדערן אין כעלם ? דאַרפן מיר דען האָבן נאָך פעדערן ? עס איז נאָר אַ שאַד וואָס אונדזערע אייגענע פעדערן האָבן פאַרבלאַנדזשעט. פרעג איך אייד : איז דאָס אַלץ וואָס פעלט אייד ? קיין הייזער האָט איר ניט. אַפּגעברענט. קיין שול וואו צו בעטן גאָט איז ניטאָ. אַפּגעברענט. טרויערט איר אויף פאַרלאָרענע פעדערן !
האַבן די כעלמער געזאָגט :

— גערעכט זייט איר, רבי, אַבער וואָס זאָלן מיר טאָן ? קיין הייזער צום וואוינען האָבן מיר ניט, קיין קישן אויף צוקאַפּנס האָבן מיר ניט. ברויט פעלט אונדז אויך. איז וואָס זאָלן מיר טאָן ? — האָבן די כעלמער אויסגעבראַכן אין אַ געוויין.

האַט דער רב געענטפערט און געזאָגט :
— וויינט ניט, יידן, ניטאָ וואָס צו טרויערן. עס שטייט דאָך אין אונדזער תורה : „איז געוואָרן אַ הונגער אין לאַנד, האָט אַברם גענידערט קיין מצרים, זיך דאַרטן אויפצוהאַלטן“. און עס שטייט אויך אין דער תורה : „און עס איז געוואָרן אַ הונגער אין לאַנד, און יצחק איז געגאַנגען צו אבימלך דעם מלך פון פלישתים“. וועלן מיר אויך אַזוי טאָן. מיר וועלן פאַרלאָזן כעלם און אַוועק אין דער גרויסער וועלט אַריין.

האַבן די כעלמער אַזוי געטאָן. זיי האָבן אויסגעוואַנדערט און זיך צעשפרייט איבער דער גאַנצער ערד. זיי האָבן זיך אויסגעמישט מיט אַלע פעלקער. און אין יעדן פון אונדז איז דאָ אַ פיצעלע כעלמער.

ווערק פון שלמה סיימאן

שמערל נאר, אילוסטרירט פון אהרן גודלמאן, 1931
צווייטע אויפלאגע, 1940

דאס קלונגע שניידערל, אילוסטרירט פון י. פרידלענדער, 1933

קינדער יארן פון יידישע שרייבער, 1936

ראבערטס ווענטורעס,
אילוסטרירט פון נאָמע קאָלאָאָוסקי, 1938

די העלדן פון בעלם, 1942,
אילוסטרירט פון יצחק ליכטענשטיין

קאטאלאג פון פארלאג „מתנות“

- פארבלאָנדרושעט, פון יעקב קרעפליצק,
 אילוסטרירט פון אהרן גודלמאן — — — — — .25
- מוראָשקעס, פון היים גאָלדבלום,
 אילוסטרירט פון אהרן גודלמאן — — — — — .20
- די מעשה מיט אַ בער, פון פריץ הירשבוין,
 אילוסטרירט פון ברוך אַראָנסאָן — — — — — .15
- דער קאַמיליאָן, פון פריץ הירשבוין,
 אילוסטרירט פון אהרן גודלמאן — — — — — .10
- 50 לידער פון אברהם רייזען, אילוסטרירט — — — — — .75
- פּאַווער־פּאַווערס מעשהלעך, געבונדן אין איין באַנד
 אילוסטרירט פון אהרן גודלמאן — — — — — 1.00
- חנוכה, געלט, פון שלום עליכם
 קינדער־שפיל אין דריי סצענעס, פריי אינסצענירט
 פון י. ד. בערקאוויטש — — — — — .20
- אסתרקעס חלום (פורים־שפיל), פון י. דראַבלער — — — .20
- יינגעלע רינגעלע, פון לעאָן עלבע,
 אילוסטרירט פון אהרן גודלמאן (צווייטע אויפלאגע) — 1.25
- גוט מאַרגן (קינדער לידער) פון י. גויכבערג
 אילוסטרירט פון נאַטע קאַזלאָוסקי — — — — — .75
- שפילערייען, פון שלמה שניידער,
 אַ בוך מיט פאַרשידענע קונצן און רעטענישן — .50

- טויבן, (דערציילונג) פון יעקב קרעפליצק — — — — — 20.
- קמצא און בר קמצא, פון י. גויכבערג,
אילוסטרירט פון נאָטע קאָזלאָוסקי — — — — — 75.
- אַמאָליקע יאָרן, פון י. קאַפּעלאָוו,
אילוסטרירט פון טאָדרעס געלער — — — — — 80.
- שמעל נאָר, פון ש. סיימאן,
אילוסטרירט פון אהרן גודלמאן (צווייטע אויפלאַגע) — 75.
- וואָרט און בילד, כרעכטאַמאָטיע פאר אַנכאַנגער,
פון שרה ל. ליבערט, אילוסט. פון נאָטע קאָזלאָוסקי — 45.
- דאָס קלונע שניידערל, פון ש. סיימאן,
אילוסטרירט פון י. פרידלענדער — — — — — 80.
- דאָס טעלערל פון הימל, פון אַלעף כין,
אילוסטרירט פון יאָסל קאַטלער — — — — — 25.
- אַדאָם לידערבוך, פון אפרים אויערבאָך
אילוסטרירט פון העניך גליצענשטיין — — — — — 85.
- יונגוואַרג, פון יעקב קרעפליצק,
אילוסטראַציעס — נאָטע קאָזלאָוסקי — — — — — 1.00.
- קינדער יאָרן פון יידישע שרייבער פון שלמה סיימאן — 1.25.
- טאָלי און טאָבי, פון י. מעצקער,
אילוסטרירט פון י. פרידלענדער — — — — — 1.00.
- ראָבערטס ווענטורעס, פון שלמה סיימאן,
אילוסטרירט פון נאָטע קאָזלאָוסקי — — — — — 1.25.
- די דריי באַרימער, פון דוד ראָדיון,
אילוסטרירט פון יצחק ליכטענשטיין — — — — — 1.50.

יידיש העפטן, פאר זמן 2, פון י. גויכבערג און י. טאלפין

(צווייטע העלפט פונעם ערשטן לערניאר) — — — — .10

יידיש העפטן, פאר זמן 3

(ערשטע העלפט פונעם צווייטן לערניאר) — — — — .10

מיר שרייבן,

אילוסטרירט העפט פאר אָנפאַנגער — — — — — .10

געבונדענע יאָרגענג קינדער זשורנאל,

שיין און שטאַרק געבונדן 2טער, 8טער, 9טער, 10טער,

11טער, 12טער, 13טער, 14טער, 15טער, 16טער,

17טער, 18טער, 19טער, 20טער, 21טער און 22טער יאָר

פער באַנד — — — — — 1.50

מאָדערנע יידישע שול, פון לייבוש לעהרער — — — — .75

אזוי זענען מענטשן, פון לייבוש לעהרער — — — — 1.25

פסיכאלאָגיע און דערציאונג, פון לייבוש לעהרער — — 2.50

יידישקייט און אנדערע פראַבלעמען, פון לייבוש לעהרער—1.50

באַשטעלונגען ווערן פינקטלעך און שנעל ארויסגעשיקט
אדרעסירט

KINDER JOURNAL

22 East 17th Street, New York

